

JÓZSEF ATTILA TUDOMÁNYEGYETEM BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KARA

Lugosi József

A FÜGGETLENSÉGI ÉS 48-AS PÁRT TEVÉKENYSÉGE ÉS SZEREPE
SZEGED ÉLETÉBEN AZ 1901 - 4 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN.

Bölcsházdoktori értekezés.

Szeged, 1972.

A függetlenségi és 48-as párt tevékenysége és szerepe Szeged
életében az 1901 - 4 közötti időszakban.

	Oldal.
I. Az országos függetlenségi és 48-as párt történetének rövid áttekintése a század fordulóig	3
II. A függetlenségi párt szervezeti felépí- tése és társadalmi bázisa Szegeden, vi- szonya a különböző társadalmi rétegekhez.	8
III. A függetlenségi és 48-as párt tevékenysé- ge Szegeden /1901 - 4/	16
1. Társadalompolitikai kérdések	
a./ Pártélet a szegedi függetlenségi kötőkben	16
b./ Nemzeti függetlenség	20
c./ Nemzetiségi kérdés	27
d./ Demokratikus szabadságjogok	30
e./ Választási küzdelmek	31
f./ Függetlenségi képviselő a par- lamentben	45
g./ A párt és a városi törvényhatósági bizottság	50

	Oldal.
h./ Viszony az ipari és agrárproletárokhoz és egyéb társadalmi rétegekhez	55
i./ A párt viszonya a kormányhoz és a többi párthoz	61
j./ Vélemény a hadseregről	65
k./ A párt és külpolitikai kérdések	65
2. Gazdasági kérdések	66
a./ Ipar	66
b./ Mezőgazdaság	71
c./ Önálló vámterület	73
d./ Közlekedés és egyéb gazdasági kérdések	75
3. Kulturális, egészségügyi és szociális kérdések	77
4. Egyház, vallás	81
IV. Következtetések	82
Jegyzetek	86
Függelékek	125

I. Az országos függetlenségi és 48-as párt történetének rövid áttekintése a szd. fordulóiig.

Az országos függetlenségi és 48-as párt eszmei elődje az 1861-iki határozati párt egyik része, amely 20 képviselővel 1865-ben "szélső bal" néven lépett a politikai küzdőtérre.

A párt első programját 1868-ban adták ki, ekkor már 1848-as párt címmel.

Az első program fő célkitűzései a következők:

1. Magyarország független állami életének megteremtése.
Ezt népképviseleten nyugvó törvényhozással, független felelős kormánnyal és ezeknek biztosítékaival kívánja megoldani, amelyek az önálló hadügy, pénzügy kereskedelem, közoktatás, önálló külképviselet és egyéb ügyek vonatkozásában szükségesek.
Mindez a dinasztia minden említése nélkül történik.
2. A nemzetiségi kérdésben a liberális elvek érvényesítését óhajtják az ország politikai és területi épségben tartása mellett.
3. Az 1848-as törvények által hozott átalakulásnak megfelelően az azokban kivivott demokratikus elvek a nemzet szellemi és anyagi jólétének követelményei szerint továbbfejlesztessenek.

A program mint látható teljesen 49-es program.

Irányi Dániel befolyására, aki híve a perszonálunióknak, az

1872-es program már elfogadta ezt.

Az 1872-es program egyébként törölni akarta a virilizsek előjogát a törvénykönyvből, a főrendiházat szükségtelennek tartotta, de ha már meg van, képviseleti alaphoz akarta kötni, ami megfosztotta volna azt igazi értelmétől.

Itt vetődött fel először a későbbi évtizedek nagy problémája: az általános szavazatijog és a titkos szavazás kérdése.

A program a közoktatást is ingyenessé kívánta tenni a szegénysorsuak között, sőt a tanítást és a vezetéskét is világiak jogának tekintette.

Gazdasági vonatkozásban a program teljes gazdasági felszabadulást követelt az Ausztriával való kapcsolat alól.

1874-ben a harmadik program megalkotásakor vette fel a párt az egyesült közjogi ellenzék nevet, a függetlenségi név körül még további viták folytak. Az egyesülés most tulajdonképpen a korábban a balközépből kilépett u.n. elvhü bal-középhez tartozó képviselőkkel történt meg.

Az új program lényege az, hogy ismét a tiszta 49-es álláspontot juttatta uralkodó szerephez a pártban, kimondva, hogy "hazánk állami önállóságának és függetlenségének kivivása mindenek felett álló feladatunk".

Az 1881-es választásokon a párt erőteljesen megnövekedett. Erdélyben 7 kerületet szerzett, és Ugron Gábor vezetésével az erdélyrészi képviselők külön program alapján csoportosultak.

Kimondták, hogy iparkodnak a valóság talaján érvényesülni elveikkel. Programjuk nem kívánta a függetlenség azonnali kivívását megelégedett az ehhez közelebb vivő fokkal. Gyakorlatilag tehát a fokozatosság elvét vallotta.

Az Ugron-programon kívül megosztotta a pártot az antiszemita tagok viselkedése is. Az antiszemitizmusnak ekkor még elég széles bázisa volt.

1884 őszén sikerül a különböző frakciók, illetve csoportok egyesítése. Az ekkor megfogalmazott program közjogilag a perszónalunió mellett foglalt állást. A delegációk kérdésében nemleges álláspontot foglalt el. A tisztán világi nevelést kívánó 1872-es programhoz képest mérséklődött az álláspont. Gazdasági programjuk ellentétektől hemzsegett.

pl. "szívünkön hordozzuk a munkások sorsának javítását is, de úgy, hogy a társadalom alapjai meg ne ingattassanak, különösen pedig a tulajdon sérthetetlensége csorbát ne szenvedjen"

1884-től a párt neve: függetlenségi és 48-as párt.

Az egység azonban ezt követően is csak formális volt.

1893-ban aztán nyíltan is megtörtént a három részre való szakadás, Ugron, Eötvös és Herman Ottó vezetése alatt.

A döntő ellentétet elsősorban Ugronék álláspontja okozta a fokozatosság, perszónalunió és a delegációkban való részvétel alapján. A vita másrészt Eötvösök egyházpolitikai elvei körül folyt.

Nézetük szerint "nemzetünket és társadalmunkat fel kell szabadítanunk az egyház hatalma és hatalmaskodása alól."

Agrárius és merkantilista ellentétek is színezték a küzdelmet. Az 1896-os választáson két elhatárolt csoport indult a függetlenségek részéről. Az egyik az Ugron csoport. A másik az 1895-ben elnökké választott Kossuth Ferencceel indult a választási küzdelembe. Miután Szeged ennek a csoportnak a küzdőterébe esett, érdemes elmondani, hogy ez az árnyalat ortodox függetlenséginek mutatta magát. Legközelebbi célként az önálló vámterület és a nemzeti bank szerepelt. Ezen kívül a kvóta eltöröltetése, vagy legalább a felemelésének megakadályozása szerepelt a célok között. Ez a csoport is fellép a választójog követelése mellett.

A párt történetében a következő döntő mozzanat 1904. november 18-a, amikor a Szederkényi vezetése alatt álló Ugron csoport visszalépett a pártba, és a nemzeti párt is az ő tagjaik sorát gyarapította.

A párt történetét mérlegre téve azt látjuk, hogy a magyar középirtok, a dzsцентри a jobbmodu parasztság pártja. Tevékenységének irányát egy vékony vezetőréteg szabta meg. A vezetés az uralkodó osztályhoz tartozó elemek kezében volt. Mindvégig megfelelő tömegbázissal rendelkezett, nem lehet egy tömegektől elszigetelt alakulatnak felfogni.

A szabadelvű tábor belső küzdelmei, majd fokozatos széthullása kiváló feltételeket teremtett a legnagyobb polgári ellenzéki párt részére. E lehetőséget azonban nem tudták, de nem is akarták megfelelőképpen kihasználni. A századforduló idején eltávolódtak a régi függetlenségi párti áramlatok - egyébként sem forradalmi - programjaitól és a kormányképesség reményében, valamint a néptömegek leszerelése érdekében látványos parlamenti jelenetekre korlátozták tevékenységüket.

Természetesen gondosan meg kell különböztetni a függetlenségi pártot követő parasztoknak, kisiparosoknak és értelmiségieknek - a párt vezetőinek politikájától több vonatkozásban eltérő - radikálisabb törekvéseit. Sőt, még annak elismerésétől sem lehet elzárkozni, hogy a képviselők között is akadtak olyanok, akik becsületesen törekedtek a program megvalósítására, de hamis illúziókat tápláltak pártjuk iránt.

Mint említettük Szegeden a Kossuth-féle irányzat befolyása alatt állt a párt. Kossuth Ferenc itteni hiveinek visszataszító alkudozásait és nyilvánvaló elvtelenségeit látjuk, de a tárgyalt időszakban még nem merik nyíltan dicsőíteni a megalkuvást. /1./

II. A függetlenségi párt szervezeti felépítése és társadalmi bázisa Szegeden, viszonya a különböző társadalmi rétegekhez.

A párton belül a helyi szervezkedés gondolata már 1870-ben felmerült. A párt programja foglalkozott ezzel a kérdéssel és szükségesnek tartotta a széles alapokon nyugvó tömegbázis megteremtését. /1/

A tárgyalt időszakban a párt Szegeden jól kiépített és szervezett egységekkel: népkörökkel, pártkörökkel rendelkezett. A szervezeti élet lényegesen különbözött egy mai értelemben vett párt belső életétől. Ennek ellenére a párt tagjai a körökhöz való tartozáson keresztül kapcsolódhattak be a politikai életbe.

A függetlenségi népkörök alapszabály alapján működtek Szegeden is. Az alapszabályok az egyes körökhöz való konkrét tartozás kritériumait tartalmazták. Ezen belül is mindenek előtt a kör célját. Így pl. a Szeged Belvárosi Függetlenségi Népkör alapszabálya a kör céljaként a következőket fogalmazta meg:

"Szegeden a belváros polgárságának egységes társadalmi eszmék által való vezéreltetése - a függetlenségi eszmék terjesztése s ezzel karöltve a szellemi és anyagi jólétnek egy egyesület által nyújtható eszközök alkalmazása mellett a lehető legmagasabb fokra való emeltetése.

Továbbá megvalósítása oly társadalmi feladatoknak, amelyek keresztülvitelére egyesek ereje elégtelen s melyek megvalósítása csak az erők egyesítése mellett remélhető".

A fentiekben megfogalmazott cél nehezen fogható meg, ugyanakkor sokminden belefér. Változhattak a központi pártprogramok, az egyes függetlenségi körök alapszabályai azt minden további nélkül elbirták.

A másik tényező, amelyet a cél megfogalmaz, az egyleti jelleg. Ez a tagoknak viszonylagosan nagy szabadságot biztosított az egyes kérdésekben való döntést, illetve részvételt illetően.

A függetlenségi népkör tagja lehetett minden fedhetetlen jellemű állampolgár, aki a függetlenségi és 48-as Kossuth párt politikai elveit vallotta, és választói jogosultsággal birt. A párt ebben az időszakban legalább is szavakban, a választói jogosultság kiterjesztését hirdette. De láthatjuk, hogy csak tényleg szavakban. Még arra sem voltak képesek, hogy a választójoggal nem rendelkező polgárokat maguk közé fogadják, hogy azok a párton belülről is követelhessék a szavazati jogot.

Felvetődik a kérdés, hogy a célok ismeretében milyen jellegű politikai tevékenység folyt az egyes népkörökben, és milyen eszközökkel valósították azt meg ?

A körökön belül a célok elérését hírlapok, irodalmi színvonalon álló közkönyvtár tartása, felolvasások, értékelések és szónoklatok formájában biztosították. Ezeket tartották a közművelődés leghatékonyabb eszközeinek.

A körök tagjai tiszteletbeli vagy rendes tagok lehettek. A tiszteletbeli tagokat a kör közgyűlése választotta. Rendes tagja az, kit a választmány a kör tagjai közé felvesz, s aki magát az évi költségvetésben megállapított tagsági díj fize-

tésére kötelezi. A rendes tagok közé való felvétel két választmányi tag ajánlatára történt, titkos szavazás útján. A felveendő tag neve a választmányi ülést megelőző 15 napon a kör hirdető tábláján volt hirdelve.

A következőkben nézzük meg még részletesebben a tagok jogait és kötelelességeit.

A kör jogaiban és előnyeiben csak azon tagok részesülhetnek, kik annak terheit és kötelezettségeit is viselik. A közgyűléseken diszelnökök, valamint tiszteletbeli tagok is választ-
hatók, akiknek tanácskozási joguk van ugyan, de szavazati joggal nem bírnak s a kör vagyonának sem részesei.

A tagság 3 évre kötelező. Aki a harmadik év végével le nem mond azt továbbra is tagnak tekintik. A lemondás a választmányhoz írásban adandó be, azonban a rendes közgyűlésen szóval is bejelenthető. A körből kilépő tagok, annak semminemű vagyonára igényt nem tarthatnak. Minden tag köteles a költségvetésben megállapított költségek fedezésére - az évről-évre megállapítandó - tagsági díjjal hozzájárulni, amely tagsági díj azonban évi 4 forintot meg nem haladhat. Vendéget a körbe bármely tag vihet, ha a kör érdekével ellenkező elvi állásponton nincs.

A körök egyszer s mindenkorra alakulnak s az egyszer felvett tag kilépését a választmánnyal írásban köteles tudatni, esetleg a közgyűlésen szóban - mely lemondás, vagy kilépés vételét követő év végéig a kilépni kívánót tagnak tekintik, s mint ilyen a tagsági díjat is fizetni köteles. Elhalálozás esetén a tagság feltétel nélkül megszűnik, ugyanez áll a városból elköltözött tagokra is, de csak bejelentés esetén. Az aki cselekménye által fedhetetlen jellemét elveszti, vagy

akinek magaviselete az illem és műveltség korlátait sérti, vagy a kör működését bénító irányt követ, vagy birói ítélettel büntetett, vagy bűncselekményért jogerősen súlytva volt, a kör választmánya által a körből kizárható, de joga van az ekként kizárt tagnak a hozott határozat ellen a közgyűléshez folyamodni.

A jogok és köteleességek ilyen megfogalmazása tulajdonképpen nem sok kötelezettséget rótt a tagokra, de a jogaikkal sem tudtak sokat kezdeni.

Az alapszabály az elmondottakon túl foglalkozik még a kör jóvedelmével, ügyintéző szerveivel és a belső szervezeti felépítéssel, végül intézkedik a feloszlásról. /2/

Szegeden a függetlenségi népkörök az egész város területét átfogták. /3/

Területi elhelyezkedésük bizonyos mértékig utal arra is, hogy befolyási körzetük milyen mértékű volt. A város két országgyűlési képviselői kerületre oszlott, és a második kerület függetlenségi képviselőt küldött a parlamentbe Polczner Jenő személyében, aki a függetlenségi párt szegedi elnöke is volt egyszemélyben. Az elnökhelyettesi tisztséget Kulinyi Zsigmond töltötte be, egyben a párt jelentős szócsővének, a Szegedi Naplónak volt a főszerkesztője.

Társadalmi bázisát tekintve a párt Szegeden elsősorban a birtokos parasztságra és a bérlőkre támaszkodott. Elsősorban ez a réteg az, amely a függetlenségi eszméken tulmenően gazdasági érdekeinél fogva szimpatizált a függetlenségi párt célkitűzéseivel. Tőle várta gazdálkodási és értékesítési problémáinak megoldását, a kedvezőbb adózási feltételeket és a hitelélet fellendítését. Ezt a réteget a párt valamennyi megmozdu-

lásán az első sorokban látjuk. Hangulatkeltéseikkel a párt-hoz közel álló más rétegekre is kedvező hatást gyakoroltak. Kiegészítette ezt a réteget a tanyák gazdaságilag szegényebb népe. Az ő érdekeltségüket az magyarázza, hogy a függetlenségi párt szavakban az ő érdekeiknek is fő szószólója. Mint a későbbiekből majd kitűnik, az elmaradott tanyai viszonyok fő ostromozója a függetlenségi párt volt. A párt akcióiban ez a terület mindig fontos szerepet játszott akár követelésekről, akár ígéretésekről volt is szó. Ígéretésekre és követelésekre egyébként is bőségesen volt lehetőség. A tanyai uthálózat, az iskolakérdés, a közlegelők ügye, a sivár egészségügyi állapotok a vallásos megrögzöttségből adódó templom és kápolna építési kérdések mind-mind szerepeltek a függetlenségi párt helyi programjában. Állandóan napirenden szereplő kérdések is ezek, bár a kápolnaépítések kivül, - ami az egész pártvezetésnek szívégye Polcznertől kezdve a pártkörök elnökéig bezárólag - alig valósult meg valami. A kormánypárttal szemben azonban remek lehetőséget teremtett mindez az elégedetlenség megfelelő szinten tartására. /4/

A kisiparos és kiskereskedő nem állami tisztviselő réteg körében is számottevő a szimpatizáns. Ezek száma azonban az összlakossághoz mérten is csekélyebb, mint az előző rétegé. /5/

Ennek a rétegnek is sokat mondott, de keveset adott a párt programja. A kisiparosoknak a megfelelő munkalehetőséget, anyagellátást, a kiskereskedő rétegnek a megfelelő piaci feltételeket, a magyar áru versenyképességét, a kishivatalnokoknak a lakbért, a fizetés emelését.

A közlekedés dolgozói, közülük is elsősorban a vasutasok szintén jelentős mértékben a párt befolyása alatt álltak.

A vasutasok közül is elsősorban az altiszti réteg látta érdekképviselőtét a függetlenségi pártban. A vasuti altisztek köre Polcznert egyébként nagy lelkesedéssel tiszteletbeli tagjává is választotta. Nem is mulasztotta el kijelenteni, hogy "rajta nem fog mulni" hogy a vasutasoknak is suflyos helyzete és nehéz sorsának gyökeres javításáról immár komolyan gondoskodjanak. /6/

Ugy tűnik, hogy a párt még igyekezett is a vasutasok körében befolyását fokozni. A vasutnál uralkodó belső állapotokról, a protekció rendszeréről így irt a Szegedi Napló:

" Mikor fizetési mozgalmuk megindult, megfosztották őket rendeletekkel a gyülekezési szabadságuktól. Ezt a jogot a szocialista munkástól nem meri elvenni az állam, de ez intelligens emberektől el merte venni."

" Most kiderül róluk, hogy azokban a lapokban, amiket a hivatalnokokról vezetnek, van egy külön rovat ezzel a címmel: ki ajánlja?

" A protekciónak megdöbbentő buja hatása ez, törvényszerűség keretében foglalva s méltán elkeseritheti azt a hivatalnokot, akinek protektora nincsen, s még inkább azt az önérzetes férfit, aki az életben való emelkedés és haladás eredményeit önerejéből óhajtja kiküzdeni."

/7/

Most tehát a protekció ellen kellett fellépni, azonnal meg is történik.

Nincsenek megbízható adatok arra vonatkozóan, hogy a párt társadalmi bázisa számszerűségében ténylegesen mekkora volt. A felsorolt rétegeken kívül azonban a munkásokra is gyakorolt bizonyos hatást a párt, és a földműves napszámos rétegekre is volt befolyása.

Egy-egy nagygyűlésre 10-12 ezer ember is összejött. Így a bázis meglehetősen széles alapokon nyugodott. Lecsuszó-félben lévő, kisebb vagyonu földbirtokosok is találhatók a hivek között, és a kispolgárság képviselői is itt keresték érvényesülésük útját. Ennek a heterogén társadalmi bázisnak az összetartása nem kis nehézséget jelentett a párt vezetői számára. A legfontosabb összekötő kapocs Kossuth Lajos neve volt. Elsősorban az ő nimbusza segítette át a pártvezetést a kisebb-nagyobb buktatókon. Ő biztosította a tömegkapcsolatot. Kossuth nevével és nevében fellépni Szegeden is hatásos dolog volt.

A vezetés azonban Szegeden is az uralkodó osztályhoz közelálló elemek kezében volt. Ha a párt vezetőit alaposabban szemügyre vesszük kiderül, hogy szinte valamennyien megfelelő anyagi egzisztenciával rendelkeztek, ugyanakkor kisebb, nagyobb anyagi érdekelletét az, amely az ellenzéki táborba vitte őket. Ez a körülmény nem zárja ki azt, hogy a kormánypárti emberekkel ne tartsanak esetenként egészen meghitt kapcsolatot. Az egyes kérdésekben kialakult viták után átmeneti megnyugvások következtek. A viszonylagos lojalitást lehetővé tette az is, hogy akár országosan, Szegeden is sok kérdésben a két tábor álláspontja és véleménye majdnem azonos volt. Igaz ugyan, hogy a kérdések feltevése, gyakorlati megközelítése mutat különbséget.

Elsősorban arra kell itt gondolni, hogy a munkásmozgalommal kapcsolatban mindkét pártnak azonos volt az alapállása. A függetlenségi párt azonban - éppen ellenzéki jellegénél fogva - bizonyos szimpátiát tudott teremteni a munkások között is. Polczner és dr. Koszó nem egy esetben vet fel olyan kérdéseket, amely a munkások helyzetével kapcsolatos. Igéreteket is tettek. Maguk mellé akarták állítani a munkásokat, de miért?

Azért, hogy leszereljék őket és a követeléseket megszelidítsék. Ugyanez a módszer élt a mezőgazdasági munkásokkal kapcsolatban is. Ezen két utóbbi réteg tömegesen távol is tartja magát a párttól. Ez a módszer a tárgyalta időszakban már nem hozza meg a várt eredményt. A munkások és tőkések békés együttműködésének gondolata már nem érte el a kellő hatást, de a függetlenségi párt nacionalizmusa és sovinizmusa Szegeden is hatott a munkások körében. /8/

Elsősorban a nacionalizmus és sovinizmus szításával érték el befolyásukat. Az uralkodó osztály és dolgozó tömegek közötti osztályharcot a függetlenségi jelszavak hangoztatásával leplezték. A nyomoruságot a nélkülözést azzal magyarázták, hogy az ország nem független, és a függetlenség kivívása orvosolni fogja ezeket a bajokat is. A tények tanulmányozása során az derül ki, hogy a párt egyes kérdésekben ideig-óráig maga mellé tudott állítani ipari és mezőgazdasági munkásokat is, de a tömegbázis szempontjából ezek számszerűségükben jelentéktelenek voltak.

III. A függetlenségi és 48-as párt tevékenysége Szegeden /1901 -4 /

1./ Társadalmi, politikai kérdések.

a./ pártélet a szegedi függetlenségi körökben

A párt belső szervezeti életét vizsgálva azt látjuk, hogy tulajdonképpen két fontos foruma volt a kérdések megvitatásának: a közgyűlés és a választmányi ülések.

A függetlenségi körök évenként egy alkalommal - az év elején - tartották közgyűléseiket. /1/

A közgyűléseken általában a pártélet legfontosabb kérdései szerepeltek.

A közgyűlések népes plénum előtt zajlottak le.

Az elnökön kívül néhány hangadó irányította a közgyűlés menetét. A politizálás itt elsősorban elvi síkon folyt. Ezek a fórumok voltak azok, ahol a kormánypárt jól megkapta a magáét, a gyakorlatban azonban nem történt semmi. /2/

/3/

Elvértve felvetődött a két 48-as párt egyesítésének a gondolata is, ez azonban inkább csak a kivüllálló szemlélők óhaja mert Szegeden gyakorlatilag csak egy 48-as párt létezett.

/4/

A választmányi ülések már inkább foglalkoztak egy-egy kör belső életével. Míg a közgyűlések inkább elvi síkon foglalkoztak a kérdésekkel, a választmányi ülések a gyakorlati problémák megvitatásával foglalkoztak. Itt születtek elhatározások arra vonatkozóan, hogy a kör milyen feladatok megoldásában vesz részt, hogyan mozgósítják a párttagságot és a tömeget, a párt vezetői közül, kinek milyen teendője

lesz az egyes akciók lebonyolításában. Arról is meggyőződhetünk, hogy mind a közgyűléseken, mind a választmányi üléseken általában kevés vitatkozás folyt. A hangadók általában elérik a céljukat, akaratukat könnyen keresztülviszik ezeken a fórumokon. /5/

A párttagsággal való konkrét kapcsolat tulajdonképpen ezen a két területen zajlott. Ettől függetlenül azonban megtalálta a párt a módját annak, hogy számos egyéb rendezvényen, ünnepségeken, gyűléseken erősítse kapcsolatát tagjaival, de ezen kívül a bázisát képező tömegekkel is.

Jelentős eseménynek számított minden esztendőben a párt elnökénél Polczner Jenőnél a pártkörök vezetőinek a tisztelgése. Ilyenkor a pártelnök válaszbeszédében az elmúlt év munkáját tette mérlegre, és nagyjából meghatározta a következő év legfontosabb feladatait is. Egyszóval bizonyos értelemben programot adott. /6/

Az egyéb rendezvények, ünnepségek széles skálán mozogtak. A családi jellegű estélyek szinte napirenden voltak. Gazdasági szakelőadások tartására is volt gondjuk a gazdaközönség részére. /7/

A hazafias érzület fokozására lelkes, látványos ünnepségekre került sor az egyes évfordulók, jelentősebb időpontok esetében. Így pl. Árpád ünnepség, Vörösmarty ünnepély, a Szegedi Napló megindításának 25 évfordulója, dr. Koszó István ünneplése abból az alkalomból, hogy 10 éve elnöke a Rókusi-népkörnek, vagy Polczner Jenő ünneplése a VI. kerületi polgári körben abból az alkalomból, hogy arcképét itt leleplezik. Végláthatatlan sorban következhetnének itt az események, azonban mind csak arra volt jó, hogy az általa-

nos hazafias frázisok mellett a párt vezetői egymást dicsérgessék, és egymás nagy érdemeit méltassák. /8/

Általában mindenből igyekeztek eseményt csinálni. A polgári kör zászlószentelése éppen egy közügy és nagy ügy, mint a függetlenségi népkör elnökének a halála. Ezeken a megmozdulásokon mindenütt elhangzott a szabadság, testvériség, egyenlőség jelszava. A változatosságot csak az jelentette, hogy ezt esetenként más-más pártvezető mondta. /9/

Néha egy-egy fontosnak tartott kérdés megtárgyalására összehívták a szegedi népkörök közgyűlését. Ezeken általában összehangolták a népkörök álláspontját a tárgyalta kérdéssel kapcsolatban. /10/

Több esetben is sor került a szegedi népkörök napjának a megrendezésére. Ezek az akciók mintegy újabb lökést akartak adni a népkörökben folyó tevékenységnek. Egy kicsit a párttagságot felrázó szerepük is volt. Az egyik ilyen népköri nap alkalmából a következőket írta a Szegedi Napló:

" A népkörök tartják ébren a polgárság fogékony lelkületében a hazafiságot, azok élesztik és fejlesztik az összetartozóság érzetét. A város életében mindig nagy szerepet játszottak a népkörök, amelyek az egyes városrészek egész intelligenciáját egyesítik magukban." /11/

A pártkörökön belül konkrét értelemben vett politizálás is folyt. Tapasztalható bizonyos agrárius ellenes fellépés is, amely elsősorban ezek gazdasági politikájának bírálatában nyilvánult meg. /12/

A szegedi függetlenségi körök élénken reagáltak azokra az eseményekre, amelyek a parlamentben zajlottak. A függetlenségi pártot ért egyes politikai támadások esetén azonnal készek voltak szolidaritásukról, együttműködési készségükről biztosítani Kossuth Ferencet, a párt elnökét. /13/

A párt jelentős kérdésként kezelte a tömegbefolyás erősítését. A szervező munka eredményeként alakult meg az ujszegedi függetlenségi népkör, amely olyan területen kezdte működését, amely eddig bizonyos mértékig kiesett a párt befolyási köréből.

A népkörökön belül bizonyos jótékonyági tevékenység is folyt. Gyakran találkozunk olyan esetekkel, amikor az egyes népkörök gyermekmenedékházat és iskolát erkölcsi és anyagi támogatásban részesítettek, vagy szegény tanulókat ruházattal segélyeztek, ösztöndíjban részesítettek. A körök arra is törekedtek, hogy saját könyvtáruk legyen és a függetlenségi eszméket ily módon is terjeszthessék. /14/

A párt politikájának jelentős propagátora volt a Szegedi Napló. A szimpatizáns tömegek elsősorban ezen keresztül tartottak kapcsolatot a párttal. A lap hivatását az alábbiakban fogalmazta meg.

" Hivek maradunk ahhoz a zászlóhoz, melyre Magyarország függetlensége van felírva.

Egy sorban fogunk harcolni azokkal, akik népjogért a közszabadság kivívásáért mennek küzdelembe."

Mindez a párt érdekeinek megfelelően történt, esetenként elég nagy elfogultsággal. /15/

b. Nemzeti függetlenség.

A társadalmi-politikai kérdéseket vizsgálva - amelyekkel a párt foglalkozott - elsősorban a nemzeti függetlenség kérdését nézzük meg. Azt látjuk, hogy az alkotmányosság kérdése az egyik legtöbbször emlegetett probléma. A magyar országgyűlés guzsba kötve idegen érdekek kiszolgálója volt.

"Közjogunk kigunyolásával idegenek képviselnek bennünket osztrák címer és sárga-fekete zászló alatt külföldön és nincs súlya a nemzeti feljajdulásnak s a mi millióinknak, miket ráköltünk." /16/

A pártvezetők gyakran hangoztatott szólama, hogy az ország száz esztendővel vissza van maradva politikai és társadalmi fejlődését illetően a nyugati kulturállamok mögött. Az a véleményük, hogy a régi bünt-azt, hogy a magyar össze nem tart - a nemzet máig sem tudta levezekelni. A társadalmi széttagoltság minden téren kirívó, kivált a nemzet gerincét képező középosztályban. Ebben látták okát annak, hogy nélkülük és nem érettük történnek kinevezések a kormányba; magas egyházi méltóságokra, sőt egy főispáni állás betöltésénél sincs nyomatéka a szavuknak, kívánságuknak. /17/

Az alkotmányosság és nemzeti függetlenség kérdésénél jelentős szerepet kaptak azok az ünnepségek, amelyeket a szeri pusztán évenként megrendeztek. Ezeken az egyik fő szóvivő a függetlenségi párt. A honfoglalás tényéből kiindulva magyarázzák azt a jogfolytonosságot, amely a magyar népet megilleti.

A szeri pusztán

"nemcsak a fegyveres magyarok kardja élén csillogott

a magyar dicsőség, hanem ott egyben, minden európai nemzetet megelőzve, diadalmas forrása támadt a jognak és az igazságnak, amidőn a vezér urak a magyar alkotmány sarktételeit törvényül iktatták." /18/

Szó sem esett azonban arról, hogy gyakorlatilag mit kellene tenni a jog és az igazság megszerzése érdekében. Baj volt azonban a kesergések őszinteségével is. Nem is tudni, hogy a hibák okai tulajdonképpen hol is keresendők. A király születésnapján a "legalkotmányossabb" uralkodót ünnepelték, és tették ezt abból a megokolásból, hogy

"nem hivságos fejbókolás ez, hanem elismerése egy munkában, bölcs vezetésben eltöltött életnek, tisztelete és szeretete a nemzet vezérének, aki népe boldogítására fordítja minden idejét." /19/

Ilyen körülmények között az a felháborodás, amely a szegedi Gotterhalte ügy kapcsán jelentkezett, szintén kétségeket ébresztett. A rókusi templomban a magyar katonazenekar által, eljátszott császári himnusz Polcznert, dr. Kószót, dr. Becseyt egyaránt szóra bírta. Véleményük szerint az egész országban minden vonalon züllés, anarchia tapasztalható. Csak ilyen okokkal tudták magyarázni a fenti esetet is. /20/

Lépten-nyomon szóbakerült a "kevert cimer és himnusz" problémája is. /21/

A városi közgyűlésen is elhangzott néha egy-egy olyan függetlenségi párti javaslat, amely a nemzeti függetlenség gondolatának megszilárdítása jegyében fogant. Dr. Kószó István pl. április 11-ének mint nemzeti ünnepnek eltörlése iránt adott be indítványt. /22/

A szegedi pártvezetés úgy értékelte a helyzetet, hogy tulajdonképpen a két állam kormánya között a kiegyezés ügyében egy hét éves háború folyik. Ennek alapján azt is megfogalmazta, hogy a párthiveknek mi a feladatuk. Szerintük az, aki igazán akarja a valóságos nemzeti vívmányokat, Magyarország állami és közgazdasági teljes önállóságát, illetve függetlenségét, az őszinte szívvvel és becsületes politikai szándékkal csak a függetlenségi párt táborába mehet. /23/

A párt követelte Rákóczi hamvainak hazaszállítását is. Azt a törvényt pedig, amely kimondta, hogy Rákóczi hazaáruló, szerintük el kell törölni. Az osztrák beavatkozást uton-utfélen kifogásolták. A legkülönbözőbb megfogalmazásokkal találkozhatunk pl. "67 óta mindig a régi nóta és a régi tánc járja. A nóta német a tánc magyar" vagy

"a derék osztrákok beleélték magukat abba a hiedelembe, hogy náluk és az ő előzetes megkérdezésük nélkül, még a fülünket sem mozgathatjuk". /24/

A függetlenség kérdése elválaszthatatlanul összefüggött Kossuth Lajos nevével. A szegedi függetlenségi párt 1903-ban úgy határozott, hogy Kossuth születésének évfordulóját fényes külsőségek között megünneplik. Ezt megelőzően azonban még 1900-ban Kulinyi Zsigmond, a függetlenségi párt elnökhelyettese olyan indítványt tett a városi közgyűlésen, hogy a város állíttasson Kossuth-szobrot. Kulinyi, Polczner és Békefi Antal szorgalmazására a szobor-ügye közügygé vált. A szobor állítás ügye minden bizonnyal elakad - legalább is anyagi okok miatt - ha a függetlenségi párt nem szorgalmazza oly intenzíven. A szobor állíttatás költsége mintegy 30 ezer K-át tett ki, és ennek az összegnek jelentős részét a függetlenségi párt gyűjtés formájában szerezte meg. /25/ Kossuth születésének 100. évfordulójára elkészült a szobor.

A párt egész propaganda gépezetét megmozgatta annak érdekében, hogy tömegtüntetést szervezzen a függetlenségi eszmék mellett. A függetlenségi körök a legváltozatosabb jelszavakkal buzdították hiveiket a jeles ünnepen való részvételre. Polczner maga is sikraszállt azért, hogy Szegeden szeptember 19-e teljes munkaszüneti nap legyen. Felszóllították és agitálták a szegedi nőket, hogy az ünnepségen

" urával karöltve és virággal jelenjen meg"

" gyermekét-e napon ima helyett Kossuth nevére tanítsa"

" mellükön, láncokon, órán, csecsebecsén viselve Kossuth Lajos arcképét." /26/

A város fényes kivilágítása érdekében a függetlenségi párt arra kérte a város lakosságát, hogy Kossuth emlékezetének ünnepén csakis magyar gyertyával világítsa meg ablakait./27/ A propaganda gépezet remekül működött. A munkások részvételét is biztosítani kellett. Ki hívhatná meg legstilusosabban a munkásokat ez ünnepségre, mint egy másik munkás? Meg is jelent egy munkás levele a Szegedi Naplóban. A szövegből azonban kiderült, hogy legjobb esetben valamelyik szerkesztőségi tag szülötte a levél. " Ő /Kossuth/ teremtette meg számunkra a testvériséget az egyenlőséget, a szabadságot, de egyszersmind azt is mondotta, hogy tudni kell vele élni". Ebből a levélből a szegedi munkások tehát megtudhatták, hogy nem tudnak a lehetőségekkel élni. /28/ A szoboravató ünnepségen többek között Polczner is beszédet mondott. Az emberiség diszének, a szabadság lánglelkű apostolának, a magyar nemzet örökös büszkeségének nevezte Kossuthot, majd így folytatta:

" Az igaz, hogy országunk még ma sem önálló, még ma sem független ország. Az eszme, amelyért Ő küzdött

még nem aratott teljes diadalt, de diadalt fog aratni". /29/

Hogy éppen a párt megalkuvó politikája, tehetetlensége miatt nem aratott diadalt az eszme, arról nem esett szó, sőt arról sem, hogyan lehetne az eszmét győzelemre vinni.

A függetlenségi párt kezdeményezője volt annak is, hogy Kossuth emlékére ültessenek Kossuth fákat " mert a fa élő eleven lény, amely míg él soha nem szünik meg beszélni". /30/

Ugy látszik, hogy a párt vezetői nem tartották kielégítőnek azt, amennyit erről a kérdésről ők beszéltek.

A Kossuth személyével kapcsolatos országos megmozdulásoknál is jelen voltak a függetlenségi párt szegedi vezetői. 1903 III. 23-án Polczner Jenő helyezte el a párt koszoruját Kossuth sirjára, a " szent sirra ". A koszoru elhelyezése annak a gondolatnak a jegyében fogant, hogy erősítse a függetlenségi, párttagság hazafiságát a Kossuth szellemével való találkozás. /31/

A Kossuth szobor ezt követően a párt életének nimbuszává vált. A szobor előtt tartotta a függetlenségi párt valamennyi nagyobb szabásu megmozdulását. Elsősorban itt került sor a Kossuth évfordulók megünneplésére, de október 6-a is itt vált a szegediek ünnepévé. 1903 szeptember 19-én a császári hadparancs ellen "dörögve, zugva tiltakozott a nemzetnek az alkotmányos uralkodó részéről történt megcsufoltatása ellen a tömeg." A résztvevők között igen sok volt a katona is, akik azonban demonstrálni nem mertek. Az esti órákban mintegy 14-15 ezer ember vett részt a párt által szervezett felvonuláson. /32/

Nagy vihart kavartak a szobor körül az 1903. október 6-i események. Hajnalban ismeretlen személyek koszorút helyeztek Kossuth szobrára.

Dicső emlékednek - a visszatartott katonák !

felirattal. A honvédkerületi parancsnok követelte, hogy a rendőrség távolítsa el a koszorút. Ezt az alkapitány megtagadta. Ekkor a katonai parancsnokság önkényesen eltávolította a koszorút, és az alkapitányhoz vitték. A tömeg, amely már az ünnepi gyűlésre készült, ekkor tódult ki a templomból. A felháborodás óriási. A jelen lévő függetlenségi párti vezetők, Polczner, Kulinyi, dr. Kószó, dr. Becsey, dr. Pap Róbert, Szücs alkapitányhoz mentek, és a koszorút visszakövetelték. Polczner hatalmas lelkesedés közepette mutatja be a tömegnek a koszorút, amelyet visszahelyez Kossuth szobrára. Ugyanakkor rövid, de felháborodott hangú beszédben bélyegezte meg az eseményeket. A felháborodás tettlegességé fajult. Két honvédtiszt lakásának ablakait a tömeg betörte. Közben dr. Kószó és dr. Becsey táviratot küldött a honvédelmi miniszternek "A hazafiui kegyelet ezen durva megsértését bejelentjük és példás megtorlást követelünk". Az események további menetét csak röviden érintem és a függetlenségi párt tevékenységére helyezem a hangsúlyt. Délután a katonaság ismét eltávolította a koszorút. A függetlenségi párti nyilatkozatok Polczner, dr. Kószó és dr. Becsey részéről ismét olajat jelentenek a tüzre. "Az indulatok féktelen haragja valósággal elragadta az esztét vesztett néptömeget, mely fejtellenül rohant vesztébe". Szabályszerű összeütközésre került sor a katonasággal. Dr. Kószó és dr. Becsey közben a polgármesternél is tiltakozott. Polczner itt már nem jelent meg. Az esti órákban a függetlenségi politikusok már lényegesen mérsékeltebb hangot ütöttek meg, látván, hogy a délelőtti és

délutáni események tulmentek céljaikon. Ez a túlfűtött hangulat már nem fért be a párt programjába.

Az esti órákban dr. Becsey a Kossuth szobornál összegyűlt tömeget csillapította beszédével. Polczner pedig a lakása előtt összeverődött tömeget intette a józan magatartásra. Az egymást követő nyilatkozatok, beszédek azt bizonyítják, hogy a függetlenségi párt nem számított ilyen hatásra. Máskor a tüzes gyújtóhatású beszédek nem ingerelték fel ennyire a tömeget. A párt túllőtt a célon. /33/

Kossuth Ferenc is szükségét látta a beavatkozásnak. Sürgősen felhívást intézett Szeged népéhez, amelyben megbékélésre szólította fel a polgárokat. /34/

A koszoru körüli viharok viszonylag gyorsan elültek. A párt szegedi szervezetének azonban lehetőséget adtak arra, hogy legyen "beszédtéma" a következő hónapokra is. A párt szegedi vezetése meghívásokon keresztül elérte azt, hogy "országos" zarándoklás indul meg a szegedi Kossuth szoborhoz. Sikerült az ország közvéleményének figyelmét egy kicsit ide irányítani. A viszonylag közelebbi helyeken kívül még Debrecen és Kassa is elküldte csoportjait Szegedre. A szobor avatásának első évfordulóján ismét akadt ok a felháborodott hangú nyilatkozatokra. Polczner beszédében kijelentette "arcomba szökik a vér, hogy karhatalommal támadták meg Kossuth szobrát." /35/

Közben azonban a Boldogasszony sgt. 16. számú házról egy ismeretlen katonatiszt letépi a nemzeti zászlót. Ismét volt tehát tiltakozási lehetőség, hogy a folyamat ne szakadjon meg. /36/

Végül azonban a párt megnyugvással nyugtázta, hogy szerencsére Szeged népe megőrizte a nyugalmát, és megakadályozta, hogy a kaszárnnyában szolgáló magyar ifjakat testvérgyilkos-

lásra kényszerítsék.

A függetlenségi párt tábora jól vizsgázott. Kik forrongtak tehát. Nem más mint

" a tömeg végén gyülevész népség érthetetlen okokból kövekkel hajigálódzott". /37/

Annyit meg kell azonban még jegyezni, hogy a függetlenségi párt képviselőinek sikerül keresztül vinniük a városi közgyűlésen azt a javaslatot, hogy a közgyűlés ítélje el a törvényt. Polczner felszólalásában elmondta, hogy Szegeden katonai diktatura érvényesül és véleménye szerint nem is lesz ez másképp mindaddig amíg meg nem szüntetik a közös hadsereget és újból életre nem kél az önálló magyar nemzeti hadsereg. /38/

c. Nemzetiségi kérdés.

Szeged lakosságának összetétele nemzetiségi szempontból nem volt számottevő a tárgyalt időszakban. /39/

Ennek ellenére meglehetősen sokat foglalkoztak Szegeden is a nemzetiségi kérdéssel. Ez elsősorban a délszláv közelséggel másrészt a déli vidékek német anyanyelvű kisebbségével magyarázható, de az országos jellegű nemzetiségi politika is megfelelő visszhangra talált Szegeden.

A párt álláspontját a nemzetiségi kérdéssel kapcsolatban a következőkben lehet összefoglalni: A nemzet a széttagoltságnak oly riasztó képét még sohasem nyújtotta mint jelenleg. Eljött az idő, amikor az ország egyes részeiben oláhok, tótok, szászok, szerbek kétségessé teszik a magyarság helyzetét. Magyarország kellős közepében van a nemzetiségi kérdésnek, amely megoldásra vár.

De szinte képtelenségnek látszik, hogy egy államban, amely a jogegyenlőséget megvalósította, nemzetiségi kérdés lehessen. A magyarság beolvasztó ereje jól működött mindaddig. Nem volt nemzetiségi kérdés eddig. A nemzetiségiek magyarnak vallották magukat. A nemzetiségi tulkapások olyan orgiákat nem ültek, mint mostanában. A nyomoruság kalodájába szorított nemzetből soha olyan erőszakosan nem követelődtek mint most.

/40/

Mindezek alapján a szegedi függetlenségi párt is az erőszakos magyarosítás híve. Bevált az - mondják a párt vezetői - hogy a délvidék német származású lakossága nem akar germán lenni és megmarad hű magyarnak. Szegednek ebben már eddig is nagy része volt: ide jártak iskolába. Ez azonban nem elég.

/41/

Rómer Péter konviktusi igazgató, aki a függetlenségi párt-hoz közel álló személy, javasolta, hogy induljon ki Szegedről egy olyan akció, amelynek az legyen a célja, hogy kiragadja a népet a nemzetiségi izgatók karmaiból. Javasolta továbbá egy olyan társadalmi egyesület alakítását, amelynek központja Szeged lenne, példája az EMKE. Az egyesület szétagazna s kiterjesztené működését az egész délvidékre, úgy Torontál-, Temes-, Brassó-Szörény és Bácsbodrog megyékre.

A függetlenségi párt lelkes hozzáállása nem maradt el. A Szegedi Napló is örömmel üdvözölte a gondolatot. A szervezés megindult. Talán ez az egy kizárólagos terület, ahol a kormánypárti emberekkel vitatkozás nélkül megvolt az együttműködés.

1903. december 8-án megalakult a Délmagyarországi Közművelődési Egylet a DMKE. /42/

Az egylet létrejöttét azzal indokolták, hogy

" nemzetiségekkel vagyunk körülvéve, órányira Szegedtől megszakad a magyar szó "

" nem támadásról, csak védekezésről van szó"

" védjük nyelvünket kulturánkat, hazánk területi épségét, a magyar nemzet ezeéves történeti állását".

/43/

Ki is derült rögtön tehát, hogy többről van szó, mint köz-művelődésről. Az egyesület felhívása ezt félreérthetetlenül meg is magyarázta:

" a magyar nyelv a magyar kultúra tért veszít, nem magyar ajku testvéreink nemcsak a kulturális, hanem a politikai kapocs lazítására is gondolnak." /44/

A DMKE igazgatóságában a szegedi függetlenségi pártot Kulinyi Zsigmond képviselte. Az igazgatóság szándékában állt egy önálló folyóirat beindítása. Kulinyi javaslatára azután ettől elálltak és így tulajdonképpen a Szegedi Napló lett a DMKE szócsöve, szoros együttműködésben a függetlenségi párttal. Felvetődött annak gondolata is, hogy az Alduna árterében lévő mintegy 13.000 holdnyi területet ármentesíteni kellene és ide magyar községeket kellene telepíteni. /45/

A függetlenségi párt más vezetői így pl. Békefi Antal is közreműködött a DMKE szervezésében. Az ő javaslatára lépett be az egyesületbe a Dugonics-Társaság is pártoló tagként.

/46/

A függetlenségi párttal közösen javasolta az egyesület azt, hogy Szegeden létesítsenek újabb internátusokat a déli megyék gyermekeinek magyarnyelvű oktatására. A Szegeden létesítendő egyetem ügyében is közös az álláspont, ennek követelése. Sőt felvetődött a délvidékiek kulturpalotája építésének gondolata is. /47/

Szeged- és Temesvár között vita támadt a DMKE szükségessé-

gét illetően. Temesvár arra hivatkozott, hogy a Délvidéki Nemzeti Szövetség betölti a DMKE szerepét is. A függetlenségi párt azonban védelmébe vette a DMKE-t, mondván ez ütőképebb szervezet lesz. /48/

Közös és egységes fellépés tapasztalható a DMKE és a függetlenségi párt részéről a nemzetiségi bankok kérdésében is. Keresték annak lehetőségét, hogy miképpen lehetne ellensúlyozni a nemzetiségi bankok agitációját. Szerintük ugyanis a román és szász bankok magukhoz láncolják a magyart, szivják a vérét, rabszolgának teszik és a saját szekerüket tolatják vele. /49/

A DMKE a legkülönbözőbb rendű és rangú elemeket tömörítette az egynapos gyerektől kezdve, földbirtokosig és katonatisztig bezárva mindenki megtalálható volt itt. Igen nagy befolyást gyakorolt rá a függetlenségi párt, mert elképzeléseit ezen a területen is érvényesítette. /50/

d./ Demokratikus szabadságjogok.

Ami a demokratikus szabadságjogokat illeti ezzel kapcsolatban a szegedi függetlenségi párt elsősorban a saját igényeiből indult ki. A gyülekezési és szólás szabadság egyik fontos kritériuma volt a párt életének, de az általa képviselt társadalmi rétegek érdekei is kívánták ezt. Elvben a szegedi függetlenségi párt is hive volt a választójog kiterjesztésének és a titkos szavazásnak. Azon túlmenően azonban, hogy ezt gyakran emlegették, kivívásáért semmit sem tettek. Ebben a kérdésben bizonyos együttműködésre lett volna lehetőség Szegeden is a szociáldemokrata párttal, kezdeményezés azonban egyik oldalról sem történt.

A sajtószabadság vonatkozásában az a vélemény, hogy a sajtószabadság Magyarországon abban áll, hogy mindenki bántatlanul szabadon kinyomtathatja mindazt, ami a kormányra hízegő, kellemes, vagy legalábbis nem nagy mértékben kellemetlen. /51/

e. Választási küzdelmek.

A szegedi függetlenségi párt életében döntő eseménynek számítottak az országgyűlési és városi képviselő választások. A pozíció megtartása, vagy kiterjesztése nem lehetett közömbös a párt számára éppen ezért ott látjuk a legnagyobb erők közreműködését. Vizsgálódásunkhoz az 1901-es választások szolgáltatnak jó alapot.

Szeged két országgyűlési képviselői kerületre oszlott. A második választókerület, amely elsősorban a külterületeket foglalta magában, évtizedek óta a függetlenségi párt hegemonterrülete volt. 1896-ban Baló Emil lemondása után Polczner Jenőt választották meg a kerület képviselőjévé 802 szavazattal. Egyben ő látta el a párt elnöki tisztségét is Szegeden. /52/

Megindultak a találgatások: ki lesz a képviselő Szegeden? Az első kerületben a szabadelvű párt részéről erős mozgalom indult meg Enyedi Lukács jelöltsége mellett. A jelenlegi képviselő dr. Lázár György mint hírlík visszatér esetleg a közigazgatási pályára, ahol 20 évig működött, megválasztása előtt pedig helyettes polgármestere volt Szegednek. A jelenlegi helyettes polgármester, László Gyula ugyanis nyugalomba vonul és a II. kerületben a szabadelvű párt jelöltje lesz. A szabadelvű párt a II. kerületben erősen

szervezkedik. A függetlenségi párt jelöltje ismét Polczner Jenő Kossuth párti lesz. Rendkívül heves választási harcra lesz kilátás, mert László Gyula helyettes polgármester nem kevésbé népszerű ember, mint Polczner. Az is érdekes, hogy a szegedi szabadelvű párt jelöltjei Enyedi Lukács és László Gyula, az önálló vámterület hivei. Eddig tartott a budapesti lapok jólértesültsége. /53/

Közben azonban megkezdődött a választások előkészítése és szervezése, a választási harc.

Kossuth Ferenc körlevelet intézett az összes függetlenségi kerületekbe, és valamennyit sürgős szervezkedésre hívta fel, tekintettel a közeledő választásokra.

A függetlenségi párt elnöke többek között így írt:

"ÉbredjeteK és kezdjéteK el a szervezkedést, mert az általános képviselő választások közelednek. Harminchárom év óta nem bírtak a választások oly fontossággal, mint ahogy most fognak birni. Mert csaknem egészen bizonyos az, hogy a 67-es alapot meg fog kelleni változtatni és, hogy a most megválasztandó képviselők lesznek hivatva egy új alapot teremteni, melyen nyugodni fog talán ismét harminc évig a magyar állam." /54/

A párt Szegeden is rendezte sorait, de ezzel párhuzamosan megkezdődik a választási propaganda. A "nagy kérdések" között felvetődött az, hogy az évtizedes igazságtalanságokat végre meg kell szüntetni, mert az nem járja, hogy egyes kerületekben több ezer polgár választ egy képviselőt, máshol pedig néhány száz választ kettőt. Szegednek is nagy sérelme ez, többek között azért, mert pl. Debrecen 3 képviselőt választ,

a kis Marosvásárhely pedig kettőt. Felvetette a párt ennek okát is. Oka a pártérdek. A kormányon lévő párt érdeke. Az ellen védi magát a tősgyökeres magyar nép háttérbe szorításával a kormány, hogy valamikép meg ne nyilatkozhassék a polgárságnak a magyarság zömének politikai akarata. /55/

Mik voltak eddig legnagyobb részben a magyarországi képviselő választások? Vesztegetések, etetések, itatások. A nemzet tisztessége nevében kívánta a szegedi függetlenségi párt a választási fuvardijak eltörlését, mert csak akkor lennének valóban tiszták és becsületesek a választások, ha ezen a címen nem lehetne ismét, mint azelőtt pénzt osztogatni. /56/

Egyre gyakrabban került sor a párt elveinek célkitűzéseinek hangsúlyozására is. Melyek a legfontosabb felvetések ezzel kapcsolatban?

Az 1848-as függetlenségi párt a régi zászlót viszi bele a választási harcba, amelyre a magyar nemzet szabadsága és függetlensége van felírva.

Kívánja a párt azt, hogy megszakadjon az Ausztriával való viszony, amely rabigában tartja az országot.

A párt küzd az ország nemzeti, kereskedelmi és gazdasági önállóságaért és a nemzeti élet függetlenségéért a perszonál-unió alapján.

A 67-es kiegyezés elemészti, elsorvasztja, elpusztítja a nemzet erőit.

Nem kívánják a teljes elszakadást Ausztriától, e közösséget azonban nem képezheti más, mint az uralkodó személye, s a két állam által kötött fegyveres véd-és dacsövetség.

Kívánja a párt az ország fegyveres erejének függetlenítését

a bécsi befolyás és parancsszó alól és követeli a haderő szervezetében a magyarságnak és a magyar nyelvnek törvényes jogait. Látható, hogy a célkitűzések megegyeztek az országos irányelvekkel. /57/

Polczner pedig megkezdte választói látogatását. Megjelent Szatymazon, ahol a " nép mohó örömmel élvezte e hatalmas szónoklatnak bátor, nemes hangját, retorikai szépségét". Röszkén és a szegedi tanyákon beszámolt a párt és saját maga tevékenységéről. Sorra vette a szegedi népköröket is, és időt, fáradságot nem kímélve agitált a párt, helyesebben saját maga mellett. Nézzük meg röviden miről is szólt egy-egy ilyen beszámoló? /58/

A függetlenségi párt és Ő, Polczner a lefolyt országgyűlési cikluson is, mint eddig bátran és félelmet nem ismerve harcolt a nemzet igazai mellett. Ezért a beszámolója könnyű. Egyedüli fegyvere csak a szónak a hatalma volt. Ezzel a fegyverrel számtalanszor élt, sajnos, hogy a bátor szókimondásnak nem az lett az eredménye, amire, ennek az országnak szüksége lett volna. Az ország ma sem független, önálló hadsereg nincs és a kormánynak ma is Bécsben parancsolgatnak. Amivel itt Polczner dicsekszik, egy alapos önkritikával is felérhet. Polczner remek szónok. Művészi megvilágításban tárja fel az ország anyagi romlását. Fájdalmasan említi, hogy ma már a "buzakalásztól rengő alföldön" istanyát ütött a nyomor. Ennek pedig az az oka, hogy nem szabadítják föl az országot az osztrák befolyástól, és idegennek adja az országot azt, amit a maga boldogulására használhatna föl. Polczner mindenütt kiméletlenül ostorozta a vámközösséget is, miközben egyszerü, népies példákkal ismerteti az önálló vámterület óriási előnyeit. Láthatjuk tehát, hogy végülis minden baj forrása Ausztria. A belső elnyomást és kizsákmányo-

lást remekül leplezte. /59/

Egy-egy ilyen beszámoló gyűlésre népes csoport kísért el Polcznert. A lelkes ünneplők között többek között ott találjuk dr. Kószót, dr. Becseyt, dr. Kormányos Benőt, Sárosi Jánost, Bartucz Istvánt, hogy csak a jelesebbeket említsük. A lelkes ünneplés egyes helyeken, már elragadtatásig fajult. Vőneki Pál megköszönvén Polczner Nagy-Széksősi beszámolóját így fejezte be a beszédet.

" Egy istenünk, egy a lelkünk
Polczner Jenő a követünk" /60/

A nagy ünneplésbe és egyetértésbe azonban disszonáns hangok is vegyültek. Egy szegedi ügyvéd, dr. Lipkay Kálmán magát a II. kerület jelöltjének hirdetve ki-kijárt a tanyákra néhány emberével és itt etetés és itatás mellett agitált saját megválasztása mellett. Arra is hivatkozott, hogy Polczner nem vállalja a képviselői megbízatást, őt pedig Kossuth is támogatja.

A VI. kerületi és belvárosi népkörök kezdeményezésére alapos kioktatást kapott dr. Lipkay, aki ennek ellenére sem hagyott fel saját maga népszerűsítésével. /61/

1901 szeptember 14-én sor került a függetlenségi párt választási értekezletére Bartucz, Valéria téri vendéglőjében. /62/

Itt megtörtént Polczner jelölése a II. kerületbe. Az elnök, Kulinyi elmondta, hogy Polczner három évtizede vezeti a függetlenségi pártot, a korszak össze van forrva a névvel, e városnak még ily jeles képviselője nem volt a házban. Ezt a javaslatot természetesen csak elfogadni lehetett.

Az I. kerületbe is állított jelöltet a párt dr. Becsey Károly személyében, akinek eddigi pályafutása és közéleti működése a legszebb reményekre jogosít - mondja róla Kulinyi.

Az esélyeket letolgatva megállapította a pártvezetőség, hogy a II. kerületben Polcznernak nem lesz ellenfele. Kiderült azonban, hogy a korábban már említett dr. Lipkayn kívül szocialista jelölt is lesz a kerületben, Barsi József személyében. /63/

Nagy jelentőséggel bírt a választási küzdelemben a választási ösgyűlés és Polczner programja. A hosszadalmas beszéd teljes elemzésére nincs mód. Egy néhány gondolatot azonban érdemes belőle kiragadni. Mindenekelőtt azt, hogy Polczner végtelesenül elégedett tevékenységével. Felette könnyű neki a beszámolás mondja, mert tisztán és szeplőtelenül őrizte meg a zászlót, melyet rábízta. Azok akik elveiért bíztak benne, nem csalódtak. Az alkotmányos intézmények és szabadságjogok védelmében részt vett, és a magyar nemzet életbe vágó közjogi és nagy anyagi érdekei körüli küzdelmekben élen járt. Mindezekben a dolgokban egyedüli fegyvere a szónak a hatalma volt csupán. Sajnos azonban a siker elmaradt. A következőkben felsorolta azt, hogy a párt követeléseiből tulajdonképpen nem valósult meg semmi.

Az ország önállóságának kérdésénél azt tartotta a legsérmesebbnek, hogy van az országnak önálló királya, mégisincs udvartartás és ha Budán is van a király, ott az osztrák zászló és címer diszeleg. Beszélt az ország terheiről, a közös ügyekre fordított kiadások állandó emelkedéséről és a magyar állam egyre növekvő adósságairól.

A beszéd népszerűségének, hatásosságának fokozása érdekében

a szegénység, a nyomoruság ecsetelése következett. Az országban mindenfelől csak a nyomornak sötét képe tárul a szemlélődő elé. Az apró-cseprő toldozgatások azonban nem oldják meg a problémát. Megoldás csak az lehet, hogy föl kell szabadítani a nemzetet a kegyetlen alárendeltségből. A gazdasági kérdéseknél is hasonló a helyzet. Itt az önálló vámterület hozhatna változást.

Valami kézzelfoghatóbbat is kellett mondani a hallgatóságnak. Ezért került sor a gazdák érdekeinek felsorolására, elsősorban az alacsony mezőgazdasági árak birálatára. A kisiparosok, kereskedők is kaptak néhány jó szót. Az ő nyomoruságuk bemutatása során szót kapott az a körülmény, hogy tanultságuk, ügyességük mellett sem képesek versenyezni, az osztrák árucikkekkel, amelyek vámmentesen árasztják el az országot.

Sorolhatni lehetne még a beszéd egyes részeit, a polgárság bizalmának megnyerésére tett további kijelentéseket, mégsem ezek a szónoklat szembetűnően érdekes részei, hanem inkább azok, amelyeket Polczner nem mondott el. Ugy látszik, hogy erre az időszakra a párt Szegeden már az ígéretésekből is kifogyott. Volt erre lehetőség évtizedeken keresztül, és nem valósult meg semmi. Mi az amit Polczner mégis ígért? Az hogy ha megválasztják, hüen kitart a függetlenségi eszmék mellett. A gyűlés résztvevőinek ez is szimpatikus, mert mit jelent ez. Azt, hogy képviselőjük ezután is megmondja mindazt, amit szimpatikus hallani. Igaz, hogy változás nem következik be, de a képviselő elmondta, hogy ő mindent megtett amit tudott. Ő tehát ilyen szempontból nem felelős semmiért. A felelősöknek nyugodtan, bátran meg lehet mondani a véleményyt, úgy sem tesznek semmit. Itt zárul be a kör, amelybe a szegedi függetlenségi párt is be volt zárva. De kitörni sem akart innen. Ilyen politika alapján mégis miért követték Szegeden is viszonlag oly sokan a pártot ?

Azért, mert a hangzatos szavak alapján jobb körülményeket követelt mint az akkori, és bátran elítélte a fennálló helyzetet. Ennek lépten-nyomon való hangoztatásával lényegében elkendőzte azt, hogy a valóságban semmi komoly eredményt nem tudott elérni. A párt követői azonban szószólót láttak benne, és ezért volt még mindig viszonylag elég erős tömegkapcsolatuk. /64/

A párt közben igyekezett az egyes rétegeket is céljainak megnyerni. Kapcsolatait arra használta fel, hogy választási kiállításait kedvezőbbé tegye. Így a vasutások közötti befolyást is fokozták. /65/

A választási küzdelemben hangossá tették a szegedi utcákat. Fáklyásmenet vonult Polczner és dr. Becsey Kossuth Lajos utcai lakása elé, miközben a város legforgalmasabb utvonán vonultak végig. A tüntetők száma egy-egy ilyen megmozdulás alkalmával is több ezer főre tehető. /66/

Dr. Lipkay sem nyugodott, igyekezett táborát növelni. A Szegedi Napló is több esetben vitatta tevékenységét. A pártkörök a párt egységének megbontóját látták benne, annak ellenére, hogy ő is a Kossuth frakció hive. Nem is lépett fel különösen új, vagy eltérő programmal, egyszerűen csak képviselő akart lenni, és nemcsak Szegeden, hanem a megye más városában Pl. Szentesen is kísérletezett. /67/

Megjelentek a függetlenségi párt felhívásai, Szeged független polgáraihoz. Az utolsó lelkesítő ígéretek:

" E párt programja az, ami az önöké. Követeli és kifogja vivni a nép egységes támogatása mellett a nemzeti hadsereget és a katonai szolgálat megrövidítését, az ország önálló külügyi képviseletét, a magyar királyi

udvartartást, az önálló vámterületet és a nemzeti bankot és ezzel jobb boldogulását a gazdának, iparosnak, kereskedőnek és munkásnak".

"E párt követeli és küzdi ki önökkel együtt a választási jog helyes kiterjesztését, az adóterhek igazságosabb, arányosabb megosztását, a magyar nemzeti irányu ingyenes népnevelést, a munkásozttály sorsának egyszerűbbé és olcsóbbá tételét és a becsületes, gondos, gyors közigazgatást városokban és községekben, hogy a magyar nép minden vonalon megtalálja az igazságot az államban és a városban, melyeknek adóit kötelességtudóan viseli."

/68/

Olyan program ez, amelyre bárki leadhatja szavazatát, feltéve, ha mindezt el is hiszi.

Az országos függetlenségi és 48-as párt különös gondot fordított a szegedi pozíciók megtartására, illetve erősítésére. Ennek nyomatékot adandó, a választásokat megelőző este, október 1-én a városba érkezett Kossuth Ferenc is. A tizezernyi tömeg látványos fogadtatásnak a szemtanuja volt. Polczner 300 fehér ruhás lány élén üdvözölte a pártvezért, aki rövid frappáns beszédben válaszolt.

Elmondta, hogy ez a lelkesedés, amellyel fogadták, azt bizonyítja, hogy a függetlenségi zászló diadalmasan lobog e városban, s holnap tényleg diadalt is arat. Tegnap egy román városban fogadták őt ilyen lelkesen.

"Nem igaz hát az, hogy a nemzetiségek idegenkednek a magyar nemzeti eszmétől. Önök, első magyarok, tömörüljenek szívvel, lélekkel a függetlenségi zászló alá, amely a magyar becsületnek, a magyar szabadságnak, magyar függetlenségnek, magyar jövőnek zászlaja."

Függetlenség nélkül nincs jövő, ezért a párt küzdeni fog. Ehhez van az országházban olyan emberekre szükség, mint Polczner Jenő és dr. Becsey Károly.

Itt sem maradt el egymás dicsérgetése, amelybe Kulinyi is dr. Kószó is bekapcsolódik. /69/

Végül is megtörténtek a választások. A II. kerületbe

Polczner Jenő 1016

Gerle Imre 160

Dr. Lipkay Kálmán 65 szavazatot kapott. Polczner tehát itt fényes győzelmet aratott. Pontosan nem állapítható meg a II. kerületi szavazásra jogosultak létszáma, de megközelítően mintegy 75 %-os volt a választásban való részvétel a szavazásra jogosultak részéről.

Az I. kerület 1800 szavazatából

Dr. Lázár György 795

Dr. Becsey Károly 253

Dr. Wlassics Gyula 1 szavazatot kapott.

A számok azt bizonyítják, hogy a párt befolyása városi szinten jelentős volt. /70/

A választások alkalmából a párt Szegeden jelentős győzelmet aratott. A város második képviselőválasztó kerületében a pozíció szilárd maradt, annak ellenére, hogy a pártegység megbontására történtek kísérletek. A kormánypárt választási kísérlete is dugába dőlt itt.

Az első választókerületben lefolyt választás is a függetlenségi párt erejének gyarapodását bizonyítja.

Az eddigi választások alkalmával ugyanis a pártra leadott szavazatok száma kétszázon alul maradt. /71/

A párt szegedi vezetői az eredmények mellett azt is vizsgálták, hogy miért maradt el a teljes siker. Elsősorban az önálló vámterület ügyében kellett volna nagyobb akciót kifejteni. Volt is ilyen tervük, de nem valósították meg. Pedig ez fokozhatta volna a győzelem nagyságát. /72/

Alig fejeződött be az országgyűlési képviselőválasztás, a párt ismét nehéz feladat előtt állt. Közeledtek a tisztújítások, illetve a városi közgyűlésbe való képviselőválasztások. A függetlenségi párt úgy mérlegelte a helyzetet, hogy ez nevezetes esemény lesz: egy új közigazgatási korszak, kezdete, melyben érvényesülni kell a polgárság azon óhajának, hogy a közigazgatás élére munkabíró, művelt erőskezű férfiak kerüljenek, akik a régi rendszert, a munkátlanság, a lelkiismeretlenség, komaság, a napidíj és slendriánság rendszerét kiszorítják a székházból. Nem valami megtisztelő vélemény a közigazgatás rendszeréről. /73/

A városi képviselő testületben 71 mandátum járt le. /74/
A választási előkészületek megkezdése előtt a függetlenségi párt nevében Polczner indítványt nyújtott be a törvényhatóság újraalakításával kapcsolatban.

Polczner fölvetette, hogy amilyen önkényes kortespolitikával szabályozták annak idején a város hatósági gondviselői a választói kerületeket, olyan igazságtalan és törvénytelen éppen az a rendszer is, amelynek alapján a törvényhatósági kerületek a városi képviselőiket választják évtizedek óta. A hatóság nem akart arról tudomást venni, hogy a város népességének hatalmas szaporodásával a törvényes alapon szaporodni

kell a törvényhatóság tagjainak is. A 104 ezer lakosu Szeged ugyan annyi megbizottját küldi a törvényhatóságba, mint a 20 év előtti 74 ezer lelket számláló város.

A kilenc törvényhatósági kerület eddig 142 választott bizottsági taggal képviselte magát a törvényhatóságban. Ugyanennyi a virilista képviselők száma is. Polczner kimutatta, hogy a lakosság létszámának figyelembe vételével a városnak 400 képviselővel van joga törvényhatóságát megalakítani, tehát az eddigi 142 bizottsági tag helyett 200-at kell választani. Ez azonban a dolognak csak az egyik oldala. Rámutatott arra is az indítvány, hogy a tanyai kerületekben milyen önkényesen van megállapítva a bizottsági tagok száma, a városi bizottsági tagok jóval nagyobb számarányával szemben. A képviselő követeli tehát a tanyai kerületek igazságos, új beosztását, hogy a kint való népek a lélekszám arányukhoz képest gyakorolják választói jogaikat a törvényhatóság megalakításánál.
/75/

Érthető tehát a kérdés felvetése, a párt érdekei diktálták ezt. Éppen a párt érdekerületei azok, ahol változtatásokat szeretnének eszközölni. Így lehetne javítani a közgyűlésen belőli arányt. /76/

Polczner javaslatát elutasították, aki azt a belügyminiszter elé terjesztette. Ő egyetértett a javaslattal, de a tanács mégsem volt hajlandó azt érvényre juttatni. Érdekes helyzet alakult ki. A szabadelvű belügyminiszter elfogadta a függetlenségi képviselő javaslatát, de a kormánypárti emberekből álló tanács szembe helyezkedett a kormánypárti belügyminiszterrel. /77/

Polczner a kerületek új beosztására is javaslatot tett. Ennek alapján a kerületek határai is némileg a függetlenségi

pártnak kedveztek volna. /78/

Polczner, dr. Kószó és dr. Kókay István - fellebbeztek a tanács határozata ellen, de az hajthatatlan maradt. Érthető is ez az álláspont. Polczner javaslata a közgyűlésben is veszélyeztethette volna a kormánypárti szimpatizánsok többségét, de legalábbis az arányukat. A közgyűlésben még évek múlva is vitatott kérdés a 400 képviselő ügye. Nem egyszer hangzott el olyan kijelentés, mint amilyent Sárosi János függetlenségi városi képviselő tett, hogy "no lám: még majd mi leszünk a végén a kormánypártiak". Máskor meg Polcznert figyelmeztették, hogy olyan hangot használt, mint a tanyán. Aki viszont úgy válaszolt Pillich Kálmánnak, vitapartnerének, hogy ott mármint a tanyákon tisztességesebben lehet beszélni, mint itt/a közgyűlésen./ /79/

A városi közgyűlésbe való választásnál tulajdonképpen nem pártképviseelőket választottak, pártközi jelölések történtek, ez azonban természetesen nem akadályozta meg egyik pártot sem abban, hogy akaratukat érvényesítsék. /80/

Most a függetlenségi körökre hárult nagy feladat. Láthatóan teljes erőbedobással szerveztek, agitáltak jelöltjeik mellett. Kiket jelöltek általában a függetlenségiiek? Vendéglősöket, kereskedőket, gazdálkodókat, iparosokat, vasutasokat és természetesen a párt vezető embereit. /81/

Érdekes módon nyilvánult meg a két párt együttműködése is Szegeden a választási kérdésekben. A szabadelvű párt jelöltgyűlésén a Kass szállóban pl. több függetlenségi párti vezetőt is jelöltek városi képviselőnek. Helyenként a függetlenségiiek hallgatásukkal segítették elő a kormánypárt jelöltjének érvényre jutását. /82/

A függetlenségi párt a külterületen különösen aktívan tevékenykedett, annak érdekében, hogy a tanyai gazdák közül is mindtöbb kerüljön be a városi képviselők közé. /83/

A kiskereskedők választmányi ülésén is hangot kapotta függetlenségi jelöltek támogatása. /84/

Ezekén a választást előkészítő gyűléseken, értekezleteken már sokkal több a választók kérése, de a függetlenségiak ígérgetése is. /85/

Érthető is, mert a város belső helyzete közelebb áll a lakossághoz, mint pl. az önálló vámterület kérdése.

A városi képviselőválasztások lezajlása azt mutatja, hogy az erőviszonyok egyik párt javára sem tolódtak el. Általában az előre elfogadott listák jutottak érvényre. Bár volt olyan hely is, mint pl. a VI. kerület, ahol az egész hivatalos lista megbukott és a függetlenségi lista győzött. Ez aztán bizonyos bonyodalmat is okozott, mert panaszt tettek egyes kormánypárti emberek a választás lebonyolítását, annak tisztaságát illetően. De Kelemen Kálmán választási elnök megvédte magát és az egész választást. /86/

A tisztujítások is a nagy ellenzékieskedés jegyében zajlottak le, végül azonban a jelölteket megválasztották, és ismét utjára indulhatott a gépezet, amely az örökös és sokszor végeláthatatlan vitatkozások gyülekezete. A viták most még elsősorban azon folytak, hogy egyes tiszti állással járó javadalmazást felemeljék-e vagy sem. Polczner, dr. Kószó, Kulinyi éles hangon emelt ez ellen szót, mint ahogy a városi szervezeti szabályzat átalakítása ellen is. A szervezeti szabályzatban a tanács által tett módosítási javaslatok ugyanis a függetlenségiak szerint még bonyolultabbá tették volna az érdemi ügyintézkést. A függetlenségi párt a szervező bizottság figyelmét nem egyszer felhívta arra, hogy hatoljon

mélyére és a leggyökeresebb reformtól se riadjon vissza, és bátran nyuljon a létszám apasztás kérdéséhez, mert a városnak óriási terhet jelent a felduzzasztott közigazgatási apparátus eltartása. Elmondták véleményükben azt is, hogy a tisztviselők, akiknek jó része annyit sem dolgozik, mint egy országgyűlési képviselő, kifogyhatatlanok a panaszból, hogy mennyi a munkájuk és borzasztóan elviselhetetlen a helyzetük. Meg kell őket ettől a nehéz helyzettől kimélni, foglalkozzanak mással. Mondani sem kell, hogy a tisztviselői kar kormánypárti emberek-ből verbuválódott. Bizonyosan más lett volna a vélemény, ha a függetlenségi párthoz tartozó tisztviselőkről van szó. /87/

f./ Függetlenségi képviselő a parlamentben.

Mind a parlamenti, mind a közgyűlési választások lehetővé tették az "érdemi munka" megkezdését, illetve folytatását. Polczner Jenőt a képviselőházban a függetlenségi táborban megfelelő tisztelet övezte. Nyilatkozatai, kijelentései azt bizonyítják, hogy meglehetősen otthon érezte magát a párt országos berkeiben is. Nagy általánosságban azt az álláspontot vallotta, hogy a képviselőház nem hoz törvényeket, csak regisztrál, és hogy a köztisztviselők teljesen a rendszer kezében vannak. A cselédet a törvény jobban megvédi munkaadója ellen, mint a köztisztviselőt felettese ellen. /88/

Polczner a kisebb jellegű felszólalásokon és kérdésfelvetéseken kívül a tárgyaló időszakban négy alkalommal mondott beszédet, illetve tett felszólalást.

1901-ben a Kossuth párti felirati javaslat mellett állt ki. 1902-ben a költségvetési vitához szólt hozzá. 1903-ban az ujonclétszám megállapításáról szóló törvényjavaslat tárgyalásánál fejtett ki véleményt. Még 1904-ben a civillista ellen mondott véleményt.

A beszédek részletesebb elemzése előtt máris kijelenthetjük,

hogy azok semmi olyan konkrét észrevételt, vagy javaslatot nem tartalmaznak, amelyek kifejezetten Szeged életével, vagy a párt itteni tevékenységével lennének kapcsolatosak.

A Kossuth párti felirati javaslattal kapcsolatban pl. elmondotta, hogy önérzetét mélyen sérti és bántja az, hogy a budai várakban a fekete-sárga zászló a kétfejű sas védőszárnyai alatt az osztrák néphimnusznek a hangjai mellett nyitotta meg a király a magyar országgyűlést. Ennek a zászlónak a kitűzése nem egyéb mint a magyar nemzet önállóságának megtagadása. A trónbeszéd tartalmát úgy értékelte, hogy a kormánynak a ráváró nagy feladatok közül egyetlen-egyre nézve sincs világos programja. Nincs kedvünk ahhoz, hogy Ausztria gazdasági bajait mi "egyenlitsük ki".

"Elég volt már Magyarország lenyűgözéséből és kizsákmányolásából!" Ezután a hadsereg kérdései következnek. Ez nem közös hadsereg, hanem minden ízében tisztára osztrák.

Nem hagyhat szó nélkül egy lényeges kérdést-mondta, amelyről a trónbeszéd mélyen hallgat, ez pedig a választói jogosultság vagyoni kellékeinek egyenlősítése, a választókerületeknek igazságos és arányos beosztása, a választói jognak kiterjesztése. Sürgeti ezeket, mert a választókerületeknek mostani beosztása is a magyar vidékeket sújtja és az is olyan aránytalan, hogy amíg a magyar vidékeken 5000-nél is több választópolgár van, addig a nemzetiségi vidékeken már 200, vagy ennél is kevesebb választópolgárból álló kerület is küldhet egy képviselőt.

Ezeket a kiállító nagy igazságtalanságokat meg kell szüntetni. Ennek két módját látta. Az egyik az, hogy a választói jogot ki kell terjesztetni, a másik pedig az, hogy a községenkénti titkos szavazást kell bevezetni.

Polczner szerint a választói jogot ki kell terjeszteni, talán egészen az általános szavazati jogig, minden esetre csak addig, ameddig ez a magyar faj uralmi és hatalmi állásának fenn-tartását nem érinti és nem veszélyezteti.

És végül ismét a cimer, a zászló és az önálló hadsereg követ-kezett.

Látható, hogy ahol a beszéd bizonyos progresszivitást is tük-röz, - mint a választójog kérdésénél - azonnal belekevered-nek sovíniszta gondolatok is. Másrészt régi nóta ez a beszéd. Sokan és minden értelem nélkül elmondták ezt már itt. A sze-gedi választók és párthívek ebből csak a harciasságot méltá-nyolhatták. /89/

A költségvetési vitában elmondott beszéd sem hozott semmi újat. Igaz, hogy ebben a konkrét számszerű adatok tényle-gesen leleplezik az osztrák élősdiséget. Elsősorban a közös-ügyes kiadásokra irányította a figyelmet, de a gazdasági prob-lémákat is részletesen taglalta, főleg a vámok és adók kér-dését. Így ezzel a beszéddel már választói érdekében is mon-dott valamit. Ebben a beszédben is megkapta "mindenki" a ma-gáét. /90/

Az ujonclétszám megállapításáról szóló törvényjavaslat tár-gyalása során mondta el Polczner legszenvedélyesebb hangú beszédét, sőt nyílt vitába keveredett báró Fejérváry honvé-delmi miniszterrel is.

Mondanivalójának rövid lényege a következő:

A javaslat a hadügyi kormányzat merénylete a nemzet ellen. Vér és pénz dolgában elviselhetetlen követelmények ezek. A nemzeti termelés szolgálatából az első évben 15.000

a másodikban 30.000 míg, a

harmadik és ezt

követő években 45.000 legjobb

munkáskezet akarnak idegen érdekek szolgálatába állítani. Ez a nemzet ereje, fiatalsága, ezt nem adhatja oda a nemzet, amikor még neki kell az eltartásról is gondoskodni. Ország-
szerte nagy a nyomoruság a szegénység egyre fokozódik. A közösügyes rendszer 30 éve alatt oda jutottunk, hogy a nép irtózatossz
szegénységben sanylik.

A továbbiakban a hadsereg belső kérdéseivel foglalkozott, e-
közben zászló, címer, vezényleti nyelv kérdésével. Végül a
következő határozati javaslatot terjesztette elő.

" Utasítsa a képviselőház a kormányt, hogy a független
magyar felelős minisztérium alakításáról szóló, 1848.
évi III. tc. olyan módosítása iránt adjon be törvény-
javaslatot, hogy akinek a cs. és kir. hadseregben szá-
zadosi, vagy ennél magasabb rangja van, ne lehessen hon-
védelmi miniszter."

A határozati javaslatot természetesen nem fogadták el. El-
képzelni is nehéz lett volna, hogy a magyar hadsereg tiszt-
je legyen esetleg későbbi időben is a honvédelmi miniszter.
Felsorolta követeléseit a hadsereggel kapcsolatban.

1. A magyar hadsereg a magyar alkotmányra tegyen esküt.
2. A kor követelményeinek megfelelő katonai büntetőtörvény
és büntetőeljárás készüljön.
3. A szolgálati idő 3 év helyett 2 év legyen.
4. A magyar ezredekhez csak magyar tiszteket osszanak be
szolgálatra és ne büntessék azt, aki csak magyarul tud.
5. A tisztek nevelése Magyarországon történjen.
6. A fegyvergyakorlatokat könnyítsék meg. /91/

Ezek a követelések a függetlenség kihangsúlyozása mellett

egyéb vonatkozásokban is tartalmaztak népszerű gondolatokat. Gondoljunk csak a szolgálati idő lerövidítésére, vagy arra, hogy a szolgálat ellátását könnyítsék meg.

A civillista ellen elmondott beszédében Polczner kijelentette, hogy az udvartartás költségeire soha addig nem szavaz meg egy krajcárt sem, amíg nem lesz önálló magyar udvartartás s a király és családja az év felét nem tölti Budapesten. Az uralkodó ne csak vadászatra és vendégnek jöjjön ide, hanem hosszabb időre. Az országtól kapott pénzt itt költse el. Érdekes még az a "kesergése" is Polcznernek miszerint a jelenlegi helyzetből kifolyóan a bécsi udvar elvonja az arisztokráciát, és ez is nagy hátrány. Vajjon kinek? /92/

A horvátok u.n. magyar ellenes viselkedése idején Polczner így szólt: "ez botrány, ez a nemzet arculcsapása"./93/ Az összeférhetetlenség kérdésének felvetésénél a szegedi képviselő azt az elvet vallja, hogy egyes kormánypárti képviselők nem vállalnak a néptől mandátumot, ami nekik kerül pénzükhöz, hanem vállalnak a vállalatoktól, pénzintézetektől ami nekik hoz pénzt. Lehet, hogy a törvény elfogadásával a politika szalonja megtisztul némileg, de hogy a közgazdaság pénzében fojtóbb lesz a levegő, az bizonyos. /94/ Nehéz hinni ezen szavak őszinteségében. Inkább a nosztalgia beszél Polcznerből, mert a függetlenségi képviselőknek kevés ilyen pozíció jutott. Soroljunk fel még néhányat a rendszerrel kapcsolatos megjegyzésekből pl. "Magyarországnál nincs tehetetlenebb állam a földkerekségen." "Ebben az új házban foglalnak helyet a régi ellenségeink is." "Annyi piszkot még nem rakott zsebre a nép vendégeitől, mint a magyar." /95/

Az elmondottakból látható, hogy Polczner átlagon felüli kép-

viselője volt a függetlenségi pártnak. Mintahogy azt ígérte, be is tartotta, hogy egyetlen lehetőségével a szó fegyverével küzdjön választói érdekeiért. Ezt meg is tette. Gyakran puffogott ez a fegyver a frázisoktól is.

g. A párt és a városi törvényhatósági bizottság.

Az országgyűlésben kifejtett tevékenység vizsgálata után a városi közgyűlésben való részvételét és tevékenységét nézzük meg a függetlenségi párthoz tartozó képviselőknek. A rendelkezésemre álló adatokból számszerűségében pontosan meghatározni a függetlenségi párthoz tartozó képviselők számát nem lehet. Az kétségtelen, hogy itt is kisebbségben voltak. Valamennyi képviselő nem is exponálta magát, csak inkább a csendes hallgató szerepét töltötte be. Néhány képviselőre korlátozódik azok száma, akik a szóvivő szerepét töltötték be. /96/

Az ügyrend adta lehetőségek alapján a közgyűlés munkájában két vonatkozásban kapcsolódhatott be a képviselő. Az egyes kérdésekkel kapcsolatos javaslatát, vagy véleményét írásban kellett a tanácshoz benyújtania, amely azt a közgyűlés elé terjesztette. Itt aztán szóban is előadhatta beadványát. Másik esetben pedig a közgyűlésen kialakult vitába kapcsolódhatott be a képviselő. A város életének irányításában jelentős szerepet töltött be a közgyűlés, amely elsősorban nem politikai fórum volt, hanem a város ügyeinek intéző szerve. Persze a gondolatokat, vitákat indulatokat erősen motiválta a politikai hovatartozás is. A tárgyalt időszakban a város igen sok megoldatlan kérdéssel nézett szembe gazdasági vonatkozásban, de kulturális szociális vonatkozásban is rengeteg tennivaló akadt. Ezek a kérdések foglalkoztatták a közvéleményt is. A függetlenségi pártnak tehát elsősorban ebben a testületben kellett bizonyítania azt, hogy ténylegesen képviselő

seli választói érdekeit. A gazdasági, kulturális, szociális stb. vonatkozásokat más fejezetben tárgyaljuk. Bár azok zöme a közgyűlésen is szerepelt, itt csak néhány kérdés keretén belül mutatjuk be a párt tevékenységét.

Az egyik legfontosabb feladat a függetlenségi párt részéről az erőviszonyok kedvezőbb alakítása volt. Korábban már említés történt a 400 városi képviselő kérdéséről. Ez az egész tárgyalt időszakban vitatémája volt a közgyűlésnek. Polczner, dr. Becsey, dr. Kószó, Kulinyi, Bartucz nem hagyták "kihűlni" a témát, de Polczner javaslatát nem tudták keresztül vinni a miniszteri leirat ellenére sem. Tóth Pál főjegyző javaslatot dolgozott ki a kerületek átalakítására. Polczner itt elsősorban a balástyai és szatymazi kerület megalakítását, illetve azok határait kifogásolta. Végeredményben egy abszolút meddő és eredménytelen vita szemtanúi lehetünk. /97/

Polczner ennek kapcsán ismételten kitért arra, hogy a tanyák népe, mely mintegy 38.000-re tehető, számarányához képest nincsen eléggé képviselve a törvényhatóságban. A tanyai nép súlyos kötelességeket teljesít a várossal szemben s mégis csak négy dolgot kíván.

1. Jó és használható közlekedési utakat, mert terméseit csak ezeken viheti a piacra.
2. A népnevelés és művelődés szempontjából megfelelő számú iskolákat, hogy azokból egyetlen tanyai gyermek sem hiányozzék.
3. Az isten tiszteletére templomot, melyben az egészségveszélyeztetése nélkül hallgathatja papja igéjét.
4. A lelkes hazafias tanyai népnek jogos törvényen alapuló negyedik követelése, hogy megfelelő számarányban legyen a közgyűlési teremben képviselve.

A felsorolásból látható, hogy a párt a tanyai lakosság igénye-

it hogyan ítélte meg. A megfelelő számarány biztosítása a városi közgyűlésben egyelőre megoldatlan maradt. Mit lehetett ezek után követelni, ami a "legfontosabb feladat"? A tanyai kápolnák kibővítését. Milyen erőszakos pártpolitika akadályozta meg ezt eddig, kérdezte Polczner? Indítványozza rendelkezjék el azonnal az építést. A költségekre a már meglévő összegeken túl fordítsák az ármentesítésre szánt összeget és vegyenek kölcsön a fogadalmi templom alapjából. Pillich Kálmán meg is vádolta Polcznert, hogy ellentéteket szit a városi és tanyai lakosság érdekei között. Dr. Becsey javasol kompromisszumot, nevezetesen azt, hogy a következő évben kezdjék az építkezést és ne vegyék igénybe a fogadalmi templomra szánt pénzt. Ebben a "nagyon lényeges" kérdésben tehát sikert eredményt elérni. /98/

Heves összeecsapásra adott okot az éprilis 11-i ünnep eltörlésével kapcsolatban ^{be}nyújtott dr. Kószó - féle javaslat is. Az indítványt már maga a tanács is időszerűtlennek tartotta, ennek ellenére a közgyűlés elé vitte. Hiába Kószó minden ékes-szólása, Kulinyi aprólékos érvelése dr. Balassa Ármin kormánypárti képviselővel való heves vitatkozásuk, a közgyűlés kimondta, hogy az ünnep fenntartása továbbra is kívánatos. Hasonló módon járt az a javaslat is, amely a II. Rákóczy Ferenc emlékét sértő törvény törlésével kapcsolatban vetődött fel a függetlenségek részéről. /99/

Fontos összeütközési területe volt a kormánypárti és függetlenségi párti embereknek a városi költségvetések tárgyalása. Felvetődött a tanyai építkezések kérdése. Elsősorban Polczner a szószóló. Itt mondták el a függetlenségi párti képviselők azt is, hogy a tanács felelőtlenül bánik a város pénzével. A város épületeire a tervezettnél sokkal többet költenek.

Fényüző berendezésekre csak 1901-ben 2729 koronával költöttek többet, mint amennyit lehetett volna. A költségvetési vitában vetődött fel az is, hogy a tanács elhanyagolja az idegenforgalommal való törődést, holott a város jövedelmei szempontjából ez nem elhanyagolható tényező. /100/

Mindezek után a függetlenségi képviselőknek az volt a véleményük, hogy a költségvetés kedvét szegi a lelkiismeretes embereknek, mert ugyanis elfogadják. Elég tömör vélemény ez ahhoz, hogy levonhassuk a következtetést: a párt ezen a területen sem tudott különösebb eredményt elérni. /101/

Sor került a közigazgatás átszervezésére, illetve az ezzel kapcsolatos kérdések vitájára is. A szervező bizottság már a 30. ülésnél tartott, de különösebb eredményt nem tudott felmutatni. Mit végzett a szervező bizottság? kérdezte dr. Becsey és Sárý ? Egyben meg is állapították, hogy gyökeres reformról nincs szó. Azt a javaslatot is elvetették, hogy le kell szállítani a város hivatalnokainak létszámát. Ebből sem lett semmi. Örökké való szervezés folyt. A mi hatóságunk nem vezet, nem irányít, nem gondolkodik és egyszerűen rábizza magát a véletlenségekre. Polczner javaslatokkal is élt. Első sorban azt javasolta, hogy 20 tag írásos kérésére is lehessen rendkívüli közgyűlést összehívni, másrészt a lakosság ügyeinek intézését a hivatalok egyszerűsítsék. A javaslatok itt sem találtak megértésre. Így aztán azt a következtetést vonták le függetlenségi körökben, hogy a közigazgatás egyszerűsítése úgy néz ki, hogy még az eddiginél is erősebben komplikálják azt. /102/

Dr. Kószó javaslata arra irányult, hogy első sorban a tanyai közigazgatást egyszerűsítsék, illetve korszerűsítsék. Ő a tanyai kapitánysági rendszer eltörlését javasolta azzal, hogy a tanács gondoskodjék megfelelő más szervezetről, tanyai előljáráságokról. Hosszadalmas viták után a függetlenségi

képviselő javaslatát elfogadták. /103/

Ritkán, de előfordult az egymás iránti megértés is a közgyűlésen belül. Ilyen eset az amikor Gaál Endre tanácsnok javaslatára ^{meg}szavazták a város DMKE-be való belépését. /104/

Gazdasági, kulturális és szociális kérdések is rendszeresen élénkitették a közgyűlés napirendjét. Erről azonban majd a vonatkozó fejezeteknél szólnunk. Itt csupán néhány példát kiragadva betekintünk a párt közgyűlési munkájába, melyet ilyen vonatkozásban fejtett ki.

A közgyűlés rendszeres szintere volt az interpellációknak. Ilyenek hangzottak el többek között a hivatalnokok lakbér ügyében. /105/

A Tisza fürdők biztonsága kérdésében. /106/

De itt vetődött fel dr. Becsey részéről a felső és alsótiszapart rendezésének problémája is. /107/

Más alkalommal dr. Kószó a köztisztaság botrányos helyzetét kifogásolta. /108/

Míg egy következő esetben fegyelmi eljárás lefolytatását kérte a minisztertől a pöcegödör vállalat ügyében. /109/

Szót kaptak a gondozatlan piacok. /110/

A drágulás, " amely még vasárnapra sem enged hust a szegény ember fazekába," a szárazság, a takarmányinség. /111/stb.

Indítványokra is sor került a függetlenségiak részéről, mint pl. jéggyár létesítése ügyében, vagy ingyen telek adományozására a szegedi nyakkendőgyár részére. /112/

Vagy az új zálogház létesítése ügyében. Tiltakozások szervezése főként politikai természetű kérdéseknél látható. Így pl. a 400 képviselő ügyében, vagy pedig akkor amikor Tisza István a kormány élére került. /113/

Rendszeresen felvetődtek olyan kérdések, amelyek közvetlenül

apárthoz közel álló rétegek ügyében hangzottak el. Polczner pl. kifogásolta azt a tarthatatlan állapotot, mely a járlat-irásoknál fennállt. A tanyai nép ideje drága, s nem vesztegethet órákat a rendőrség folyósóján./114/

A függetlenségi politikusok kifogásolták a krajcárpénzek reformját abban a vonatkozásban, ahogy a tanács előterjeszti, de hasonló az állásfoglalás a legelő kisajátítások ügyében is. /115/

A közgyűlésben a kérdések tárgyalása, vitatása széles skálán mozgott, alig volt olyan döntés, amely minden vita nélkül jött volna létre.

h./ Viszony az ipari és agrárproletárokhoz és egyéb társadalmi rétegekhez.

A párt napirenden szereplő kérdései között fontos szerepet játszott az ipari és agrárproletáriátus kérdése, de az egyéb más társadalmi rétegekhez való viszony is. A munkásokkal való viszonya sokkal rugalmasabb volt, mint a kormánypárté. Nagyon érdekesen összegezte a párt álláspontját a munkásról a Szege-di Napló 1902. február 17. száma. E szerint, ha a nagytőke visszaél a munkásokkal szemben, minthogy már gyakran vissza-élt, a munkásoknak az ez ellen való védekezését, a sztrájkot ma már általánosan jogosnak ismerik el akkor, ha a munkás követelése méltányos. És ezzel a méltányos megjelöléssel sok mindent meg lehet magyarázni a munkásoknak is. Szeretettel kell a munkások jajkiáltásait megoldani. /116/

Az ilyen és hasonló megnyilvánulások a politikailag fejletlen munkások körében képesek voltak annak látszatát kelteni, hogy a párt érdekeik szószólója. Ilyen célt szolgált az is, hogy a szegedi párt sürgette az állami munkásbiztosítási törvény

meghozását./117/

Fel vetette a párt^a gazdasági munkás- és cselédpénztár megalakításának gondolatát, sőt a megalakításhoz aktív támogatást is nyújt^{ott}. Békefi Antal nagy súlyt fektetett arra, hogy a népköröket az ügynek megnyerje, mert szerinte a nép ilyen dologba csak akkor megy bele, ha a szervező birja a nép bizalmát. /118/

A körök fellépéseként több százan jelentették be a szegedi munkások és cselédek közül a belépést. /119/

Ugyanakkor a párt tehetetlenséggel is vádolta a tanácsot, amely ebben a kérdésben nem tett semmit. /120/

A "szeretetteljes" foglalkozás ellenére mind gyakrabban jelentkezett Szegeden is a munkanélküliség. A függetlenségi pártnak be kellett látnia, hogy a hatóságtól ebben a kérdésben is határozottabban kell követnie: komolyan foglalkozzon a dologgal, és ha lehet soronkívül rendeljen el hamarosan olyan városi munkákat, utépitéseket, feltöltést vagy egyébeket amelyek ugyis a közeljövő programjában vannak. /121/

A műszövek nyomorusága ellen is szót emelt a párt. /122/

A szegedi munkások kisebb csoportjai több alkalommal eljuttottak panaszaikkal a párt vezetőihez is. /123/

A kotrótelepi munkások elbocsájtásuk ellen szintén Polcznertől kértek segítséget. A kérvényüket⁶ személyesen adta át Tallián Béla földművelési miniszternek. /124/

A legnagyobb problémát a munkáskérdéssel kapcsolatban a fokozódó elégedetlenség, a gyakori sztrájk okozta. Az a párt vezetőinek a véleménye, hogy

" Egyre sürűbben fellépő munkássztrájkokban jelentkező szocializmus - korunknak e gordiusi csomója - hovatovább bonyolódik s bár megoldásán nagy elmék fáradoznak

a kérdés nemcsak, hogy megfejtve nincs, de sőt a munkás-mozgalmak árja egyre növekvő hullámokkal hömpölyög felénk, és valóban egymást érik a sztrájkok Szegeden is. /125/

Ahogy szaporodnak úgy lesz a függetlenségi párt véleménye is egyre határozottabb.

Az Engel nyomda sztrájkolóival kapcsolatban pl. az a vélemény hogy a nyomdászok hálátlanul elhagyják jól fizető főnököket és nem törődnek súlyos káraival, féktelen jogosulatlan követelményekkel lépnek fel. Ha ez így megy ma holnap minden iparvállalatnál a munkás lesz az ur, a gazda pedig, vagy engedelmeskedik, vagy fegyveres erőt lesz kénytelen szerződtetni magamellé jogainak és nem sztrájkoló tisztességes munkásainak védelmére. A sztrájkoló nyomdászok lakásukon keresik fel társaikat. Követeli a párt, hogy az ilyen erőszakos népséggel erélyesebben bánjon a rendőrség és a bíróság.

A nyomdászok 45 %-os béremelésével kapcsolatban így ír a Szegedi Napló:

"Mindig szomorú, ha a munkás munkással szemben viv ily kiméretlen harcot, meg nem válogatott fegyverekkel.

Különösen az azonban ez esetben, amikor az egyik félnek óriási semmikép meg nem térülő áldozatokat kell hoznia a másik kedvéért." /126/

Ennél "szebben" az osztálykülönbségeket már nem is lehetett elmosni. Mit értek el a munkások a sztrájkkal? Erre is meggyőző választ kapnak az építőmunkás sztrájk tanulságai alapján. A párt illetékeseinek az a véleménye, hogy az 5 hétig tartó sztrájk során a munkások legszebb napjai röppentek el. Tétlenkedésükkel ezreket és ezreket veszítettek el és mit nyertek vele? Semmit! Egy munkás az 5 hét alatt 150 koronát veszített. Érdemes volt? Nagyon meggyőző agitáció és az egyszerűen gondolkodó emberekre hatásos is.

De jönnek a további érvek is. A szorgalmas és takarékos s amellet józan és mérsékletes munkás helyzete a legmostohább viszonyok mellett sem türhetetlen: csak a henye, gondatlan és iszákos fajtáé, de ez nem teheti magát egy sorba az előbbivel. /127/

Más oldalról is magyarázatot kap a kérdés, mert a függetlenségi vélemények szerint a társadalom úgy találja, hogy nem csak a munkában, de a bér felszámolásában is szünetet kell végre tartani, mert a fogyasztó bőrére való folytonos föl-felé licitálás előbb-utóbb nagyon megbosszulja magát. /128/

Aztán egy kicsit ismét a munkásoknak is igazat kell adni. Évek óta tart a sztrájk állapot, de csak a tanácsokkal traktálja a küzködőket a kormányzat, kenyeret nem ad. Meddig várjanak az ígéretekre a munkások? Ez azonban csak a porhintés. /129/

Amikor a vásárhelyi rendőrség fegyveresen verte le az ottani építőmunkások sztrájkját, akkor Szegeden a függetlenségiek álláspontja nagyon megértő volt. Az a véleményük, hogy a munkások zavargó magatartása indikoltta tette a szükséges intézkedést. /130/

A szegedi munkaadók véleménye a sztrájkokról az, hogy védőfalat kell állítani ezen "nemzeti csapás" ellen és más nem segít csak a sztrájk törvénye. Ezt a nézetet teljes egészében osztotta a pártvezetés. /131/

Sőt, úgy is felvetette a kérdést, hogy az egész sztrájkügy a szocialisták izgatásának a műve. Ebből következik az is, hogy a munkások olyan követelésekkel lépnek föl, hogy máris a lehetetlenséggel határos, pedig az önálló iparosok tönkretétele nem lehet érdeke a munkásnak. /132/

És egy nosztalgikus beismerést is láthatunk. Hiába állítják a hivatalos körök, hogy nálunk a szocializmus nem tud lábba kapni, azért az lassan bár, de biztosan terjed, tért hódít. /133/.

Mit lehet, illetve kell a párt szerint tenni? Mindenekelőtt másra kell térni a munkások figyelmét. Támogatni kell a függetlenségi köröknek is a "munkások vasárnapja" c. előadás-sorozatot, ahol a munkások pl. a festőművészetről az égitestekről; a magyar irodalom fejlődéséről stb. hallhatnak előadásokat./134/

Azután javítani kell a betegsegélyezés és a nyugdíj helyzetén. De csak olyan formán, hogy az a társadalom szociális nyugalmit biztosítsa./135/

Biztosítani kell minél több munkaalkalmat, kenyérkereseti lehetőséget. Szükségesek bizonyos intézkedések, mert különben gyakran előfordulnak olyan összeütközések, amelyeket a szocialisták provokáltak ki Algyőn./136/

Szükséges a szegényügy rendezése, a szegényház állapotán való javítás./137/

Szükséges a jótékonyság fokozása is, gyűjtések szervezése a szegények részére. Ebben a függetlenségi körök is résztvettek./138/

A hajléktalanok menhelyét és a népkonyhát nagyobb támogatásba kell részeisteni, fel kell hívni erre a jószívű emberbarátok figyelmét./139/

A jótékonyság mégiscsak ellenszere a társadalmi tévtanok terjedésének. Mennél magasabb nivóju lesz ez a gondolkodás a függetlenségi körök meg vannak győződve arról, hogy annál kisebb lesz a "társadalmi tévtanok" terjedése is. /140/

De maga az állam a nevelésen keresztül is sokat tehet.

" Az államnak a gyermeke a munkás, miért nem neveli úgy, hogy ne emeljen rá kezét"./141/

Ilyen úton ezeket a kérdéseket már nem lehetett megoldani. A munkásság mellett más rétegek is hallatták szavukat Szegeden, sőt tetteikben is érvényt akartak szerezni jogaiknak.

Ilyen megmozdulás volt többek között a vasutassztrájk is. A párt vezetői kezdetben a vasutasok mellé álltak. Követeléseiket jogosnak tartották. Amikor azután a szegedi vasutasok is a sztrájkolóknak sorába léptek, már változott a hang. Ekkor már az a magyarázat, hogy a függetlenségi párt a vasutasok elégedetlenségére ügyében az első perctől kezdve az igazság álláspontjára helyezkedett. A vasutasok követeléseit jogosak 15 éve, de sztrájkot csinálniuk nem volt szabad.

Az ország egész mozgása, élete a vasuti közlekedésre van alapítva. Ezt tudva csinálták meg a sztrájkot a vasutasok. Ez nem használt, inkább ártott az ügynek. /142/

Arról, hogy a sztrájkon kívül mi mást tehettek volna a vasutasok, nincs szó. Miután azonban ez az élehang kioktatás nem tett jót, a vasutasokkal való kapcsolatnak, egy merész fordulattal dr. Kószó maga vállalta el a sztrájkban részt vett és bíróság elé állított szegedi vasutasok védelmét. /143/ A beszámoló vasutiak mozgalmát a szegedi közállapotok ellen hangoztat^{ott} különféle panaszokat. Ezt is megnyergelte a függetlenségi párt. /144/

Itt bátrabban lehetett kritizálni, mert nem fenyegetett sztrájk csak békés követelődés.

Az agrárszocializmus is egyre több gondot okozott a szegedi függetlenségi pártnak. Ugy értékelik, hogy szomorú jelenség és sok tekintetben veszedelmes jellege van, hogy az Alföld tözsgyökeres, dolgos magyar népe a szocialista vezérek szí-
rén hangjait kezdi legujabban követni. A szocialisták erős vára lett Szentes, Szegvár, Mindszent, míg Szegedről a nemzetközi mozgalma van kialakulóban. A nemzetközi szocialisták rövid néhány hónapja láttak hozzá a szervezkedés munkájához, és táborukat Szegeden ütötték fel. El kell toloncolni őket Szegedről. Hódmezővásárhelyen, de Szegeden is több ember áll az agrárszocialisták befolyása alatt, akikhez már iparos emberek is csatlakoztak.

Annak ellenére is így van ez, hogy van Csongrádban munka, meg is lehet belőle élni, csak hogy a legtöbb ember válogat, soknap pedig nem is kenyerre a dolog. Azért van ez, mert mindenben és mindenütt a kubikus észjárás az irányító. A Csongrád megyei agrárszocializmus egyenlőre nem tör az állam alkotmányos rendje ellen, de veszélyes lehet, mert egyes csoportok már előre szervezkednek az arató sztrájkra. A mozgalom le-szerelése érdekében az értelmiség vezetőinek kellene érintkezést keresni a néppel. /145/

i./ A párt viszonya a kormányhoz és a többi párthoz.

A szegedi párt viszonya a kormányhoz és a többi párthoz korántsem eredményezett olyan látványos összeecsapásokat, mint a parlamentben. Ott elsősorban a már említett városi, közgyűlésben folyt a pozícióharc, de minden más olyan forumon is ahol a nyilvánosság befolyására alkalom kínálkozott. Jó alkalmat szolgáltatott erre az országgyűlési és a városi képviselőválasztások is.

A kormánypárton belüli bomlás jeleit szívesen kommentálta a szegedi függetlenségi párt. Egy-egy nagyobb vita, nézeteltérés, amely ebben az időszakban szép számmal előfordult, felcsillantotta annak reményét is, hogy a függetlenségi párt kormányképessége már közeleg. /146/

Örömmel vették tudomásul azt is, hogy a szegedi szabadelvűpárton belül is jelentkeztek ilyen problémák: a vezetés egyenetlenségei és nézeteltérések. /147/

A kormánypárt helyi jellegű kezdeményezéseit a függetlenségi pártiak részéről gyakran érte támadás még akkor is, ha mindkét párt véleménye majdnem azonos az adott kérdésben.

Ilyenkor a támadási felületet az adta, hogy a másik volt a kezdeményező. /148/

Különösen élessé váltak az egymásra tett megjegyzések Szegeden is Tisza kormányzási manőverei alatt./149/

Mindezek a események nem zárták ki annak lehetőségét, hogy a nemzeti és elsősorban vallási ünnepeken ne találjuk egy sorban a kormány és függetlenségi párti embereket, akik a hivatalos ceremóniákon túl a fehér asztal mellett is szépen megfértek egymással.

Bár Szegeden a néppártnak nincsen különösebb bázisa, mégis elég sok támadás érte a függetlenségi párt részéről. Olyan vélemények hangzottak el a néppárttal kapcsolatban, hogy neki egy löpőpor van a puskáihoz: az, hogy politikát csinál a vallásból. Hitük szerint akarja szétszakítani a nemzetet, maga a polgárság, főleg a tiszta magyar nép nem is becsüli ezért a néppártot.

Ezekből a véleményekből kicsendült a féltékenységi, de annak a gondolatnak a propagálása is, hogy Szegeden a függetlenségi párt is képes a vallásos érzületet ápolni, a néppárt "hibái nélkül is". És valóban: a párt vezetői Polcznertől kezdve a körök vezetőiig ott menetelnek az urnapi körmeneten ugyan úgy, mint a buzászentelési szertartáson. De még ezen is tulmennek, mert az egyéb felekezetekhez tartozókat is igyekeznek táborukba hozni. /150/

Szegeden a két legszármottevőbb felekezet ebben az időben a római katolikus és a zsidó. /151/

Ez magyarázza azt is, hogy a függetlenségi párt fellép legalább is látszólag a helyenként tapasztalható antiszemitizmus ellen is. /152/

A Bánffy párthoz való viszonya a szegedi függetlenségi pártnak meglehetősen felszínes. Esetenként egy-egy megjegyzés jellemzi a viszonyt. Igaz, hogy a Bánffy-féle párt sem kellemetlenkedett sokat a függetlenségiieknek. Már ekkor elhangzott több alkalommal is az, hogy az ellenzéki erőket egye-

síteni kellene. A függetlenségiak álláspontja azonban a kérdés előli teljes elzárkozás. Dr. Lázár György polgármesterré választása és az ezzel kapcsolatos új képviselőválasztás azonban már közelebb hozta egymáshoz az új pártot és a függetlenségiakat. Miután a függetlenségiak jelöltje dr. Becsey, Rónay Jenő kormánypárti jelölttel a választás során alul maradt, Polcznerék kimondják a "szabad kézt" báró Bánffy Dezső javára, aki az új párt jelöltjeként indult Szegeden és a függetlenségiak szavazatával győzött is. Az ezt követő városi képviselőválasztáson is tapasztalhatók az együttműködés jelei./153/

Ennek ellenére elhangzott olyan vélemény is, hogy Bánffy a volt kormányelnök most az ellenzék soraiból bírálja azt a pártot, amelynek vezetője volt./154/

Bánffy 1904 május 24-én Szegeden megtartott programbeszéde az országos célkitűzéseket illetően ténylegesen alig különbözött a függetlenségiak programjától, helyileg pedig ugyan arra hivatkozott, mint a függetlenségiak pl. a harmadik egyetem Szegedre való telepítése, vízi és közutak kérdése, helyi ipar és kereskedelem fellendítése. /155/

A függetlenségi szavazatokkal eljutott a párt oda, hogy egy átvedlett közösügyes politikusnak a szekértolójává vált.

/156/

Az ellenzékiek egymáshoz való közeledése azonban mégis csak az erők átrendeződését mutatta Szegeden is. A városi képviselőválasztásoknál 18 mandátumot veszítettek a szabadelvű pártiak. /157/

Közben a függetlenségi párt engedékenysége folytán a parlamentben megszűnt az Obstrukció, de a béke a képviselőházba nem költözött be. A házszabály kérdése került előtérbe.

Kossuth Ferenc szerint a házszabály megvédésének kérdése olyan kérdés, amelyben győzni lehet, s ha van rá erő és kitartás győzni is kell.

Ezt az álláspontot tették magukévá a szegedi függetlenségi-
ek is ./158/ A képviselőház "forradalmi" hangulata Szegeden
is éreztette hatását. /159/

Bánffy sem tartotta törvényerőre emelhetőnek a házszabály-
revíziót. /160/

Igy az új párt szegedi vezetői dr. Balassa Ármin és dr.
Szivessy László javasolták, hogy a függetlenségi párttal kö-
zösben rendezzenek Szegeden tiltakozó gyűlést a klotür ellen.
/161/

Mindez akkor történt, amikor néhány héttel előtte arról be-
széltek függetlenségi berkekben, hogy perverz politikai sze-
retkezés folyik, mert egyes függetlenségi urak sokat enye-
legnek Bánffy Dezső báróval. /162/

A népgyűlés előkészítésébe a szocialistákat is bevonták.
Révész Nándor a szegedi szociáldemokrata párt megbízásából
úgy nyilatkozott, hogy csatlakoznak a határozati javaslat-
hoz ha abban benne lesz az általános választójogért vivendő harc
is. /163/

A népgyűléssel kapcsolatos felhívás azzal kezdődött, hogy
nagy időknek végzete fenyegeti nemzetünket, de itt vannak
már a megmentők is. A felhívást ugyanis dr. Vigman Ferenc
a Bánffy és Polczner Jenő a függetlenségi párt elnöke írta
alá. /164/

Kossuth Ferenc is üzent Szeged népének. /165/

Ez, valamint a népgyűlés és az azon elfogadott határozati
javaslat biztosította azt, hogy a koalíció létrejöjjön. /166/
Ez utóbbi időszak egy táborba sodorta a függetlenségi pár-
tot a szociáldemokratákkal. Korábban a szegedi szociálde-
mokraták alakulásával sem szimpatizált a párt, azon egyszerü-
okból, hogy a munkásokon nem akart osztozkodni, hanem magá-
nak akarta őket megtartani. Az egyes szociáldemokrata megmoz-
dulásokról vagy gyűlésekről úgy nyilatkoztak, hogy ott csak
a függetlenségi pártot szidták. /167/

A munkás népgyűlésekről lekicsinylő a véleményük, és azokat lázításnak tartották. A választójog kérdése közelebb vihette volna a két pártot egymáshoz, de a függetlenségiek erről csak beszéltek, a gyakorlatban nem tettek érte semmit. A különböző egyleteken, illetve szakegyleteken keresztül is lett volna együttműködési lehetőség, de ezeket is mindkét párt a saját befolyása alá akarta helyezni. Így az együttműködésből konkrétan nem lett semmi.

j./ Vélemény a hadseregről.

A hadsereg kérdéseit illetően Polczner országgyűlési tevékenysége kapcsán már történt említés, amikor a magyar katonák idegenben történő szolgálata ellen is tiltakozott a szegedi képviselő. /168/

Nem tartották azt sem megoldásnak, hogy a nagy mezőgazdasági munkák idején sincs itthon a hadsereg egy jelentős része, pedig az aratási munkáknál fontos lenne minden dolgos kéz. A párt a hadseregen belül kifogásolta, hogy a hadsereg magyar részének nincs tüzérsége. Javasolták ennek felállítását országosan is, de Szegedre is kérnek tüzéralakulatot. /169/ Szegeden a 46. ezrednél is tapasztalható antiszemitaizmus ez ellen is fellépett a párt, de az ellen is tiltakozását fejezte ki, hogy egy önkéntes altisztet, aki egyébként a tiszti vizsga minden követelményeinek megfelelt nem tartották a tartalékos tiszti rang viselésére alkalmasnak, azért mert az illető a polgári életben csak segédjegyző. /170/

k./ A párt és a külpolitikai kérdések.

Külpolitikai vonatkozásban a szegedi párt az országos párt-

irányvonalat követi. A bur-angol háborút illetően a függetlenségi közvélemény a burok mellett állt. Szimpátiával figyelték küzdelmüket a függetlenségért. /171/

A hármas szövetségben a szegedi pártvezetők az európai béke biztosítékát látták, mindaddig amig,

" ama magas filozófiájú ősz bölcs esze szerint vezetőnek az ügyek, akit ma királyunk gyanánt tisztelhetünk". /172/

A Szerbiában bekövetkezett változások, a muszka barátság tüneteit mutatták, ami részünkre nem kedvező. A Balkán pedig átveszi Európa puskaporos hordójának a szerepét. Ilyen körülmények között csak szükséges a hadsereg fejlesztése is. /173/

2. Gazdasági kérdések.

a.- Ipar.

A párt helyzeténél fogva igen sokat foglalkozott gazdasági kérdésekkel is. Az imperializmus első évei a gazdasági válsággal keveredtek és ennek hatása alól Szeged sem vonhatta ki magát.

A függetlenségi párt Szegeden kritikusan és meglehetősen borúlátóan értékelte a helyzetet. Az volt a véleménye, hogy ne áltassuk magunkat s ne legyünk elfogultak. Az a haladás, amely látható, javarészből nem természetes, nem biztos alapon nyugvó fejlődés, hanem csak pusztán látszat, külső hatásra épített alkotás, amely mesterkéltséggel és erőltetéssel. Mindmennyi kártyavár, amelyet a szél első fuvalata halomra dönt. Napról-napra épülnek és létesülnek haladást jelentő alkotások s mentől gazdagabbak vagyunk kulturális vívmányokban és

intézményekben, annál nagyobb a szegénység, a nyomor.

A tőke nagyrésze le van kötve. A párt évtized óta kifejtett rohamos haladás kimerítette az ország pénzerejét. Fél század alatt akart az állam a művelt nyugati államok magas színvonalára emelkedni, arra a magaslatra, amelyet a nagyműveltségű nyugat évszázadok lassu, természetes és rendszeres fejlődésével ért el: ott állunk a sorban de kimerülve fáradtan, szárnyaszegetten. Jóformán nincs annyi erőnk, mint amennyi a meglévő alkotások, az elért színvonal fönntartására szükséges. Az ipar és kereskedelem, melyben az ország életereje vérkeringésének lüktetése nyilvánul, mintha közel állna ahhoz a ponthoz, ahol a pangás a bomlás kezdődik. Akárhova tekintünk, bámerre fordulunk, mindenütt lehangelő szomorú látvány tárul szemeink elé s panasszal, mindig és mindenütt csak panasszal találkozunk./174/

A helyzet megítélése alapján a párt elsősorban az ipar fejlesztés vonalán kívánt nagyobb fejlődést és kritizálta az akkori állapotokat. Mindenekelőtt szólni kell arról, hogy teljes erőbedobással támogatta a párt a Szegeden 1901-ben megalakult Iparpártoló Szövetséget. A megalakulás szorgalmazásában de később is ott találjuk a párt vezetőit a szövetség valamennyi megmozdulásán. Nézzük meg, hogy az Iparpártoló Szövetség milyen célokat tűzött ki maga elé. Ebből könnyebb megítélni a szövetség gyakorlati értékét és benne a függetlenségi szerepét.

A szövetség alapvető célja az volt, hogy Szeged társadalmának minden rétegét és minden tényezőjét egyesítse, hogy a magyar ipar pártolásának eszméjét minél szélesebb körben terjessze és hogy a magyar ipar fejlődését segítse. /175/ Az alapszabályból könnyen megítélhető, hogy nagy dolgokat az Iparpártoló Szövetségtől várni nem lehetett. Ettől függetlenül a függetlenségi párt elsősorban a vidéki és ezen belül is a szegedi ipartelepítéseket szorgalmazta.

Véleményük szerint az Alföld ebből a szempontból igen elhanyagolt. Példákkal igazolható - mondták -, hogy az újabb gyár alapítások közül, milyen befolyások dolgoztak a helyek kiválasztásánál. Ugy választottak helyeket, amint a választók kívánták, persze a nagyurak választói. A kormányelnök, a miniszterek és más nagyurak kedvére helyeztek el bizonyos gyárakat. Igen egyszerűvé tenné a munkás kérdés megoldását, ha a maga helyén létesítenék a megfelelő gyárakat. A miniszternek csak szét kellene nézni Szegeden és látná, hogy kevés az orsó és kevés a szövőszék, kevés a gyár sok a munkás. /176/

Polczner általában unos-untalan az átkos közös kormány közjogi kitételén lovagolt dr. Kószó és Kulinyi volt általában gazdasági kérdésekben a hangadó, de dr. Becseyt is ide sorolhatjuk. Kulinyi a kereskedelmi és iparkamara titkáráként érvényesítette a párt befolyását ezen a területen. Mint a vidéki Malomiparosok Országos Egyesületének a titkára is igyekezett a szegedi érdekeket képviselni. Elsősorban a versenyképesség biztosítása volt a cél. Szegedről származott az indítvány arra vonatkozóan, hogy a vidéki malmok szövetkezzenek a zavartalan kivitel biztosítása érdekében. A függetlenségi párt elsősorban mezőgazdasági ipar telepítését szorgalmazta Szegeden. Így pl. felvetődött Cukorgyár telepítésének a kérdése, a gyümölcsfeldolgozás kérdése és igen nagy intenzitással követelte a párt a szegedi vágóhid megvalósítását. /177/

A kenderipar továbbfejlesztésének kérdése is állandó téma. Felvetődik egy 200 - 300 főt foglalkoztató textilgyár létesítésének kérdése is, amely szintén nagy mértékben segíthetné a munkanélküliség megoldását. /178/

A háziipar fejlesztésének is propagátora a párt. Ezen a területen Békefi Antal aktív közreműködésével találkozhatunk. /179/

A mesteremberek sorsának ügye különösen előtérbe került. A szegedi párt véleménye szerint ugyanis emelni kell az iparososztály önérzetét, életbizalmát. Ujra fel kell éledni a régi szellemnek, amely bizik a jövőben. A kisiparos osztályban ma még van erő és életképesség. Ezt elsorvasztani engedni helyrehozhatatlan bűn. A törvényhozásnak, kormánynak minden rendelkezésre álló eszközzel meg kell akadályozni az életerő elpusztulását. Nem jóakaratu rendeletekre van szükség, nem bölcs tanácsokra, de tettekre, céltudatos határozott cselekedetekre./180/

A kerületi iparosgyűlésen azután ezeket az elveket Kulinyi konkrétan is megfogalmazta. Követelte az ipartörvény revízióját, egységes vásártartási szabályokat és a betegsegélyezési törvénynek az ipartestületek általi módosítását is. /181/

Szót emelt a függetlenségi párt egy ipari árucarnok létesítése érdekében is, amely szintén a kisiparosok helyzetén volna hivatva változtatni. /182/

De a szegedi nyakkendőgyár tönkremenetele ellen is szólt Sáry János./183/

A fűrészgyár megalapításának a gondolatát is örömmel üdvözlte.

Több alkalommal szóvá tette a függetlenségi párt azt is, hogy a kisiparosok csak morzsákat kapnak a katonai rendelkezésekből./184/

A szövetkezés gondolata az iparosok vonatkozásában is felvetődik a párt részéről. A javaslatok és tervek között szerepelt az árucarnok szövetkezet megvalósítása kész áruk beraktározására, vagy a közműhely szövetkezet létesítésének a gondolata, közös hajtóerő kihasználása céljából./185/

A különböző, ebben az időszakban megrendezett ipari jellegű

kiállítások szervezésében és propagálásában is ott találjuk a függeltneségi párt képviselőit. A magyar ipar érdekében a szegedi hölgyeket is megmozgatta a párt. Itt Polczner Elvira jeleskedett. Elhatározták, hogy hanversenyeket, felolvasásokat rendeznek, hogy ezek bevételéből a szegény iparosok díjakat kapnak szép munkáikért, akiknek pedig nincs munkájuk ilyenformán nyersanyaghoz jussanak az iparpártoló szövetség segélyezése által. /186/

Mennyit értek ezek a mozgalmak, megmozdulások? Meggyőzőbb választ Kulinyin kívül más nem adhatna. Neki a következő a véleménye:

" Addig lehetetlen a hazai iparpártolás terén nagyobb eredményeket elérni, míg nem vagyunk abban a helyzetben, hogy iparunk minden szükségletünket kielégítse. különösen áll ez a textil és vegyi ipar terén. A magyar ipar érdekében eddig megindított mozgalmak alig értek el lényegesebb eredményt. Ennek legnagyobbbrészt a közönség közönye az oka, mely bár naponkint hallja, hogy a magyar ipar felvirágoztatása létérdeinket képezi még sem törődik a hazai iparral. /187/

Az eredménytelenség azonban nem hangolta le a pártot, legalább beszélni kell a kérdésről. Egyetértettek azzal, hogy a postai díjakat az iparosok és kereskedők sérelme miatt szállítsák le. /188/

A szegedi gyufagyár és az osztrák tröszt problémájában a szegedi gyár mellé álltak. /189/

A segéd és tanoncmunka kiállítás szervezésében részt vettek és hangsúlyozták az erőteljesebb tanoncképzést. /190/

De egyre gyakrabban vetődött fel a felső ipariskola létesítésének a kérdése is. /191./

Szorgalmazza a párt a munkaközvetítő intézet alakítását is Szegeden. dr. Becsey és Kulinyi az előkészítő bizottságban is tevékenykedett.

b.- Mezőgazdaság.

A mezőgazdasági kérdések még talán az iparnál is nagyobb horderejűek voltak a párt életében, hiszen érdekerületének nagy része Szegeden mezőgazdasági terület volt. Említettük már, hogy az iparosítás vonalán is elsősorban a mezőgazdasági érdeket kívánták megvalósítani. Kifogást emelt a párt az ellen, hogy az örlési forgalomban a vidék és így Szeged is háttérbe szorult. /192/

Mezőgazdasági vonatkozásban is fölvetették a szövetkezést, mert ez a kisemberek anyagi boldogulását segitené elő. Most azonban az ilyen jellegű társulások csak néhány ember haszon-szerzését segítik elő. /193/

Gyakran felvetődött a kisbirtok ügye. Mit lehetne csinálni a kisbirtokkal, amely pusztul és tönkremegy? Olyan nagyok a terhei, hogy összeroskad alatta. Pedig igen nagy a fontossága ennek az osztálynak. Megoldás lehet a hitelképesség fokozása és a verseny. Sajnos mindkettő igen nehezen bontakozik ki. A hitelszervezet elavult ezt kell mindenekelőtt megreformálni. /194/

A tanyai lakosság jövedelmének fokozása érdekében a selyemhernyó tenyésztést még szélesebb alapokra kell helyezni, az eddigi eredmények ezen a területen biztatóak. /195/

Az állatállomány védelmének érdekében fellépett a párt az ellen, hogy a város a legelők egy részét szántóföldi művelésre bérbe adja. /196/

A szőlő és gyümölcsstermelés elmaradottságai is kritika tárgyát képezték. /197/

Mint elsikkadt ügyet veszi elő a függetlenségi sajtó a szegedi halastó terveit, sürgetve annak mielőbbi megvalósítását. /198/

A vadvizek különösen alsótanyát, de a város más részeit is állandóan veszélyeztették. Hasonlóképpen az árvízveszély is. A függetlenségi emberek sürgetik ezek megoldását, a csatorna és gátépítéseket. /199/

A tanyai lakosság nagyarányu állattenyésztéssel foglalkozott. Az értékesítési lehetőségek azonban korlátozottak voltak, sőt a gyakori állatbetegségek időszakonként teljesen megbénították a városból való kivitelt. A függetlenségiek javasolták, hogy elsősorban Németországba tegyék lehetővé a kedvezőbb export lehetőségeket. /200/

A sertéskonzum piac felállítására is több javaslatot tettek és javasolták azt, hogy miután a sertésárlat hosszú ideig tart, kereseti adót erre az időre ne fizessenek a hentesipart üzök. /201/

Annak is hangot adtak, hogy a sertésvészt gyakran csak bécsi állatorvosok hazudják, hogy megakadályozzák a kivitelt. A miniszterhez indítandó küldöttségben is részt vesznek. A párt szegedi vezetői közül nem egy maga is érdekelt volt a sertésüzletben. Erőteljesen szorgalmazta a párt a különböző mezőgazdasági jellegű kiállítások, versenyek szervezését is pl. borversenyt, gyümölcskiállítást, de lóversenyekre, lovasbemutatókra is sor került. /202/

Nagy egyetértés fogadta Dessewffy megyés püspök elhatározását, melyszerint a szegény lakosság boldogulása érdekében 1400 hold terület földet pénzért szét oszt. A függetlenségi emberek valóságos áldást látnak az intézkedésben, amely

az agrárszocialista mozgalmak ellen is igen hatásos./203/
Nagy lelkesedés fogadta azt a gondolatot is, hogy nagybirtokosok marhahizlaldát létesítenek Szegeden. /204/
A szegedi piacszabályzat kiadása is fontos problémája a párt embereinek, de az említett vágóhid is./205/

c.- Önálló vámterület.

Az önálló vámterület kérdése a szegedi függetlenségi politikának egyik sarkalatos kérdése volt. Előszeretettel hangsúlyozták, hogy a gazdasági függetlenség kérdésében egy véleményen van a közvélemény nagy többsége, a nép akarat azonban még sem érvényesül. Az önálló vámterület kérdésében a kormánypárttal való együttműködésre is megvan a lehetőség. Széleskörű összefogással került sor 1902. november 10.-én az önálló vámterület kérdésében tartandó népgyűlésre. A függetlenségi körök széleskörű propagandát fejtettek ki a népgyűlésre való mozgósításban. Egy néhány jelszó az agitációs érvekből: az önálló vámterület

" már nem is óhaj, hanem mindennapi imádság"

" de már nem is jelszó, hanem program"

" Magyarország gazdasági sorsa fölött évek óta eredménytelenül folyik Ausztriával a szerencsétlen kiegyezési alku"

" Ezt a kizsákmányolást nem bírjuk már tovább"

" Már is a bukás lejtőjén vagyunk , a megsemmisülés mélysége fölött" stb. /206/

A népgyűlésen a nagyobb hatás kedvéért 20 függetlenségi párti képviselő jelent meg élükön Kossuth Ferencsel, aki egyben a népgyűlés első szónoka is volt.

Beszédének bevezetésében magasztos szavakkal emlékezett meg édesapjáról, aki

" a magasból látja a mi küzdelmünket az önálló vámterületért, megáld minket, megáldja azokat, akik hiven járnak az ő nyomdokában".

Ezután végig ecseteli a közös vámterület egyes társadalmi rétegekre vonatkoztatható átkát.

A kisiparosoknak nincs munkájuk, megölte őket az Osztrák nagyipar.

A fogyasztó közönség minden évben 300 millió korona bért fizet az osztrák munkásoknak.

Az ipar nálunk nem fejlődhet gyári méretekben sem.

A kereskedelmi osztály sem fejlődhetett ki, mert Magyarország az egész világ kereskedelmi piacától el van zárva.

A munkásosztály nyomorog, mert nem talál munkát a gyárakban. Gazdáink is nyomorúságban vannak. És így tovább. Ismét mindenki megkapta sorsának méltó értékelését. De mit kellene tenni? Erről nincs szó! Mit lehet tenni? Erre a beszéd befejező sorai adnak választ.

" Követeljük, hogy Magyarország legyen a magyaroké, legyen független és szabad, és hogy közgazdasági téren csakis a magyar nép érdeke legyen az irányadó."

35 éve ez a követelés, de a függetlenségi párt vezetőinek ugylátszik ez nem tűnt fel. /207/

A népgyűlés határozata is semmitmondó, de a párt erejéből nem is tellik többre. /208/

Más alkalommal is támadta a gazdasági szövetséget a szegedi függetlenségi sajtó. /209/

A kereskedelemmel kapcsolatos egyéb helyi problémák is szót kapnak a függetlenségi képviselők részéről. Így pl. kifogásolják a kereskedelmi alkalmazottakkal kapcsolatos törvénytervezetet. Szerintük ez a tervezet ismét nem alkalmas arra hogy a társadalom jobb elemei előtt megnyissa a kereskedelmi pályát. /210/

Követelték azt is, hogy a jövőben csak képesítéssel bíró kereskedő kaphasson engedélyt üzlet vezetésére. /211/

A szegedi piacok rendezése ügyében is többször szót emelt Kulinyi és Sárý is. /212/

Az adókérdés sokszor szereplő téma. Az állandóan emelkedő adók a civillista, a hadifelszerelések finanszírozására kel-
lenek. Ugyanakkor nyomorúság van a magyar Kánaánban és egy-
re fokozódik! /213/

A szegedi Kereskedelmi és Iparbank igazgatóságának 1902 évi jelentése alá is támasztotta ezt a megállapítást. Ezek szerint az általános közgazdasági viszonyok semmikép sem javultak. A kereskedelem Szegeden is csak pang, az ipar csak tengődik. Mindenütt a vállalkozási kedv hiányával lehet találkozni. Az általános pénz és banküzleti viszonyok sem alakultak kedvezően. /214/

d.- Közlekedés és egyéb gazdasági kérdések.

A közlekedés területén elsősorban az alsótanyai vasut ügye foglalkoztatta a függetlenségi pártot, de ezzel párhuzamosan az alsótanyai központhoz vezető ut teljes kiépítése mellett is fellépett. /215/

Az alsótanyaiak küldöttsége személyesen is felkereste Polcznert, akinek közbenjárását kérték a vasut építése érdekében. /216/

A szegedi sugárutak kövezésének kérdése is állandó támadási felületet jelent a párt részére. /217/

A Kereskedelmi és Iparkamara a szegedi télikikötő megvalósítását szorgalmazta, amellyel a függetlenségi párt is teljes mértékben egyet értett. A kikötő véleményük szerint nagyobb hajózási gócponttá tenné Szegedet. Együtt járna a kereskedelem és az ipar fellendülésével is. /218/

Mint dédelgetett álom fel-fel vetődik elsősorban a függetlenségi sajtó részéről a Szeged-Budapesti csatorna építésének a gondolata azáltal a kritikai megjegyzéssel, hogy ebben az ügyben semmi, vagy csak igen kevés történik. /219/

Reálisabb közelségben volt a Baja-bátaszéki Duna-híd megvalósításának a kérdése, ennek megfelelően erőteljesebb is a megvalósítás sürgetése.

A város fejlődésével kapcsolatban a függetlenségi párt vezetői mindenütt ott voltak, ahol javasolni, kritizálni kezdeményezni lehetett. A szegedi fogadalmi templom építése ügyében Polczner és társai ugyan olyan aktívak, mint a szegedi vasuti gépműhely kibővítésénél. Számon kérték a tanácsától, agépműhely kibővítése ügyében tapasztalt mulasztást /220/

Témája a pártnak a szegedi hidvám díj mérséklésének a kérdése, de az új vízvezeték kiépítése is sok bírálatra ad részükre okot. /221/

A felső és alsótiszaparti védvonalak megerősítésére is számtalan kezdeményezést tettek. /222/

A villamosvasut bevezetése, a szent István téri viztorony építésének az elhuzódása, az ujszegedi pályaudvar építésének fonákságai mind-mind lehetőséget teremtettek az ellenzéki eskedésre. /223/

A szegedi hid vonatkozásában az a követelés, hogy kezelést vonják ki a város kezéből, mert a hatóság ugyan felveszi

a hid tekintélyes jövedelmét, mégsem javítja. /224/

Dr. Kószó fellebbez abban az ügyben is, hogy a városi fürdőt nem az előirt bádoggal fedték be./225/

A város tisztátalansága, a rendetlenség is remek támadási felület. /226/

Ebben az időben vetődött fel a Magyar Államvasutak igazgatásának az átszervezése. Felvetődik a kérdés, hogy Szeged, vagy Temesvár kapjon-e vasutigazgatóságot? Temesvár város vezetése erőteljesen harcolt ezért, de a szegedi tanács különösebben nem zavartatta magát ebben az ügyben. A függetlenségi képviselők erőteljesen a fejére olvasták ezt a tanácsnak, illetve a közgyűlésnek. /227/

A Szeged-nagyvárad vasutvonal menetrendje a városra nézve kellemetlen csatlakozási lehetőségeket biztosít. Ebben az ügyben is több esetben interveniáltak a függetlenségi párt vezetői./228/

Erősen hivei Szeged megye létrehozásának is./229/

3./ Kulturális, egészségügyi és szociális kérdések.

A kulturális és egészségügyi, valamint szociális problémák felvetése is olyan volt, amely a párt tekintélyét növelhette. Éltek is ezzel a lehetőséggel a függetlenségi párt vezetői. Mindenekelőtt igen harciasan kiálltak a harmadik egyetem ügye mellett. Polczner is tagja a küldöttségnek, amely a közoktatásügyi miniszternél járt, ebben az ügyben. Nevezetesen azt követelték, hogy a harmadik egyetemet Szegedre telepítsék./230/

Támogatta a függetlenségi párt az egyetemi polgárok azon javaslatát, hogy a menzán létesítsenek alapítványos helyet szegénysorsú jó előmenetelű tanulók részére./231/

A másik fő problémája a függetlenségi pártnak a végzett középiskolások elhelyezkedésének megoldatlansága. Felvetette, hogy mit fog csinálni és mire készül évenként az a pár ezer ifju, aki boldogan szorongatja a képesítő érettségi bizonyítványt. A hivatalok évtizedekre tömve vannak. A legmagasabb protektorok birkóznak egy-egy hivatalszolgai állásért is.

/232/

A fiatalság kellő függetlenségi szellemben való nevelése érdekében javasolták, hogy a népkörök a maguk kebelén belül alakítsanak ifjusági egyesületeket, ahol az illemet, erkölcsöt és vallásosságot is lehetne terjeszteni. /233/ Annál is inkább szükség lenne erre, mert az ifjúságban élnek a tüntetés hajlamai. Hová lesz a liberalizmus ha már az ifjuság is hátat fordít neki és hajlandónak mutatkozik, hogy segédsapatokat szolgáltasson a türelmetlenségnek. /234/

De szükséges ez ezért is, mert még az egyetemen is elhangzanak anarchista tanok pl. dr. Pikler Gyula jogbölcészeti előadáson, aki azt hirdeti, hogy az ő célja a hallgatók szívéből az olyan kicsinyes fogalmak, mint haza és nemzet kiirtása. Azt is hirdeti hogy szerinte a vallás az emberi butaságnak és korlátozottságnak a megnyilvánulása. /235/

Közben megjelennek az első nők az egyetemen. A függetlenségi sajtó felháborodottan kommentálja ezt az eseményt. Szerinte ez a mi kulturánk hármaskorona. A tanítók sok helyütt éheznek, másutt nincs is tanító és a gyermekek felnőnek boldog tudatlanságban. Oláhjaink nem tudnak magyarul - de ez mind csekélység. Fődolog, hogy a lányok tudják ki volt RADAMANTHSZ és mikor született THALESZ. Ezután bizony megváltozik a dolgok sora. Nem elég, hogy a lány szép és gazdag legyen diploma is kell neki. A szerelmes udvarló pedig a következő nótával tartoztatja vissza

Ne menj rózsám egyetemre
Gyöngé vagy még a betűre
Ha elrontod gyöngyszemedet
Hordhatod a pápaszemet. /236/

Miután a harmadik egyetem ügyének a kérdése nehezen oldódott meg azt javasolták, hogy legalább kereskedelmi főiskolát adjon a kormányzat Szegédnek. /237/

A tanyai lakosság érdekei itt is szót kaptak. A párt illetékesei lépten-nyomon kifogásolták a tanyai iskolákban uralkodó állapotokat. Elsősorban az iskolák tulzsufolttsága a kritizált kérdés. Van ahol egy tanteremben 100 sőt közel 200 gyereket oktatnak. Némely gyerekek még októberben is mezitláb járnak az iskolába. /238/

A fizetendő tandíj is sokat kifogásolt kérdés. A tandíj fizetési kötelezettség miatt nem végzi el sok tanyai kisgyermek az iskolát. /239/

Mintegy 2700 gyermek részére nincs megfelelő tantermi elhelyezés a város területén. Mikor kívánja ezt a kérdést megoldani a tanács? /240/

A népiskolákban erősen kifogásolható a tisztaság kérdése is. Kérték a költségvetésbe legalább a meszelési költségek beállítását. /241/

Fellépett a párt a tanyai tanítók drágasági pótlékának biztosítása érdekében is. Javasolták, hogy a fizetés 20 %-át drágasági pótlék címén fizessék ki. /242/

Dr. Kószó és Becsey azt is javasolta hogy a tanítók lakbérért a város az állami iskolának megfelelően egészítse ki. Véleményük szerint ez 4800 korona ráfordítással megoldható lenne.

Minden bajok orvoslására követelte a párt az iskolák államosítását, mert az iskola nem felekezeti, hanem állami intézmény. /243/

Mikor azonban az államosítás ténye valóban szóba került, ismételten tiltakozást váltott ki. A kormány ugyanis az államosítás mellett a fenntartási és működtetési költségek jelentős részét a város nyakába akarta varrni. /244/

Ilyen körülmények között a tanyai iskolák államosítását már szomorú dolognak tartották, mert az államosítás egy sor nagy és fontos jog feladását jelenti./pl. a tanítói kinevezéseket/. /245/

Kulinyi fel is vettette a közgyűlésben, hogy hogyan akarja kérni a város az egyetemet, amikor a népiskolák költségeit sem tudja viselni. /246/

Az új népoktatási törvénytervezet is egyértelmű visszautasításra talált, azzal a megjegyzéssel, hogy nálunk csak katonai iskolákra van pénz amennyi kell, csak népoktatásra nincs. /247/

Évenként 2 új iskola építésére lenne szükség, hogy a külterületi iskolák ázsiai állapota megszűnjön. /248/

A szegedi tanárok egy csoportja Gyertyámoson magyar nyelvtérjesztő tevékenységet fejtett ki. A függetlenségi párt a kezdeményezést követésre ajánlotta. /249/

A függetlenségi párt a Dugonics-Társasággal is szívélyes kapcsolatot tartott fenn. Békefi Antal volt a társaság főtitkára. Rajta és Kulinyi személyén keresztül jelentős függetlenségi befolyás érvényesült itt is. /250/

A tanács szinügyi és építési bizottságának Polczner és Kulinyi is tagja volt.

Ezen belül elsősorban a színház állandósítása mellett foglaltak állást. Javasolták egy állandó jellegű képzőművészeti vásárcsarnok fellállítását, és részük volt benne, hogy a tanács Szegedről kitiltotta az orfeumokat. /251/

Az egészségügyi és szociális kérdések vonatkozásában első

helyen állt az egészségügy államosításának követelése. Azzal indokolták ezt, hogy a tüdővész rettentő módon tizedeli a lakosságot és a gyermekhalandóság megdöbbentő. A lakosság számszerű gyarapodása elszomorító. /252/

Az emberpusztulás mértéke a tanyákon igen nagy. 26 nap alatt 119 halott azt bizonyítja, hogy a nép borzalmas közegészségügyi állapotok között él.

A tanyai ember nem kap kielégítő módon orvosságot. Mikor látják már be végre "odafenn", hogy a várostól messze lakó szegény emberek élete is van olyan értékes, mint a városi emberé.

/253/

A trachoma, tifusz és a vörheny is pusztít a tanyákon, de a hatóság ezek megfékezésére nem tesz semmit. /254/

A siketnéma intézet fellállítására ugyanugy foglalkoztatta a függetlenségiakat, mint a prostitúció ügye. /255/

A szociális problémák vonatkozásában a drágaság és a megélhetési lehetőségek kedvezőtlen alakulása kapott szót, de azon a megállapításon kívül, hogy valamit tenni kellene, nem jutottak túl. Arra hivatkoztak, hogy a "torony fölött" nem látják a szociális bajok felhőit. /256/

4. Egyház, vallás.

A párt Szegeden is hű kiszolgálója volt az egyházi érdekeknek, és megértést tanúsított elsősorban a katolikus egyház érdekei iránt. A jó viszonyt még az iskolák államosításával kapcsolatos álláspont sem tontotta meg. Az egyház is igyekezett biztosítani a megfelelő együttműködés feltételeit. /257/

A párt ünnepélyes megmozdulásai az esetek többségében egyházi ceremóniákkal is párosultak. A templomok, kápolnák építésének fő szószólója és kezdeményezője a párt volt.

Az osztályharc leszerelésében jól kiegészítették egymást.

IV. Következtetések.

Szeged város politikai gazdasági életében a függetlenségi párt szerepe tagadhatatlan. Befolyási szférája meglehetősen nagy volt, elsősorban a külterületeken a tanyai lakosság körében. Polgári jellegű párt volt, amely a saját céljainak megvalósítása érdekében rendelte alá a más társadalmi rétegek érdekeit. Az igen széleskörű aktivitás jellemezte a párt működését és életét. Emberei, képviselői mindenütt ott voltak ahol történt valami és igyekeztek hangadókká, befolyásoló tényezőkké válni. Mindezt a 48-as eszmékre és Kossuthra való hivatkozással tették. Mondhatjuk ez az alapja egész propagandájuknak. Ezek a tényezők remek lehetőséget teremtettek a hangzatos frázisok alkalmazására, amelyből végelláthatatlan repertoárral rendelkeztek, nem fogytak ki önmaguk ismételteiből. Igéretekben nem fukarkodtak, ezek megvalósításának realizálása azonban a távoli beláthatatlan jövőre datálódik. Miért tudtak mégis évtizedeken keresztül a tömegekre hatni? Egyszerűen azért, mert a társadalmi osztályok és rétegek egy jobb emberibb életre vágytak. Ennek csodálatos körvonalait néha mesteri módon a függetlenségi párt vetítette a horizontra. Most még az ígéretés a fényes jövő ígérete sem járt semmiféle kockázattal. Helyesebben esetenként igen. Amikor a frázisoknak tömegmozgósító hatásuk volt, és azok tényleges fellépésre szánták el magukat. Ilyenkor sem esett kétségbe a párt, óvatosan és gyorsan visszavonult, mintha mi sem történt volna. Szembetűnő az is, hogy minden megoldhatatlannak látszó kérdésben aktiv birálatot folytattak, magasra csapott az ellenzékiekieskedés, de a kérdések megoldására nem volt konstruktív elképzelésük. Amikor később hatalomra jutottak, sem lett a korábbi követelések megvalósításából semmi. Ezek a körül-

mények nagyon kérdésessé teszik a javaslatok, kifogásolások öszintességét, hiszen ők maguk sem akarták azokat megvalósítani. Joggal állapíthatjuk meg, hogy ezek a törekvések csak ugródeszkát jelentettek a hatalom megszerzéséhez.

A szegedi párt általában az országos párt politikáját követte néhány helyi sajátos körülmény - mint ahogy arról a dolgozatban már szoltunk - azonban módosítja ezt, illetve motiválja. A szegedi párthűek egységesen a Kossuth irányzat mögött álltak, itt-ott vetődött fel egy-egy Ugron szimpatizáns.

A Kossuth irányzat érvényesülése egyben az u.n. "békésebb" csoport érvényesülését is jelentette, a még nagyobb türelem politikáját.

A párt egyes programjainak akcióinak meghirdetése, az ezekkel kapcsolatos propaganda olyan, hogy abban szinte valamennyi társadalmi réteg megtalálhatta a neki szánt mézesmadzagot. Ilyen vonatkozásban Szegeden is volt bizonyos befolyásuk a munkásságra és a szegényparasztságra is. Magyarázható ez azal is, hogy ebben az időben bontogatta csak erőteljesebben szárnyait a szociáldemokrata párt. Azonban már a tárgyalt időszakban is minden jel arra mutat, hogy a munkásokat a távoli jövőbe vezető ígéretések nem elégítik ki. A függetlenségi pártnál nyílt titok, hogy a munkáltatókat és munkásokat egymással ki akarja békíteni, és az osztályharcot megszüntetni. Soha fel sem vetődött az, hogy a munkásság és parasztság nehéz helyzetéért a munkáltatók a felelősek. A felelősséget mindig Ausztriában kell keresni, de a felelősöket ott sem. Mindezek miatt a párt munkásokra és parasztokra gyakorolt hatása csak korlátozottan érvényesült és rövid időre szólóan átmeneti jellegű volt. Megállapítható; azonban éppen az elmondottakból következően, hogy a munkás-paraszt politikájuk nem merev, sőt kifejezetten rugalmas, amit a szabadelvű párt részéről nem tapasztalhattunk.

A népszerűség mindezek mellett csak úgy biztosítható, hogy a párt által tett ígérek meg nem valósításáért a kormánypárt-ra hárítják a felelősséget.

A különböző társadalmi rétegek különböző érdekeinek egyeztetése megoldhatatlan feladat elé állította a pártot. A tömegkapcsolat biztosítása viszont indokoltá tette volna az érdekek összehangolását. Az erre tett kísérletek sok ellentmondást és elvtelenséget szültek. A sztrájk ügyében csak úgy lehetett "igazat" adni a gyárosnak és munkásnak, ha azt mondták, hogy ugyan joga van a munkásnak sztrájkolni, de ne sztrájkoljon mert a sztrájk akadályozza a versenyképességet, és ezen keresztül a függetlenség kivívását is. Ami azután egyszer ha meg lesz, a munkásnak és a gyárosnak is megoldja a problémáját. Akármennyire is szeretnék mindenkinek nem lehet, de nem is tudnak igazat adni.

Ennek ellenére a függetlenség és az önálló vámterület kérdése az, amelyekkel minden rétegre lehetett hatni csak ügyesen kellett a kérdéseket forgatni, és erre Szegeden is megvolt a készség. Ezekkel a kérdésekkel minden megmagyarázható, de egyben mindennek az oka is lehet. Üres eszközök azonban ezek, és csak arra voltak jók, hogy a tényleges problémákról eltereljék a figyelmet.

A párt nacionalista, sovíniszta szemlélete Szeged magyarosító szerepét kívánta kidomborítani. Egész aktivitásuk, amelyet ezekben a kérdésekben kifejtettek erre irányult.

Állelenzékiességüket bizonyítja az is, hogy Szegeden a korábbi nézeteltérések ellenére is roppant hamar megbarátkoztak a koalíció gondolatával. A kormányra törés és az ezzel járó anyagi előnyök felcsillanása minden bizonnyal elősegítette ezt a gyors asszimilálódást.

Igaz az is, hogy Szegeden erre az időszakra szinte minden különbség elmosódott a két számottevő ellenzéki párt között, tehetetlenségük akcióképtelenségük az azonos jellemzőjük.

Természetesen mindezekben túl voltak a pártnak olyan pozitív törekvései is, amelyek elsősorban a város fejlesztése vonatkozásában nyilvánultak meg. Az esetek többségében azonban olyan kérdésekben értek el eredményt, amelyek nem szolgálták a fejlődést, hanem csak öncélúan a párt érdekeit.

A függetlenségi és 48-as párt szerepe és tevékenysége ennyit ért Szegeden.

I. Az országos függetlenségi és 48-as párt történetének
rövid áttekintése a századfordulóig.

1. Lásd bővebben MÉREI GYULA: Magyar politikai pártprogramok 1867 - 1914-ig Bp. 1934. Ronschburg Gusztáv könyvkereskedése /Szegedi Állami Levéltár 1352 /
101 - 139 oldal.

II. A függetlenségi párt szervezeti felépítése és társadalmi bázisa Szegeden, viszonya a különböző társadalmi rétegekhez.

1. Bővebben MÉREI GYULA: A magyar polgári pártok programjai 1867 - 1918. Akadémiai Kiadó 1971. 191 -194 oldal.

DOLMÁNYOS ISTVÁN: A magyar parlamenti ellenzék történetéből. /1901 - 1904 / Akadémiai Kiadó Bp. 1963.
28 - 46 oldal.

2. Teljes terjedelemben a függelék tartalmazza a Szeged Belvárosi Függetlenségi Népkör alapszabályát. /1.sz./
3. Szegeden a következő népkörök működtek
/Szegedi Napló 1903. szept.11. 3. oldal a továbbiakban SzN /

Szeged - belvárosi függetlenségi népkör
Szeged - rókusai népkör
Szatymazi népkör

- mindháromnak az elnöke dr. Kószó István ügyvéd,
a párt egyik legfontosabb hangadója és szóvivője.

Dr. Becsey Károly ügyvéd a szegedi felsőközponti függetlenségi népkört vezette, egyben ő volt a párt másik prominens képviselője a város közéletében.

A szegedi VI. kerületi polgári kör Visky György elnöklése alatt működött. A VI. kerületben tevékenykedett még a 48-as függetlenségi pártkör is Babarcsy József vezetésével.

Vőneky Pál a Szeged- alsóvárosi népkör élén állt. Szabó Ferenc pedig a szegedi központi társadalmi kör munkáját irányította.

Működött még a Szeged felsőkerületi népkör Kovács István elnöklése alatt. Az ujszegedi népkör megalakulása után Lantos Béla lett az elnök.

A III. kerületi népkört Tóth Sándor vezette.

4. Szeged lakossága 1900-ban a SzN 1904. jun.26. 3.o-án megjelent adatok alapján 100.270 fő.
Ebből mezőgazdasági és kertészeti munkát folytat 43.052, a lakosság 41,8 %-a.
A kisbirtokosok és kisbérlők száma 4891.
/ keresők és eltartottak együtt/ v.ö.
Magyar Statisztikai közlemények 18.kötet.
A Magyar Szentkorona Országainak
1900 évi Népszámlálása.
Kilencedik rész
Bp. Atheneum 1907. /SZÁL 215/ 122 - 123 o.

A gazdasági cselédek száma:	2205
Mezőgazdasági munkás	10134
Kisbérlő 5 holdon alul	23459
Kisbirtokos napszámos	5273

5. Ugyan ott a továbbiakban: U.o. a kereskedelem területén foglalkoztatottak száma 4739 /4,6 %/
6. U.o. a közlekedési dolgozók száma 7055 /6,9 %/
SzN 1901. máj. 26. 6.o. Vasuti altisztek Polczner Jenőnél
SzN 1901. aug. 28. 3.o. Vasuti málházók Polczner képviselőnél.
7. SzN 1902. ápr. 8.1.o. 'Ki ajánlja?
8. GAÁL ENDRE: A szegedi ipari munkásság 1905 előtti szocialista szakmai szervezkedésének néhány kérdése.
/ Acta historica Tomus XIX 5-7 oldal/.

III. A függetlenségi és 48-as párt tevékenysége Szegeden. /1901 -4./

1. Társadalmi-politikai kérdések.

a./ Pártélet a szegedi függetlenségi körökben.

1. Szegedi Állami Levéltár: / a továbbiakban SZÁL/
Szeged belvárosi függetlenségi népkör alapszabálya
Egyesületi iratok 1899. 1875-1900 csomó

A közgyűlés rendszerinti tárgya

1. elnöki jelentés
2. indítványok
3. tagságdíjak meghatározása

4. tisztviselők és 20 választmányi tag választása
 5. tiszteletbeli tag, valamint diszelnök választása
 6. alapszabály módosítása
 7. a számvizsgáló bizottság jelentése alapján a felmentvény megszavazása.
-
2. A SzN 1901. júl.2.sz. 3.o. részletesen tudósít a felsővárosi népkör közgyűléséről.
 3. SzN 1901. júl.15. 2.o. A központi társadalmi kör
 4. SzN 1901. máj.3. 1.o. A két 48-as párt egyesülése
 5. SzN 1902. júl.3. 4.o. Ülés a felsőkerületi népkörben.
 6. SzN 1901. jan.1. 1.o. Ujévi gondolatok
SzN 1901. jan.2. 2.o. Ujévi tisztelgések
 7. SzN 1901. jan.22.3.o. Gazdasági szakelőadás a felsővárosi népkörben.
Az előadás címe: A különböző talajokról és azok különböző termőképességéről.

SzN 1901. jan.5. 6.o. A rókusi népkör családi jellegű estélyt rendez.
 8. SzN 1901. jan.1. 9.o. Vörösmarthy ünnepély alsóvároson
A népkör és az ifjusági egyesület közösen rendezi. Szorongásig megtelt az egész alsóvárosi népiskola, a folyosók és a lépcsőházak is.
Polczner is nagy, lelkes beszédet mondott.

SzN 1903. júl.28. 1.o. Öregszik a napló.
SzN 1903. jun.2. 3.o. Polczner Jenő ünneplése.

Itt Visky György a kör elnöke mondja el a magasztaló beszédet.

SzN 1904. aug.16.5.o. Kószó István ünneplése.

9. SzN 1902. jun.10. 1.o. A rókusai népkör jubileuma.

SzN 1902.máj.9. 3.o. A VI. kerületi polgári kör új elnöke.

SzN 1902. ápr.1.4.o. Borka György a VI.ker. függetlenségi népkör elnöke meghalt.

SzN 1902. jun.1.11.o. A rókusai népkör jubileuma.

10. SzN 1903.jan.20. 3.o. Szegedi népkörök közgyűlése

Itt ismertették a munkások és gazdasági cselédek segélypénztárára vonatkozó törvényeket, és itt hangolták össze az ezzel kapcsolatos állásfoglalást.

11. SzN 1903. febr.3.2.o. A szegedi népkörök napja

/Polczner nyilatkozata /

12. SzN 1901. aug.2. 1.o. Hamis tanok.

" a mi agráriusaink még mindig nagyra vannak az ő gazdasági politikájukkal és törekvéseikkel, de a tarifajavaslat örült tételei nekik sem tetszenek."

13. SzN 1903. jul.14.1.o. Merénylet a függetlenségi párt ellen.

SzN 1903. jul.14. 5.o. Szegedi népkörök Kossuth Ferenchez.

SzN 1903. jul.16.7.o. Kossuth második lemondása.

14. SzN 1901. jan.8. 2.o. Az alsóvárosi népkör közgyűlése

SzN 1902. máj.18.7.o. Martineque-i világkatasztrófa

40 ezer ember esett a láva áldozatául. A gyűjtést Szegeden elsősorban a függetlenségi párt szervezte.

15. SzN 1901. jan.2. 3.o. A Szegedi Napló olvasóihoz.

B./ Nemzeti függetlenség.

16. SzN 1902. jul.19.1.o. A magyar társadalom.
SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv 1902. 56.sz.
1903. 523. 524. 525. 652.sz.

17. SzN 1902. jul.19. 1.o. A magyar társadalom
SZÁL közgyűlési jegyzőkönyv 1903. 650.sz.

18. SzN 1902. aug.3. 1.o. A szeri pusztán.

19. SzN 1902. aug.19.1.o. A király születésnapja.

20. SzN 1902. máj.17. 2.o. A szegedi Gotterhalte ügy.
SzN 1904. ápr. 29. 1.o. Zavarok

21. SzN 1904. aug.26.1.o. A kevert himnusz.

22. SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv 1901. 78.sz.

A dr. Kószó féle indítvány a következőkről szól:
Az 1898 évi V.tc. a magyar nemzet ünnepének mondta ki
április 11-ét arra való tekintettel, hogy az 1848. évi
törvényeket V. Ferdinánd 1848. április 11-én látta el
mentesítéssel.

"A márciusi szellő viharra való fejlődésétől való félelem eredményezte április 11-ét.

Éppen ezért a történelem maga az újraébredés iránti lelkesedésével megköveteli azt, hogy nemzeti ünnepe az a nap legyen, melyet feltétlenül megillet az ünneplés. Az a szent nap március 15-dike lesz mindaddig, míg igaz magyar lakja e földet, és a magyar nemzetből egyetlen romlatlan lelki ember élni fog."

" Mondja ki a város köztörvényhatósága, hogy felir az országgyűléshez azon kérelémmel, miszerint az 1898-iki V.tc.-t akként módosítsa, hogy a történelmi igazságnak és a nemzet hazafias érzelmeinek megfelelően, az 1848 évi nagy eseményeknek évfordulója emlékére március 15-ik napja képez nemzeti ünnepet."

23. SzN 1903. aug.27.1.o. A polgárság hangulatváltozása
SzN 1902. szept.28.1.o. Hétéves háboru.

24. SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv 1902. 56. 442. 714.sz.
SzN 1902. dec.13. 1.o. Rákóczi hamvai.
SzN 1902. dec. 5. 1.o. A régi nóta.
SzN 1901. jan.31. 1.o. Végünk van.
SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv 1903. 521. 624. 625. sz.

25. SzN 1901. jan.14. 1.o. A szegedi Kossuth szobor
SzN 1901. febr.3. 3.o. A szegedi Kossuth szobor
SzN 1903.szept.16.4.o. Nemzeti ünnepek és a szegedi függetlenségi párt
A gyűjtés eredménye 1901. január 8-án 8857 korona 63 fillér. A következő évben a Szegedi Napló még több esetben ad hirt a gyűjtés állásáról. A költségek mintegy 40 %-át tudta a párt gyűjtés formájában biztosítani.

26. SzN 1902. aug.15.3.o. Máról holnapra.
SzN 1902.szept.14.5.o. Szeged Kossuth ünnepe.

27. SzN 1902. szept.5.3.o. Kossuth ünnep és a magyar ipar.

28. A levelet a függelék tartalmazza / 2.sz./

29. A beszédet a függelék tartalmazza / 3.sz./

30. SzN 1902.jul.13.5.o. Máról-holnapra

31. SzN 1902. márc.23.4.o. Szegedi koszorú Kossuth Lajos
sirján.

32. SzN 1903. szept.20.4.o. Kossuth Lajos napja.

A délelőtti nagygyűlésen Polczner volt a szónok,
aki többek között az alábbiakat mondotta:

"az osztrák császár szuronyok e dején, katonáinak
feje fölött azt üzeni nekünk, hogy imádott nyelvünknek a hadseregben való jogosultságát nem ismeri,
követelményeinket nem adja meg és népünket a birodalom egy néptörzsének tekinti.

Mi ezt a jogtalanságot, ezt a zsarnokságot nem tűrjük, tűrni nem akarjuk, mert senkinek nincs hozzá joga, de legkevesbé a magyar királynak, hogy a magyar hadsereget nemzeti jellegétől megfossza. A király felségjogai között ilyen jog nincs"

Valaki közbekiált: magyarul csak a kutyának
beszélnek.

33. SzN 1903. Különlenyomat okt.6.

A cikk az eseményeket részletesen ismerteti.

34. SzN 1903.okt.7. Rendkívüli kiadás 1.o.

A felhívás a következő

Szegedi Polgárok !

Ha van némi becse intelmemnek, arra kérem Szeged népét, hogy legyen nyugodt és fékezze szive forrongását, mert nem szabad alkalmat adni, az önkényeskedő hatalomnak arra, hogy győzedelmeskedjék a fegyvertelen polgárság felett. Holott, ha nyugalommal és kitartással követjük igazunkat, az igazság fog győzedelmeskedni a hatalom felett. Szávammal az ércszobor ajkai szólalnak meg és, ha kérelmemet nem hallgatná meg Szeged népe, megsebezne az ércszobor szívét, amit nem fog megtenni, mert az ő hazájának büszkesége volt és ma is az. v.ö.

SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv 1903. 615.sz.

35. SzN 1903. okt.20.1.o. Kossuth városa.
SzN 1903. okt.16.5.o. Országos zarándoklás a szegedi Kossuth szoborhoz.
36. SzN 1903. okt.20. 5.o. A meggyalázott magyar lobogó
37. SzN 1903. okt.7.1.o. Rendkívüli közgyűlés
38. SzN 1903.okt.9. 2.o. Rendkívüli közgyűlés

c./ Nemzetiségi kérdések.

39. SzN 1902. jun.3.1.o. Szeged népe
A népszámlálás hivatalos eredményei.
A város lakosságának megoszlása anyanyelv szerint

magyar	96.438	96,4 %
német	2.684	2,7 %
tót	121	0,1 %
oláh	191	0,2 %

rutén	2	0,0 %
horvát	39	0,0 %
szerb	561	0,6 %
egyéb anyanyelvű	234	0,2 % v.ö.

Magyar Statisztikai közlemények 1 kötet. A Magyar Korona Országainak 1900 évi Népszámlálása. Első rész Bp. Pesti Könyvnyomda RT 1902.

/SZÁL 215/ 22.o.

40. SzN 1902. jan.17.1.o. Nemzetiségek
SzN 1902. Jul.19.1.o. A magyar társadalom
41. SzN 1903. ápr.26.15.o. A délvidéki nemzetiségek
42. SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv 1903. 550.sz.
SzN 1903. okt. 27. 7.o. DMKE megalakulása
43. SzN 1903. máj.10.4.o. Kultúregyesület alakulása Szegeden.
44. SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv 1903. 523. 524. 550.sz.
SzN 1903. máj.10. 4.o. Kultúregyesületek alakulása Szegeden.
45. SzN 1904. márc.8. 3.o. A DMKE első igazgatósági ülése.
46. SzN 1903. jun.23.5.o. A Dugonics-Társaság közgyűlése
47. SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv 1904. 728.sz.
SzN 1904. jun. 21. 3.o. DMKE a 3.egyetem mellett.
48. SzN 1903.jun.9. 1.o. Temesvár szerint nincs szükség a DMKE-re.

49. SzN 1904. nov.7. 3.o. A DMKE és a nemzetiségi bankok.
50. SzN 1903. máj.31.7.o. Az új közművelődési egyesület
1903. szept.18.4.o. A DMKE és az egyházak
1903. szept.16.5.o. A DMKE legfiatalabb tagja.

d./ Demokratikus szabadságjogok.

51. SzN 1901. máj.6. 2.o. Sajtószabadság

e./ Választási küzdelmek.

52. SzN 1904. máj.29. 4.o. Szeged képviselői 1848 - 1904 ig.
53. SzN 1901. ápr.6.4.o. Ki lesz képviselő Szegeden és a
megyében
54. SzN 1901.jan.13. 14.o. A függetlenségi párt és a választások.
55. SzN 1901. jan.18.1.o. Nagy kérdések
56. SzN 1901.jan.17. 1.o. A nemzet tisztessége nevében
57. SzN 1901. ápr.23. 1.o. Választások előtt.
58. SzN 1901. jul.9. 1.o. Választási készülődések.
1901. aug.13. 2.o. A szegedi népkörök a választás előtt.

Polczner, a rókusai, a felsőközponti, az alsóvárosi, valamint a VI. kerületi népkörben és társadalmi körben számolt be.

59. SzN 1901. aug.16.2.o. Polczner Jenő választói között
60. SzN 1901. aug. 22. 1.o. Polczner Jenő a tanyákon
1901. szept.2. 1.o. Polczner Jenő a tanyákon.
61. SzN 1901. jun.25. 3.o. Tiltakozás egy önjelölt ellen.
62. SzN 1901.szept.8. 1.o. A függetlenségi párt választási értekezlete.
63. SzN 1901. okt.1.7.o. Szocialista jelölt a II. kerületben.
A szocialista jelölőgyűlést a Valéria téren tartották. Mintegy 500-an voltak jelen, többnyire olyanok, akik választói jogosultsággal nem bírtak. Ábrahám Mátyás iparossegéd nyitotta meg a gyűlést, amely jelöltjévé Barsi József komáromi iparost kiáltotta ki, aki mindjárt megtartotta két órás programbeszédét. A rendőrség részéről Rainer főkapitánnyal az élen az egész rendőrtisztviselői kar megjelent, az összes detektívek és egy sereg rendőrlegény.
64. SzN 1901. szept.24. 1-3.o. Polczner Jenő választóihoz.
Az ösgyűlésen elmondott programbeszéd
/1901.szept.22./
65. SzN 1901. okt.1. 6.o. A vasutasok és a választás

66. SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv 1901. 67.sz.
SzN 1901. okt.1. 4.o. A szegedi választások
67. SzN 1901. szept.13.1.o. A szegedi választások
68. SzN 1901. okt.2.1.o. A választás napja.
Részletesen lásd a függelékben /4.sz./
69. SzN 1901. okt.2.3.o. Kossuth Ferenc Szegeden
70. SzN 1901.okt.3. 3.o. A szegedi választások.
Dr. Wlassics Gyula vallás és közoktatásügyi
miniszter nevét egy jókedélyű, tréfás társa-
ság vetette fel. Ezzel magyarázható a kapott
1 szavazata. Arról viszont nem ír a lap, hogy
mi lett a sorsa a szocialista jelöltnek.
71. SzN 1901. okt.3. 1.o. Győzelem
72. SzN 1901.okt.10. 1.o. A függetlenségi párt győzelmei.
73. SzN 1901. okt.9. 2.o. A nagy restauráció előtt.
74. SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv 1901. 114. 115. 323. 375.sz.
SzN 1901. aug.29.3.o. Városi képviselők választása.
75. SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv 1901. 524.sz.
SzN 1901. okt.22.1.o. Négy száz városi képviselő.
76. SzN 1901.nov.30. 1.o. 400 városi képviselő.
Polcznér a következő javaslatot teszi a városi
képviselők számára vonatkozóan:

kerület	eddig	ezután	
I	36	26	/ A város belső területén tehát
II	20	22	csökkenének, míg a külterü-
III	24	24	leteken növekednének a mandá-
IV	10	14	tumok számai./
V	12	16	
VI	10	14	
VII	12	14	
VIII	6	24	
IX	12	46	

77. SzN 1901. nov.29.3.o. Négy száz városi képviselő

78. SzN 1902. márc.11.3.o. Négy száz városi képviselő
Polczner részletes javaslatot tesz a választási kerületek körülhatárolására.

79. SzN 1901. dec.3.2.o. A 400 városi képviselő ügye
1901. dec.6.2.o. Sürgöny fellebbezés a miniszterhez

80. SzN 1901.nov.17. 9.o. Jelölés a városi képviselő választásra.

81. SzN 1901.nov.29.4.o. Jelölés a városi képviselő választásra.

A VI. kerületi polgári kör jelöltjei.

Nyáry György vendéglős
Vass András téglagyáros
Csáki Vencel kereskedő
Narth József gazdálkodó
Borka György iparos

82. SzN 1901. dec.7. 8.o. Szabadelvű párti jelölés.

83. SzN 1901. dec.4. 4.o. Választási mozgalmak.
84. SzN 1901.okt.15. 3.o. Törvényhatósági választások és a kiskereskedők.
85. SzN 1901. dec.1.8.o. A tanyaiak és a városi képviselő választások.
86. SzN 1901. dec.12.2.o. Városi képviselők választása
SzN 1901. dec.22.5.o. A VI. kerületi választás megtámasztása.
87. SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv 1902. 375.769.sz.
1903. 345. 506. 735.sz.
SzN 1902. ápr.9. 2-3.o. Az áprilisi tisztujtás.

f./ Függelék a parlamentben.

88. SzN 1901. jan.19.1.o. Országgyűlés
89. SzN 1901.nov.28.11.o. Országgyűlés. Felirati beszéd.
v.ö. Általános mutató. A magyar országgyűlés képviselőházának naplóköteteihez. IV. kötet 1901-1906
Összeállította a képviselőház naplószerkesztősége.
90. Az 1901. évi október hó 24-ére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.
Második kötet.
Budapest, Atheneum nyomda 1902.
407-411 oldal, v.ö.
SzN 1902. febr.16. 5-7.o. Országgyűlés. A képviselőház ülése.
Polczner beszédét a függelék tartalmazza /6 sz./

91. SzN 1903. márc.29. 2-4 o. Országgyűlés.

Ebben a beszédben Polczner annak is hangot ad, hogy a jelenlegi kormány rosszabb valamennyi elődjénél. Tételeken fel is sorolja az ezzel kapcsolatos érveit.

Ezek:

- Kossuth 100. születési évfordulóját megtagadta, a Kossuth szobor felállítását halogatta
ezzel szemben - biztosította a Hentzni ünnepet
 - a Gotterhaltenak és a fekete-sárga zászlónak a dicsőítését
- felszabadította a nemzetiségi izgatókat
- agyon reformálta a közigazgatást
- itt a kivándorlás, az elszegényedés
- az eddiginél rosszabb kiegyezés, a vámközösség az ipari vámtételek felemelésével valósult meg
- felemelték a kvótát
 - a civillistát,
 - az ujonclétszámot
- és itt vannak a szerencsétlen katonai javaslatok.

92. SzN 1904. júl.19. 2.o. Országgyűlés.

93. SzN 1902. nov.16. 1.o. Országgyűlés

94. SzN 1901. ápr. 2. 1.o. Virágfakadás

95. SzN 1902. okt.10.1.o. Régi bűnök az új házban.

g./ A párt és a városi törvényhatósági bizottság.

96. SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv mutató 1901-4.

Ennek alapján megállapítható, hogy a leggyakrabban szereplő függetlenségi párti képviselők a következők voltak.

Polczner Jenő

Dr. Becsey Károly /közigazgatási biztotsági tag is/
Kulinyi Zsigmond

Dr. Kószó István

Bartucz István

Sáry János

Vőneky Pál /utügyi bizottsági tag is /

Békefy Antal

Vetró Barna Lőrinc

Lippai Péter

Tóth Gyula

Dr. Lipkay Kálmán

Vékes Imre

Borka György

Nyári György

Vass András

Csáki Vencel

Bartha József

97. SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv 1901. 524.sz.

98. SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv 1901. 572.sz.

1902. 55.sz.

SzN 1901. jún.21. 3.o. Városi közgyűlés

99. SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv 1902. 56 és 442.sz.

A javaslatot dr. Becsey Károly terjeszti elő:

"Irjon fel a magyar országgyűlés mindkét házához a város törvényhatósági bizottsága és feliratát pártolás és hozzájárulás céljából küldje meg az összes törvényhatóságnak avégből, hogy

1. Törölje a dicső II. Rákóczy Ferenc fejedelmünk emlékét sértő és őt, valamint hűséges társát gróf Bercsényi Miklóst árulónak bélyegző 1715 évi 49. szégyenletes törvényt.
2. Továbbá törölje el az 1867 évi V. törvénycikket, amely II. Rákóczy Ferenc dicső elődjének a szabadságharcban gróf Thököly Imrének emlékét sérti.
3. Iktassa törvénybe a magyar országgyűlés, úgy Thököly Imre, mint II. Rákóczy Ferenc és társai, valamint az 1848/49-i szabadságharc vértanui halált szenvedett hőseinek érdemeit." v.ö.

SzN 1901. ápr.18.2.o. Városi közgyűlés

1901. ápr.19.2.o. Városi közgyűlés

100. SzN 1903. jan.14. 3.o. Szeged a távollévők között.

1901. jan. 16.3.o. Hibás gyakorlat.

101. SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv 1903.

16, 17, 19, 61, 62, 63,96, 97, 99 sz. v.ö.

SzN 1901. okt.25.1.o. A városi költségvetés

102. SzN 1903. febr. 4. 2.o. Közgyűlés.

1902. febr. 23 1.o. Örökké való szervezés.

103. SzN 1903. szept.25. 3.o. Városi közgyűlés.

SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv 1902. 466.sz.

SzN 1903. febr. 13. 2.o. A tanyai kapitányságok eltörlése.

104. SzN 1903.szept.25.3.o. Városi közgyűlés

A város 5000 koronával alapító tagként lépett be.

SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv 1903. 550.sz.

105. SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv 1903. 717 sz.
1904. 28, 144, 145, 278,
431 sz.

SzN 1901. okt. 27. 1.o. Hivatalnoki lakbér a bizottság előtt.

/Kulinyi és Polczner terjeszti elő./

106. SzN 1902. ápr. 27. 7.o. A város közgyűlése előtt.
Dr. Kószó interpellált: " Miért van a tiszai vasuti hid mellett a Magyar Tenger és Folyamhajózási RT kikötője, azon a helyen ahol azelőtt a tiszai fürdők telelője volt. Nincsenek a fürdők biztonságban.

107. SzN 1902. máj. 16. 5.o. Városi közgyűlés.

108. SzN 1901. febr. 14. 3.o. Városi közgyűlés.

109. SzN 1901. jun. 29. 5.o. Fénykép a szegedi közigazgatásról.

Az történt, hogy új vállalkozó magasabb bért fizetett volna a városnak, de a tanács a réggivel újította meg ismét a szerződést.

Dr. Kószó szerint " Kárt tett a lomha tanács a városnak 6 évre 18.000 korona és a lakosságnak legalább 50.000 korona erejéig. Ezért nem bizalmat és tiszteletet, de ennek ellenkezőjét és fegyelmit érdemel. Joggal lehetne az anyagi felelősséget terhére megállapítani és kártérítésre kötelezni.

110. SzN 1901. jan. 6. 6.o. Interpelláció a felsővárosi új piacról /Dr. Kószó/.

111. SzN 1904. aug.6. 1.o. Gazdasági válság.
112. SzN 1903. ápr. 24. 3.o. Városi közgyűlés
Az indítványt Sáry János terjeszti elő. A
jéggyár létesítésére 50.000 Ft megszavazását
javasolja.
113. SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv 1903. 720, 782.sz.
SzN 1903. nov.27.1.o. Tisza István üdvözlése ellen.
Dr. Becsey, dr. Kószó, Kulinyi, Békefi és
Polczner az értelmi szerzők.
A közgyűlés nem veszi tudomásul a tiltako-
zást és üdvözli Tiszát.
SzN 1901. nov. 28.2.o. Városi közgyűlés.
Új zálogház létesítése ügyében dr. Kószó
szólalt fel.
114. SzN 1901. jul. 13. 3.o. A közigazgatási bizottságból
115. SzN 1901. jul.13. 2.o. A krajcárpénzek reformja.
A kérdés lényege a következő:
A tanács javasolja, hogy ne csak adásvételi
hanem az ajándékozási, csere és örökösödési átira-
tások alá kerülő ingatlanok után is fizessék az
egy percent átíratási díjat. Ez a városnak új jö-
vedelmet jelentene.
Dr. Kószó és dr. Becsey azt javasolja, hogy az 500 ko-
ronán aluli értékű kis ingatlanok mentessenek föl az
átíratási díj fizetés alól, s hogy az örökölt vagyonnak,
csak az a része essék krajcárpénz alá, amely a 2000
koronát meghaladja.
Javaslatukat nem fogadták el.

SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv 1901. 550/a 550.sz.

SzN 1901. jun. 23. 3-4 o. Városi közgyűlés

A közlegelőkből a város egyrészt ki akart hasítani szántóvá és ezt bérbe akarta adni. Polczner a tárgyalást törvénytelennek minősíti, mert a tárgyalást 8 nappal előbb nem tüzték ki, másrészt az indokokat sem fogadja el "2500 hold legelő eke alá, mert fogyott az állat, igaz ez? Az okok nincsenek kiderítve."

SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv. 1901. 244, 354, 524 sz.

h./ Viszony az ipari és agrárproletárokhoz és egyéb társadalmi rétegekhez.

116. SzN 1902. febr. 18. 1.o. A munkás.

Lásd a függelékben / 5.sz./

117. SzN 1902. jun.27.1.o. Munkásvédelem

118. SzN 1902. jan. 5. 5.o. A munkássegítő pénztár és Szeged.

SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv 1901. 30, 116. sz.
1904. 214 sz.

119. SzN 1902. febr. 14. 5.o. Munkáspénztár megalakítása Szegeden.

120. SzN 1902. febr. 13. 4.ö. A munkáspénztár Szegeden.

121. SzN 1902. máj. 21. 7.o. Szegedi munkások a miniszterhez.

122. SzN 1901. aug. 27. 2.o. A műszövők nyomorusága.
"nincs munkájuk, nincs keresetük és nincs megél-
hetésük, egész télen munka és kereset nélkül ma-
radnak".
123. SzN 1901. máj. 29. 2.o. Idegen munkások szegedi épít-
kezéseknél.
A munkások egy csoportja felkeresi Polczner Jenőt
és arról panaszkodnak, hogy a szegedi építkezések-
nél célzatosan idegen városbeli munkásokat alkal-
maznak és így a szegediek a saját városukban nem
tudnak kenyérkeresethez jutni. Polczner biztosít-
ja őket, hogy eljár érdekükben.
124. SzN 1904. márc.13.10.o. A kotrótelepi munkások ügye.
125. SzN 1902. júl.27.1.o. A munkáskérdés.
126. SzN 1901. márc.20. 7.o. Szabó sztrájk Szegeden
SzN 1902. okt. 8. 5.o. Kendergyári lányok sztrájkja.
SzN 1902. jun. 4. 1.o. Építőiparosok sztrájkja
Meglepő dolog írja a lap, hogy éppen most
állnak sztrájkba. Éppen most, amikor ország-
szerte visszaesés van az építkezésekben.
SzN 1903. okt.1. 6.o. Forrongás egy szegedi nyomdában.
Szeptember 30-án a Szegedi Híradó sem jelent
meg emiatt.
SzN 1903. szept.29.6.o. A szegedi nyomdászok sztrájkja.
45 %-os béremelést kérnek - megkapják.
SzN 1903. jun.26. 9.o. Munkásmozgalom Csongrád megyében.
Munkászavargás szegedi nagybérlők földjein,
Ányás pusztán Lichtenberg és Vajda szegedi
nagybérlők birtokán.
500 mezőgazdasági munkás vett részt a megmoz-
dulásban.

Azzal fenyegetik az aratókat, hogy felégetik a termést, ha aratnak.

SzN 1904. ápr. 2. 2.o. Sztrájkoló nyomdászok.

SzN 1904. ápr. 12. 7.o. Rakoncátlan sztrájkoló nyomdászok.

127. SzN 1902. júl. 27. 1.o. A munkáskérdés.

128. SzN 1904. aug. 7. 1.o. Munkás szervezetek.

129. SzN 1904. ápr. 22. 1.o. Gondolatok a sztrájkokról.

130. SzN 1902. ápr. 25. 6.o. Munkások sztrájkja Vásárhelyen.

131. SzN 1904. ápr. 30. 1.o. A sztrájk ellen.

SzN 1904. szept. 8. 1.o. A sztrájk törvénye.

132. SzN 1904. márc. 25. 1.o. Izgatások.

133. SzN 1904. jan. 16. 3.o. Délvidéki szocializmus

134. SzN 1901. febr. 5. 2.o. Munkások vasárnapja.

SzN 1901. jan. 29. 5.o. Munkások vasárnapja.

135. SzN 1901. szept. 5. 1.o. Betegségélyezés és nyugdíj.

136. SzN 1904. jan. 26. 9.o. Szocialisták harca a plébánossal.
Algyőn a szocialisták gyűlést tartottak. A plébános harangozással akarta a gyűlést meg-
hiusítani. Összeütközésre került sor a cse-
ndörökkel.

137. SzN 1902. okt. 16. 3.o. Szegény ügyünk rendezése.

138. SzN 1901. jan. 11. 6.o. Szegény emberek nyomora.

139. SzN 1901. jan.6. 9.o. Hajléktalanok menhelye.
140. SzN 1901. jan. 15. 1.o. Nyomor, jótékonyság, szocializmus.
141. SzN 1902. aug.2. 1.o. Munkás levél.
A levelet a lap aláírás nélkül közli.
142. GADANE CZ FÉLA: Közlekedési és hírközlési dolgozók a magyarországi munkásmozgalomban.
1845 - 1945.
KÖZDOK Bp. 1968. 60-72 oldal.
SzN 1904. ápr.27.1.o. Szerkesztői üzenet a vasutas sztrájkáról.
143. SzN 1904 jun. 19.1.o. Ok és okozat.
SzN 1904. jun. 7. 6.o. Fölmentették a szegedi vasutasokat.
144. SzN 1903. jan. 13. 1.o. A beszámoló vasutiak mozgalmá.
Nincsenek egyedül /a vasutasok/ írta a cikk.
A szegedi sajtó évek óta szigorú igazságokat mond az szegedi közigazgatás nyomoruságáról. Nem emelte ez azonban egészségesen a város gazdasági életét, egészséges irányu fejlődését egy vonalnyt sem. Nem lehet tehát kitérni semmiképpen azon igazság elől, hogy a város fejlődése évek óta stagnál. Évek óta tehetetlenség mutatkozik a legnagyobb kérdéseknél a piac, vízvezeték, általános csatornázás stb. ügyekkel szemben. Az is igaz, hogy a lakásviszonyok is rosszabbak lettek. Másutt sem jobb.
Az egész ország általános szociális sanyaruságok alatt nyög és panaszkodik.

145. SzN 1904.ápr. 2. 8-9 o. A szocializmus Csongrád megyében.

A cikk Szentesen 10.000

Csongrádon 5.000

Mindszenten 7.000 / az összlakosság 7249/

Szegváron 6.000

Dorozsmán 500

Horgoson 400

Szegeden

Vásárhelyen több ezer szociálistáról vélt tudni Csongrád megyében, mintegy 40.000 tette a szocialista mozgalmakban részt vevők számát.

i./ A párt viszonya a kormányhoz és a többi párthoz.

146. SzN 1903. jun. 17. 1.o. A bukás.

147. SzN 1901. nov.12.5.o. Bomlás a szegedi szabadelvű pártban.

148. SzN 1901. szept. 26.3.o. A kormánypárt kísérletezése

149. SzN 1904.dec. 1. 1.o. A szegedi kormánypárt mozgása.

150. SzN 1901. febr.27. 1.o. Hátrafelé sülő puskák.

151. Magyar statisztikai közlemények 1 kötet.

A magyar korona országainak 1900 évi

Népszámlálása

Első rész

Pesti Könyvnyomda RT 1902. Bp.

SZÁL 215. 26 oldal.

A népszámlálás hivatalos adatai szerint Szeged lakosságának megoszlása vallás szerint a következő volt.

rom. kath.	<u>90.144</u>
gör.kath	266
gör.kel	855
ev.	674
ev.ref.	2383
unitárius	21
izraelita	<u>5776</u>
egyéb	151

A SZN 1902. jun. 3.-i száma 10.246 izraelitáról ír. Nyilván abból a szándékból, hogy szerepüket eltulozza.

152. SzN 1902. jan.8. Jurista bál.

Január 7-ére bált szervez a jogász egyesület. Erre azonban az izraelita vallásuak nem kapnak meghívót.

Polczner szerint mindenkinek kellene annyi erkölcsi bátorsággal rendelkezni, hogy megmondja, antiszemita-e, vagy sem. Ő csak pusztá felekezeti kérdésnek fogja fel a dolgot. Reiniger Jakab ugyanakkor fejére olvassa Polcznernak, hogy ő ugrat mindenkit, pedig ő a legnagyobb antiszemita.

Polczner további véleménye az, hogy ha van a bál rendezésének felekezeti tendenciája, azt elítéli. A felekezetiség egyenlő a hazaárulással.

Dr. Becsey kijelenti, hogy ő is tagja volt a rendezésnek, de nem vezette őket antiszemitizmus.

Más nem zsidó kollégák sem kaptak meghívást.

153. SzN 1904.máj. 4.1.0. Függetlenségi jelölt az első kerületben.

154. SzN 1904.jul.6.1.o. Más világításban
155. SzN 1904.máj.24.4.o. Bánffy Dezső programbeszéde.
156. SzN 1904.máj.10. 2.o. Bánffy Dezsőék Szegeden.
157. SzN 1904. dec.20.1.o. Szeged alkotmányos napja.
158. SzN 1904. nov.15.2.o. Kossuth.
159. SzN 1904.dec.13. 1.o. Óriási botrányok a képviselőházban.
160. SzN 1904.okt.11. 1.o. A politikai pártok hangulata.
161. SzN 1904. nov.18.4.o. Szeged tiltakozása a klotür ellen.
162. SzN 1904.jul.24.1.o. Perverz politikai szeretkezés.
163. SzN 1904. nov. 25. 7.o. A népgyűlés előkészítése
164. SzN 1904. nov. 26.1.o. Szeged Népe !
Lásd a függelékben / 7.sz./
165. SzN 1904. dec.28.1.o. Kossuth Ferenc Szeged népéhez.
166. SzN 1904. nov. 29.3.o. Szeged itélt.
A népgyűlésen a szocialisták szónoka Weltner Jakab.
167. SzN 1901.jan. 9. 5.o. A független szocialisták gyűlése.
- SZN 1902. jun. 16.2.o. Munkás népgyűlés Szegeden.

A Valéria téren mintegy 200 résztvevővel Polczner Ernő pesti szabósegéd mondott beszédet.

SzN 1903. nov. 10. 5. o. Bakányi Dezső pártalakítási tevékenysége.

"A Valéria téren két órán keresztül szidta a függetlenségi pártot."

SzN 1903. jun. 30. 4. o. Szociáldemokraták alakulása Szegeden.

Koczás Dénes az egyik és Süssholz bádogos a másik szónok. Mintegy 250-en voltak jelen. A budapesti párt népgyűlésének 26 pontos állásfoglalását ismertetik.

j./ Vélemény a hadseregről.

168. SzN 1902. okt. 30. 1. o. Katonáink idegenben.

169. SzN 1901. ápr. 13. 1. o. A két évi szolgálati idő.

170. SzN 1902. máj. 7. 3. o. A zsidó közlegény, az antiszemita káplár, meg a liberális kapitány 30 nap büntetést kapott a káplár, mert mindig zsidozott.

"Egyforma katonája a legfőbb hadurnak mindenkinek".

SzN 1901. jan. 8. 1. o. Ezred és segédjegyző.

SzN 1903. febr. 12. 1. o. A hadsereg szelleme.

"Hol tudnak mutatni még egy olyan nemzetet a világon, amely tulajdon fiaiból és tulajdon véréből tart fenn olyan haderőt, amelyet

idegenek parancsszavára , idegen nyelven vezetnek.
Hol van még egy nemzet, amely a lealázásnak ezt
az óriás mértékét eltűrni bírná."

k./ A párt és a külpolitikai kérdések.

171. SzN 1901. febr.16. A halálharang.
172. SzN 1902. máj.27 A hármasszövetség.
173. SzN 1901.jul.16. A muszka barátság tünetei.

2. Gazdasági kérdések.

a./ Ipar.

174. SzN 1901. aug.9. 1.o. Szomorú körülmények.
175. SZÁL Egyesületi iratok 1900-1910 csomó
Az iparpártoló szövetség célja./részlet az alapszabályból/
1. Propagandát csinál az ipartestület által rendezendő alkalmi bazárok felkarolásához.
2. Összeállítja a hazai, s különösen a helyi iparosok által készített iparcikkek beszerzési forrásait és ezeket a társadalmi érintkezésben terjeszti.
3. Felolvasások, hírlapi közlemények és egyéb alkalmas eszközök útján ébreszti, felszinen tartja és istápolja a honi ipar pártolásában nyilvánuló érületét

és azon munkálkodik, hogy ezen nemzeti közérdek
iránt az általános érdeklődést felkeltse.

4. Erkölcsileg támogatja az iparosok minden közcélú
igyekezetét /pl. az iparos szövetkezeteket tanács-
adásokkal, reklámcsinálással stb. Az ujonan alakí-
tandó szövetkezetek létesítésén közreműködik.
5. Ismeretterjesztő felolvasásokkal és előadások ren-
dezésével fejleszti az iparosok tudását.
6. Az iparosok vállalkozását erkölcsileg olyképpen
támogatja, hogy befolyásos egyének jóakarátát a
kisiparosok iránt megnyerni iparkodik, s amennyi-
ben lehetséges, módot keres az esetleges akadályok
elhárítására.
7. Kiállítások és jótékonycélú sorsolások rendezésé-
vel a magyar ipari termékeket népszerűsíteni törek-
szik.
8. A kereskedőket a magyar ipari termékek elárusítá-
sára serkenti anélkül, hogy a kereskedők jogos ér-
deke csorbát szenvedne, sőt a kereskedő és iparos
valamint a fogyasztók érdekeit összhangzásba te-
relni törekszik.
9. Ezen kívül megragad minden eszközt arra, hogy a
magyar ipar ügyét előmozdítsa.

176. SzN 1901.jul.6.1.o. Az elhanyagolt Alföld.

177. SZÁL Egyesületi iratok 1900-1910 csomó

SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv 1901. 585.sz.

1902. 93. 359.sz.

1904. 79. 312. 466.sz.

178. SzN 1903. nov.8.5.o. Uj gyártelep Szegedem.
179. SzN 1901.nov.5. 4.o. Háziipari női szövetkezet Szegeden.
A Szegedi Kamara Évkönyve 1901.
A kerület közgazdasági viszonyairól
Kiadja. A Szegedi Kereskedelmi és Iparkamara
Szeged 1902.
Nyomtatott Várnay L könyvnyomdájában - SZÁL 2353
1-2 oldal.
180. SzN 1901. ápr.6.1.o. A nagy probléma.
181. SzN 1903. aug.22. 2.o. Kerületi iparosgyűlés Szegeden.
182. SzN 1903.máj.7. 7.o. Uj ipari szövetkezet Szegden.
183. SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv 1903. 253, 266. 269.sz.
1904. 5. 729.sz.
184. SzN 1901. jul.12.1.o. A kormány dicsekszik
1901. évi 1.sz. Jegyzőkönyv. A Szegedi Kereske-
delmi és Iparkamarának 1901. évi január hó
15-én tartott teljes üléséről 18.sz.
SZÁL 2352.
185. SzN 1904. ápr.3. 3.o. Ipari mozgalmak.
186. SzN 1903.jan.11.6.o. A magyar iparért a szegedi hölgyek.
187. SzN 1901.jan.7. 1.o. Iparpártoló szövetség.
188. SzN 1901.jan.8. 2.o. Postai díjak leszállítása.
189. SzN 1904. ápr.10.2.o. A szegedi gyufagyár és az oszt-
rák gyujtó tröszt.

Az osztrák gyár fokozottabb együttműködést ajánl.

190. SzN 1903. aug.11. 1.o. Segéd és tanoncmunka kiállítás
A kiállítás szervezőbizottságának a vezető-
je Kulinyi. A kiállításon 1200 kiállító
vett részt 8 városból és 30 kisebb község-
ből.

191. SzN 1904. febr.12.5.o. A szegedi iparpártoló szövet-
ségből.

b./ Mezőgazdaság.

192. SzN 1901. dec.29.1.o. Az őrlési forgalom.

193. SzN 1904.nov.10.1.o. A szövetkezés.

194. SzN 1904.jul.3.1.o. A kisbirtok ügye.

195. SzN 1904. márc.6.3.o. A szegedi és Szeged vidéki
selyemtenyésztés.

196. SzN 1901. jun.26. 3.o. A legelőpusztító hatóság.
SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv
1901. 244, 354, 465, 542.sz.
1904. 115, 171, 251.sz.

197. SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv 1904. 283.sz.

198. SzN 1903. okt.11. 2.o. Egy elsikkadt ügy.

199. SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv 1901. 508. 682.sz.
1904. 168. 674.sz.

200. SzN 1902. jan. 4. 5.o. A szegedi sertésexport.
201. SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv 1903. 133 és 715 sz.
1904. 113 sz.
202. SzN 1904. aug.17.1.o. Lóverseny és gyümölcskiállítás
alsótanyán.
203. SzN 1902. okt.31.1.o. Földosztás a püspöki uradalom-
ban.
204. SzN 1904. jun.17.3.o. Nagybirtokosok marhahizlaldája
Szegeden.
A következők: Pallavicini őrgróf
Cs^akonics gróf
Gerliczy báró
Tallián miniszter
Rónay Jenő
205. SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv 1902. 93. 359.sz.
466. 501. 501/a. sz.

c./ Önálló vámterület.

206. SzN 1902. okt.29. 2-3.o. Szegedi népgyűlés.
207. SzN 1902. nov.11. 1.o. Szegedi népgyűlés.
208. SzN 1902. nov.12. 1.o. Az önálló vámterületért.

A határozat a következő:

1. Hogy a nemzet javának és Magyarország összes közgazdasági tényezői megélhetésének érdekében elengedhetetlenül szükségesnek és sürgősnek tartja az önálló vámterület és ezzel teljesen önálló gazdasági berendezkedésünk mielőbbi létesítését.
2. Hogy a magyar nép összességének erre irányuló követelését kifejezésre juttatván, az elszegényedést keresethiányt és kivándorlást előidéző bajok megjelölése mellett indokolt fölterjesztésben kéri az országgyűlés képviselőházát az Ausztriával fönnálló és hatásaiban egész anyagi létünkre végzetes vámközösség megszüntetésére.
3. Hogy föliratának átnyújtására megkéri Polczner Jenő országgyűlési képviselőt.

209. SzN 1901. ápr.4. 1.o. Örökös rabszolgaság.

Igy ir: Magyarországon nem kell a közösség se merkantilistáknak, se agráriusnak, se iparosnak, se kereskedőnek, se mezőgazdának.
Kinek kell hát? A hatalmi tényezőknek, akik alatt nálunk a kormány értendő.

210. SzN 1901. jan.8. 1.o. Törvénytervezet a kereskedelmi alkalmazottakról.

211. SzN 1901. nov.22. 4.o. Kereskedők bajai.

212. SzN 1903.nov.17.3.o. A szegedi piacok rendezése

213. SzN 1904.nov.8.1.o. Az adósról.

214. SzN 1903. febr. 7. 9.o.

Szegedi Kereskedelmi és iparbank igazgatóságának 1902
évi jelentése.

d./ Közlekedés és egyéb gazdasági kérdések.

215. SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv 1902. 315. 346. 442. 443.
604. 649.sz.

SzN 1903. febr.1. 10.o. Az alsótanyai vasut.

1903. máj.6. 4.o. Uj müut az alsótanyán.

216. SzN 1903.jan.19. 3.o. Alsótanyaiak a kisvasutárt.

217. SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv 1902. 600.sz.

218. SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv 1903. 783.sz.

1902. 247.sz.

SzN 1904. ápr.7. 3.o. A kereskedelmi és iparkamara
a szegedi téli kikötőért.

1904. 7.sz. Jegyzőkönyv. A Szegedi Kereskedelmi és
Iparkamarának 1904. évi november hű 7-én
tartott teljes üléséről.

SZÁL 2352 319.sz.

219. SzN 1901. okt.12.1.o. Szeged vizi útja.

220. SzN 1903. jan.17.3.o. A szegedi vasuti gépműhely
kibővitése.

SzN 1902.jan.5. 2.o. Szeged fogadalmi temploma

A templom helyének és a régi templom lebontásának ügyében aktivizálódik Polczner és
dr. Kószó is.

- SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv 1901. 6.sz.
1902. 5. 69. 346.sz.
221. SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv 1901. 582.sz.
222. SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv 1902. 197.sz. 274. 279.
302. 303.sz.
223. SzN 1903. okt.21.1.o. Villamos vasuti közlekedés Szegeden.
SzN 1901. ápr.3. 3.o. Az új szegedi pályaudvar.
1901. évi 10.sz.
Jegyzőkönyv. A Szegedi Kereskedelmi és Iparkamarának 1901.évi december hó 16-án tartott teljes üléséről.
SZÁL 2352 400 sz.
224. SzN 1901.jan.5. 1.o. A másfélmilliós szegedi hid botránya.
225. SzN 1901. febr. 20.2.o. Gőzfürdői pikantéria.
226. SzN 1902. okt.8. 4.o. Árokparti idillek
227. SzN 1902. szept.4. 2.o. A vasuti minisztérium és Szeged.
228. SzN 1901.dec.19.3.o. Szeged-nagyvárad-i menetrend
229. SzN 1904. szept.18.1.o. Szeged megye
Arról volt szó, hogy a Tiszán inneni területek Szeged megye néven Szeged közigazgatási székhellyel igazgassanak.

3./ Kulturális, egészségügyi és szociális kérdések.

230. SzN 1903. jan.22.1.o. Aszegedi egyetem ellen.
231. SzN 1901. ápr.3.3.o. Egyetemi polgárak gyűlése.
232. SzN 1902.jul.10.1.o. Okleveles szegénység.
233. SzN 1902. aug.15. 3.o. Ifjusági egyesületek.
234. SzN 1901. ápr.28.1.o. Tüntető ifjúság.
235. SzN 1901.ápr.27. 8.o. Anarchista tanok az egyetemen.
236. SzN 1901. márc.19.7.o. Nők az egyetemen
237. SzN 1902.aug.1.1.o. Kereskedelmi főiskolát Szegednek
238. SzN 1904. okt.15. 8.o. Tanyai iskoláinkról.
239. SzN 1903. máj 21. 1.o. Tandíj kérdések.
240. SzN 1901. ápr.28.6.o. A tanfelügyelő-jelentése.
241. SzN 1901.ápr.2.3.o. Tisztátlan iskolák.
242. SzN 1903. máj.20.5.o. A tanyai tanítók drágasági pótléka.
243. SzN 1902.aug.1.1.o. Államosítás előtt.
244. SzN 1902 okt.10.2.o. Az állami iskola
245. SzN 1902.nov.23. 3.o. A szegedi tanyai iskolák államosítása.

246. SzN 1903. jan.28.2.o. Tanyai iskolák államosítása.
247. SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv 1903. 54. 54/a. b,c,d,e.
188. 280.sz.
248. SzN 1903.jan.28. 4.o. Áttekintés Szeged népiskolái
felett
249. SzN 1903.márc.8. 5.o. Szegedi tanárok magyarosító
munkája.
250. SzN 1901. jul.1.1.o. A Dugonics társaság
251. SzN 1901. jan.1. 9.o. A tanács kitiltja Szegedről az
orfeumokat.
SzN 1901. nov.22.1.o. Képzőművészeti vásárcsarnok.
252. SzN 1903.febr.7.1.o. Az egészségügy államosítása, sür-
gős.
253. SzN 1903. febr. 27. 7.o. Emberpusztulás a tanyákon
1898 végéig volt egy rendelet, amelynek alapján
az orvos a kézigyógyszertárából adott gyógyszert
és ezt a város a szegényalapból gizette. Ez 1899.
jan.1-el megszűnt. Javasolják, hogy tegyen a ható-
ság újra lépéseket, hogy a teher visszaállitassék
az országos betegápolási alapra.
254. SzN 1903. jul.30. 8.o. A szegedi tanyák trachoma ügye
SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv 1903. 293.sz.
SzN 1903. ápr. 23.7.o. A tanyai kis koporsók.
255. SzN 1901. ápr.6. 3.o. Siketnéma intézet Szegeden
1904. jul.17. 8.o.Rossz nők az utcán.

256. SzN 1904. aug.14. 7.o. Drágaság Szegeden

257. SzN 1902. márc.29. 3.o. Zászlószentelés a tanyákon.
1904. szept.3. 2.o. A tanyai kápolnák építése.
SZÁL Közgyűlési jegyzőkönyv 1902. 18. 443.sz.

1.

1898. december 27

Szeged Belvárosi Függetlenségi Népkör Alapszabálya.

A kör címe: 1 § Szeged belvárosi függetlenségi népkör.
A kör célja: 2 §

" Szegeden belváros polgárságának egységes társadalmi eszmék által való vezéreltetése - a függetlenségi eszmék terjesztése s ezzel karöltve a szellemi és anyagi jólétnek egy egyesület által nyújtható eszközök alkalmazása mellett a lehető legmagasabb fokra való emeltetése.

Továbbá megvalósítása oly társadalmi feladatoknak, amelyek keresztülvitelére egyesek ereje elégtelen s melyek megvalósítása csak az erők egyesítése mellett remélhető.

3 §

" E cél elérését hírlapok, irodalmi színvonalon álló közkönyvtár tartása, illetve létesítése, úgy felolvasások, értékelések és szónoklatok, mint a közművelődés leghatékonyabb eszközei által kívánja megvalósítani.

4 §

A kör tagjai:

A kör tagja lehet minden fedhetetlen jellemű állampolgár, aki a függetlenségi és 48-as Kossuth párt politikai elvét vallja és választói jogosultsággal bír. A kör tagjai tiszteletbeliek, vagy rendesek.

5 §

Tiszteletbeli tag az, kit a kör közgyűlése ilyenül megválaszt
Rendes tagja az, kit a választmány a kör tagjai közé felvesz
s ki magát az évi költségvetésben megállapított tagságdíj fi-
zetésére kötelezi.

6 §

A rendes tagok közé való felvétel két választmányi tag ajánla-
tára történik a választmány által mégpedig titkos szavazás ut-
ján. A felveendő tag neve a választmányi ülést megelőzőleg
15 nappal a kör helyiségében kifüggesztendő.

A tagok jogai és köteleességei:

7 §

A kör jogaiban és előnyeiben csak azon tagok részesülhetnek,
kik annak terheit és kötelezettségeit is viselik.

A közgyűléseken diszelnök, valamint tiszteletbeli tagok is
választhatók, akiknek tanácskozási joguk van ugyan, de szava-
zati joggal nem bírnak s a kör vagyonának sem részesei.

8 §

A tagság 3 évre kötelező. Aki a harmadik év végével le nem mond,
továbbra is tagnak tekintik. A lemondás a választmányhoz írás-
ban adandó be, azonban a rendes közgyűlésen szóval is bejelent-
hető. A körből kilépő tagok annak semminemű vagyonára igényt
nem tarthatnak.

9 §

Minden tag köteles a költségvetésben megállapított költségek

fedezésére - az évről-évre megállapítandó tagsági díjjal hozzájárulni, amely tagsági díj azonban évi 4 Ft-ot meg nem haladhatja.

10 §

Vendéget a körbe bármely tag bevezethet, ha a kör érdekével ellenkező elvi állásponton nincs.

11 §

A kör egyszersmindenkorra alakul s az egyszer felvett tag kilépését a választmánnyal írásosan köteles tudatni esetleg a közgyűlésen szóval,- mely lemondás, vagy kilépés vételét követő év végéig a kilépni kívánó tagnak tekintetik s mint ilyen a tagsági díjat is fizetni köteles. Elhalálozás esetén a tagság feltétlenül megszűnik, ugyanez áll a városból elköltözött tagokra is, de csak bejelentés esetén.

12 §

Aki cselekménye által fedhetetlen jellemét veszti, vagy aki magaviselete az illem a műveltség korlátait sérti, vagy a kör működését bénító irányt követ, vagy bírói ítélettel büntetett, vagy bűncselekményért jogerősen sujtva volt, a kör választmánya által a körből kizárható, joga van az ekként kizárt tagnak a hozott határozat ellen a közgyűléshez folyamodni.

A kör jövedelme

13 §

1. Tagdíjak
2. Játékpénzek
3. Egyéb jövedelmek

14 §

A kör ügyeit intézi

1. A közgyűlés
2. A választmány
3. Az elnök

Közgyűlés

15 §

A kör minden év első hónapjában rendes közgyűlést tart, amelynek rendszerinti tárgya:

1. elnöki jelentés
2. indítványok
3. tagságidijak meghatározása
4. tisztviselők és 20 választmányi tag választása
5. tiszteletbeli tag, valamint diszelnök választása
6. az alapszabály módosítása
7. a számvizsgáló bizottság jelentése alapján a felmentvény megszavazása.

16 §

Közgyűlésen tárgyalás alá csak azon indítványok vehetők, amelyek azt megelőzőleg 3 nappal az elnökségnél írásban bejelentetnek.

17 §

A választmány határozata, vagy 20 tag kérelmére, melyben a közgyűlés elé vinni szándékolt ügy megjelölendő, az elnök a közgyűlést időközben is összehívni köteles.

18 §

Érvényes közgyűlési határozat hozatalára a tagok 2/3-a szükséges. Ha a közgyűlés kellő számú tagok hiányában megtartható nem lenne, az elnök 14 napon belül újabb közgyűlést köteles egybehívni, mely tekintet nélkül a tagok számára határozatképes.

19 §

A közgyűlési határozat a távollevő tagokra is kötelező.

20 §

Ha a közgyűlésen vagy választmányi üléseken a tárgy vitatásakor a többség ki nem tűnik, a kérdés felállítás által, - személyes kérdésekben, két tag kívánatára kizárás, fel- vagy fel nem vétel esetén pedig mindig titkos szavazás útján döntenek el. Egyenlő szavazatok esetén mindenkor az elnök szavazata dönt. A közgyűlési jegyzőkönyv ugyanazon ülésből két tag, az elnök és jegyző által hitelesítettik.

Választmány

21 §

A választmány azon folyó ügyek intézésére hivatott, amelyek a közgyűlés hatáskörébe utalva határozottan nincsenek.

22 §

A választmány áll.

1. elnök
2. alelnök
3. igazgató

4. jegyző
5. ügyész
6. pénztárnok
7. ellenőr
8. könyvtárnok és
9. 3. számvizsgáló mint tisztviselők és 20 választmányi tagból, kik a választmányi üléseken egyenlő szavazati joggal bírnak.

23 §

Minden hónap első felében választmányi ülés tartandó, mely választmányi üléseken első sorban a megelőző választmányi ülés jegyzőkönyve felolvasás után hitelesítendő.

24 §

É r v é n y e s határozathozatalra az elnökön kívül 6 tag jelenléte szükséges, a választmányi ülés jegyzőkönyve pedig az elnök által esetről-esetre kirendelendő két választmányi tag által, kik az ülésen jelen voltak, hitelesítendő. A jegyzőkönyv feleolvasása és hitelesítése nélkül rendes választmányi ülés nem tartható.

25 §

Az elnök a kör ügyeit vezeti a kör és választmányi üléseket meghatározott időben összehívja, azokon elnököl, sürgős esetekben a kör kiadásainak fedezésére a költségvetés keretén belül 25 frt-ig utalványoz, harmadik személyek irányában a kört képviseli. Akadályoztatása esetén az alelnök s mindkettőjük akadályoztatása esetén az igazgató helyettesíti, mely esetben annak minden jogát gyakorolja.

26 §

Az igazgató a kör közvetlen vezetésére hivatott a kör által rendezett vigalmakat és ünnepélyeket vezeti, a választmány által kijelölt hírlapokat megrendeli, azok kezeléséről gondoskodik s felügyel arra, hogy a kör, ahol testületileg vesz részt, kellőképp legyen képviselve.

Felügyel a rendre, tisztaságra, a kör minden vagyonára, mely részére leltár mellett átadandó.

27 §

A jegyző a kör írásbeli ügyeit vezeti s a kör összes iratainak megőrzéséről és rendbentartásáról gondoskodik.

28 §

A kör pénztárnoka és az ellenőr kezelik a kör összes pénzkészletét s az általuk kezelt összegekért a körnek vagyoniilag felelősek.

29 §

A könyvtárnak a köztulajdonát képező könyvek kezelésére hivatott, s annak rendbentartásáért vagyoniilag felelős.

A számvizsgálók

30 §

A közgyűlés után maguk között elnököt választanak, mely körülményt a legközelebbi választmányi ülésen bejelentik. Kötelességük a pénzkezelés és az ügyvitel fölött örködni, - s így jogukban áll a pénztárat bármikor megvizsgálni és a netán felmerülő hiányok elhárításáról gondoskodni.

Az évi bevétel és kiadásokról a pánztárnok és ellenőr közbejöttével okmányolt számadás, valamint a jövő év költségelőirányzat elkészítendő, mely felülvizsgálat után a választmány útján az évi közgyűlés elé terjesztetik.

Az ügyész.

31 §

A kör jogitanácsadója, ki azt az esetleges peres ügyekben képviseli.

Házirend

32 §

A kör házi ügyeit a közgyűlés által jóváhagyandó házirend szabályozza, mely a kör helyiségében kifüggesztendő s a mely a kör minden egyes tagjára kötelező.

Feloszlás

33 §

A kör netáni feloszlására az erre különösen egybehívott közgyűlés illetékes. A feloszlás kimondásához a tagok kétharmad részének a jelenléte szükséges. Feloszlás esetén a kör vagyona valamely jótékony célra adományoztatik s ezen intézkedésről szóló jegyzőkönyv foganatosítás előtt a m.kir. b.m.-ba felterjesztetik.

Nemkülönben jelen alapszabályok módosítására vonatkozó bármely határozat életbeléptetése előtt ugyancsak a m.kir. belügyminisztériumba felterjesztendő.

Ha az alapszabályban meghatározott czélt és eljárást a kör meg nem tartaná és a hatáskörét tullepné a m.kir. kormány által amennyiben további működése által az állam, vagy a kör-tagok vagyoni érdeke veszélyeztetnek, felfüggeszthető, és a

felfüggesztés után elrendelendő szabályos vizsgálat eredményéhez képest végleg fel is oszlatható, vagy esetleg az alapszabályok legpontosabb megtartására különbeni feloszlás terhe alatt kötelezhető.-X-

Szegeden 1898. dec.7.

29885 sz.

1899

Szegedi Levéltár. Egyesületi iratok 1875-1900 c.csomó

* Az iraton aláírások nem találhatók.

2.

1902. szeptember 13

A Szegedi Napló közli egy munkás levelét, amelyben a Kossuth
ünnepségen való részvételre szólít fel.

Halljátok, munkások!

Közeledik szeptember 19-ike, ezen a napon lesz száz éve annak, hogy megszületett Kossuth Lajos, e napon a nagy férfiu emlékére ünnepet ül az egész magyar nemzet. Ezen a szent napon rója le háláját minden magyar ember, hazánk e soha el nem muló emlékü nagy fia tiszteletére, ezen a történelmi nevezetességü magasztos szép napon ünnepel Szeged városa is.

Testvéreim, munkások! E dicső napon ünnepelni kell nekünk is. Hogy ki volt nekünk Kossuth Lajos s mit tett ő értünk, azt talán felesleges is volna itt mondani, jól tudja azt minden magyar ember, nála nélkül mi szegény, vagyontalan munkások még ma is az elnyomatásnak, a tudatlanságnak sötétségében élnénk rabok volnánk ma is, mint voltunk akkor, kénye-kedve szerint botozna meg bennünket az uraság "hajdujai" ma is, nem volna igazunk sehol. Ő teremtetten meg számunkra a testvériséget, az egyenlőséget, a szabadságot, de egyszersmind azt is mondotta, hogy tudni kell vele élni. Lángoló hazaszeretete, páratlan becsületességü jelleme a munkában fáradtságot nem ismerő kitartása, főképen tiszta józan családi élete serkentsen bennünket az életben türelemre, kitartásra. Dicső emléke, ragyogó példája égő szövétnekként világítja be gondterhes életutainkat ma is. Mel hát munkások testvéreim, fel a nagy napra, tegyétek le e szent napon szerszámaikatokat jelenjétek meg minél nagyobb számmal a szobor leleplezési ünnepélyén.

Nem kell költséges ünnepi ruha, elég a mindennapi egyszerűség csak a szívetek legyen igaz hazaszeretettől áthatva.

Fel tanya népe! Jertek hosszú beláthatatlan kocsisoron, hiszen nála nélkül ma is jobbágyai, béresei volnátok a kiváltságosoknak. Ott szégyenitene meg benneteket a kurta nemeség, ahol kénye-kedve tartaná.

Egy munkás.

Szegedi Napló 1902. szeptember 13. A szegedi munkások a Kos-
suth ünnepen. Egy munkás a munkásokhoz.

3.

1902. szeptember 19.

A Szegedi Napló közli Polczner Jenő országgyűlési képviselő
beszédét a Kossuth szobor avatóünnepségén.

Tisztelt ünneplő közönség!

Az emberiség diszének, a szabadság lánglelkű apostolának, a magyar nemzet örökös büszkeségének: Kossuth Lajosnak születése századik évfordulóján emléket állítani, emléket fölszentelni és hazafias ünnepet tartani jöttünk ma ide mi, Szegednek népe, a nemzet büszkesége. Jöttünk, hogy igazhazafisággal, áhitatos szent kegyelettel teljesítsük hazafiui kötelességünket, teljesítsük a hazáért és a nemzetnek jövődő sor-száért.

Igaza volt a helyettes polgármester urnak, amikor megnyitó beszédében azt mondta, hogy az emberi léleknek egyik legdrágább kincse az emlékezés.

Mi magyarok emlékezünk hőseinkről, megbecsüljük és el nem felejtjük őket soha.

Bár a király, a dinasztia, az uralkodóház, a véderő, a hadsereg, a miniszterek igazán érthetetlen indokokból még ma is távol tartják magukat a magyar nemzetnek nagy ünnepségétől. Ez a sértő távolmaradás a nemzeti ünnepségünknek se nagyságát, se jelentőségét nem csökkentheti és mi előttünk Kossuth apánk emlékezetét el nem homályosíthatja.

Az emlékezetet, Kossuth apánk tiszteletét és szeretetét a magyar nép lelkéből kiűzni, a mi szivünkéből kiirtani, semmiféle hatalommal és semmiféle tüntető távolmaradásokkal nem lehet soha.

A mi erőnk uraim és hölgyeim a magyar nemzetnek ereje: a mult. Multunk dicsőségének fénye bevilágítja a mi egész jövőnket, az a mult bizton elvezeti és el fogja vezérelni népünket a mi jövődönknek célja, a mi jövődönknek szentsége felé: a nemzeti függetlenség felé.

A nemzeti függetlenség lánglelkű apostolának és törhetetlen bajnokának ezen szobra előtt, - amellyel az én lelkemnek hő vágya ment teljesezésbe - mélyen megilletődve és meghatva álllok. Megilletődöm, mert ez a szobor uraim és hölgyeim Kossuth Lajosnak a magyar nemzet édesapjának a mi apánknak a szobra. Ő Kossuth Lajos aki mindnyájunknak közös édesapja volt, aki töviseken járt azért, hogy a mi utainkat egyengesse. Küzdött, harcolt a meggyőződésért, mindnyájunk boldogulásáért, Magyarországnak függetlenségéért. Ki az aki nem érezné még ma is az Ő szeretetteljes áldásának melegségét és az Ő nagy szellemének hatalmas erejét.

Neki Kossuthnak köszönhetjük, hogy ma magyar polgárok vagyunk. Hogy magyar alattunk a föld és, hogy magyar nyelven imádkozva könyöröghetünk a magasságos istenhez, hogy tegye nagyvá, boldoggá ezt a szegény hazát.

Az igaz, hogy országunk még ma sem önálló, még ma sem független ország. Az eszme amelyért Ő küzdött még nem aratott teljes diadalt. De azok az eszmék diadalt fognak aratni amelyért Ő élt és küzdött.

Kossuth Lajos most is üzenget nekünk, üzenete ma is csak az, hogy megfogyott a regimentje.

Állj te szobor örökké, állj az idők végtelenségéig, hirdesd a hazaszeretetet az áldozatkészséget. Oktass és taníts bennünket, hogy ez a mi édes hazánk ez a szegény és oly sokat szenvedett Magyarország ismét önálló és független, önállósága és függetlensége által pedig nagy, hatalmas és boldog ország legyen.

Szegedi Napló, 1902. szeptember 19. A szobor avatása.

4.

1901. október 1.

A Szegedi Napló közli a függetlenségi párt választási fel-
hívását.

Szeged független polgáraihoz !

Szeged város mindkét kerületében, holnap október 2-ik napján reggel 8 órakor kezdődik a képviselőválasztás.

A hazafiság parancsolja, hogy verejttékes munkája közt is a nép időt és gondot fordítson az ország közügyére, a választásokra.

Szeged független polgárai jól ismerik ezt a hazafias kötelességet és teljes bizalommal szólhatunk önökhöz, a függetlenségi párt nevében, melyet önök szerveztek évtizedek előtt és amelynek sok diadallal koszoruzott zászlóit ismét a győzelem bizonyosságával bontjuk ki, az önök akaratából és az önök lelkes sorakozásával.

Tiszta és szent jelvényeink alatt változatlanul hirdetjük Magyarország teljes függetlenségét, melyért nem szününk meg küzdeni és annál erősebben, elhatározottabban harcolunk, most mikor közelebb vagyunk nagy és lelkesítő célunk fölemelő sikeréhez.

Meg fog valósulni, mert meg kell valósulnia a magyar nép töretetlen akaratának, ha a szabad polgárok százezrei követelik vissza a nemzet ős és örök jogait.

Szeged független polgárai, önök most is példát adnak összetartásuk ereje és méltósága által, hogy a haza mindennek fölött való szolgálatában vállat vállhoz vetve, megvihatatlan erősségül kell sorakoznia, küzdenie és győznie a függetlenségi pártnak.

E párt törekvése az, ami az önöké. Függetlennek és szabadnak akarja a hazát.

E párt programja az, ami az önöké. Követeli és kifogja vivni a nép egységes támogatása mellett a nemzeti hadsereget és a katonai szolgálat megrövidítését, az ország önálló külügyi képviselőtét, a magyar királyi udvartartást, az önálló vámterületet és nemzeti bankot és ezzel jobb boldogulását a gazdának, iparosnak, kereskedőnek és munkásnak.

E párt követeli és küzdi ki önökkel együtt a választási jog helyes kiterjesztését, az adóterhek igazságosabb, arányosabb megosztását a magyar nemzeti irányu ingyenes népnevelést, a munkásosztály sorsának egyszerűbbé és olcsóbbá tételét és becsületes, gondos, gyors közigazgatást városokban és községekben, hogy a magyar nép minden vonalon megtalálja az igazságot az államban és a városban, melyeknek adóit kötelességtudóan viseli.

Ime, ezek a vágyai és céljai a függetlenségi pártnak, ezek a céljai önöknek is. És mivel egyetértünk a kötelességekben, melyekkel imádott hazánknek, városunknak és önmagunknak tartozunk, szeretettel és bizalommal kérjük önöket, vegyenek részt mozgalmainkban és működjenek közre teljes buzgósággal, hogy Szeged választókerületeiben lényes győzelmet biztosítsunk a függetlenségi eszméknek.

Szeged független polgársága szeptember 22-én tartotta meg a

Klauzál-téren nagyszabásu ösgyűlését és ez alkalommal a választók ezreinek lelkes határozatával kijelölte a II. választókerület képviselőjének Polczner Jenő urat, ki már két ízben képviselte aválasztókerületet a törvényhozásban és ott kifejtett nagyértékű hazafias működésével a polgárságot és a várost eddig is sokszoros hálára kötelezte: az I. választókerület képviselőjének dr. Becsey Károly urat, pártunk rendithetetlen hívét, a szegedi közélet tevékeny, érdemes és hivatott vezérférfiját.

Ölkérjük önöket, tisztelt polgártársak, hogy lelkesedett és elhatározott sorakozással mindkét választókerületben győzelemre segítsék függetlenségi zászlónkat és jelöltjeinket, kiknek a nép előtt kedves, országos és helyi küzdelmeinknek kipróbált, érdemes neveivel megyünk a választási harcba.

A választás napján leendő sorakozásra vonatkozólag tudatjuk hogy a II.választókerület polgárai, éspedig:

a felsőtanyaiak és felsővárosiak a felsővárosi népkörsnél;
az alsóvárosiak és alsótanyaiak az alsóvárosi, illetve VI. kerületi népkörsnél;

a rókusiak és külpalánkiak a rókusi népkörsnél;
az I. választókerület polgárai pedig a belvárosi függetlenségi körben /Páva-vendéglő/ gyűlnek össze október 2-án /szerdán/ reggel pont 6 1/2 órakor és együttesen vonulnak föl a választás színhelyére.

A II. választókerületiek a Mars-téri választó sátorhoz;
az I. választókerületiek a városi székhelybe.

Kelt, Szegeden, 1901. október hó 1-én.

Dr. Koszó István
pártjegyző

Kulinyi Zsigmond
a függetlenségi párt alelnöke.

Szegedi Napló, 1901. október 1. A választás napja.

5.

1902. február 17.

A Szegedi Napló vezércikke az osztályegyttműködés szükségességéről.

A munkás dolgozik, hogy kenyeret adhasson magának is és családjának is. Ott ahol a munkás egy magával hasonló sorsu embernek dolgozik soha sem áll elő a sztrájk, a munka értékének lenyomása. A munkaerő értékének azon megfizetésében, mikor a suszter csinál az asztalosnak egy pár cipőt, vagy az asztalos csinál a suszternek egy pár széket, mindig egészen rendes lefolyásu a dolog. Mig a kihasználás mindig csak ott mutatkozik, ahol a munkás a nagytőke szolgálatában áll. Hogy a nagytőke az ő kényelmes helyzetével a munkásokkal szemben már gyakran visszaélt semmi sem bizonyítja jobban, minthogy a munkásoknak az ez ellen való védekezését, a sztrájkot, ma már általánosan jogosnak ismerik el akkor, ha a munkás követelése méltányos.

A munkás méltányos követelése eszerint nem kellene, hogy süket fülekre találjon, „De meddig tart a méltányos kívánság és hol kezdődik a méltánytalan? Eddig megítélésére minden sztrájknál csak egy módot alkalmaztak. A nagytőke kiküldte a maga bizottságát, s a munkások is kiküldték a maguk bizottságát. Ez a kettő azután alkudozott, de csak a ritkább esetek közül való az, ahol békésen megtudtak egymással egyezni. Hanem előbb vérnek kellett folyni. Odáig kellett keseríteni a munkást, hogy keserűségében neki rohanjon az eleven halálnak. Hogy vérevel térítse észre a nagytőkét. Hogy halálával adjon nyomatékot annak az igazságnak, hogy habár fölül a gálya s alul a víznek árja: azért a víz az ur.

Mert a sztrájkok alkudozó bizottságainál az a rész, amely a munkaadót képviseli, rendszerint tudni sem akar a követelésekről. Azt mondja, hogy Ő azt nem bírja meg, hogy abba belepusztul, s akkor aztán még ez a csekély de biztos kenyere sem marad meg a munkásnak, amely eddig meg volt.

Elfogulatlan ember elismeri, hogy igenis nagyon sokszor van ez így. Pangó üzleti viszonyok, a kereslet hiánya, vagy egy olcsóbb termelő versenye gyakran hoznak olyan helyzetbe vállalatokat, hogy üzemére ráfizet. És ha ilyenkor nem emelheti munkásainak jövedelmét, vagy nem szállíthatja le a munkaidő tartamát, azt tőle zokon senki sem veheti. Csakhogy az a baj, hogy az a másik vállalat, amely bő jövedelméből minden üzleti veszély nélkül igenis megtehetné, hogy munkásainak sorsán és helyzetén valami keveset javítson, rendszerint az sem teszi meg. Az is azt mondja, hogy ő abba belebukik, hogy ő már elment a megengedett legszélső határokig, stb. Aminek a vége az, hogy a munkás elkeseredésében a vére hullásával vivja ki gyermekei számára az eddiginél nagyobb kenyeret. Ez csakugyan szomorú dolog, amikor embereknek kell meghalni azért, mert a nagytőke nem mond igazat. Mert hiszen csakugyan ezt teszi: tette akár súlyosabb szóval is lehetne nevezhető, mikor a vér után, az áldozatok elhullása után, egyszerre rájön arra, hogy mégsem pusztul ő abba bele, ha a munkások kívánságait teljesíti. Hanem ez a belátása nem megy olyan könnyen. Előbb vérnek kell folynia, előbb a nép fiainak, a hatonaságnak meg kell ölnie néhányat a szülők közül. Amint ezt a tegnap befejezett trieszti sztrájk bizonyítja, ahol a város egész közönsége a város tanácsa tiltakozott a Lloyd hajózási társaság eljárása ellen.

Jó volna, ha okulnánk ezen az osztrák szomorú példán. Ha megtanulnánk belőle azt, hogy a jövőben az államhatalom ne a fegyverdörgetéssel némitsa el a jajkiáltásokat, hanem a szeretettel.

Szegedi Napló, 1902. február 17. A munkás.

6.

1902. február 15.

Polczner Jenő országgyűlési beszéde az 1902. évi állami költségvetés általános vitájában.

Polczner Jenő: T. Képviselőház ! Most, amidőn a költségvetési vitában én is részt akarok venni és felszólalok, ebben a felszólalásomban jelezni és indokolni kívánom azt, hogy miért nem fogadom én el ezen költségvetést, és miért nem fogom soha a kormányzati hatalom gyakorolhatásának eszközeit megadni oly kormánynak, amely a közösügyes rendszer bibliájával a kezében a császári és királyi udvarnak, Bécsnek és az egységes birodalom eszméjének legalázatosabb szolgálatában áll. /Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon. Halljuk! Halljuk!/

A mostani költségvetés is olyan, t. ház, mint a többi régi, 30 év óta készült valamennyi költségvetés. Ezen költségvetésnek is az az alapelve, hogy a közösügyes rendszernek, a közös hadseregnek, a monarchia és az összbirodalom nagyhatalmi állásának az érdekéből, de csakis ebből az érdekből minél inkább fokoztassanak az adóbevételek; és az az alapelve, hogy ezekből a bevételekből minél kevesebb összeg adassék magának a nemzetnek, magának az országnak igazi belső és valódi szükségleteire. /Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon./

Ebben a költségvetésben az 1902-ik évre a kiadások 1087.000.000 koronával vannak előirányozva. Ez a költségvetés is tehát a kiadásoknak ismét nagymérvű emelkedését mutatja. De hát így van ez, t. ház, így volt többé-kevésbé kezdettől fogva mindig. 1868-ban az évi kiadások összege nem haladta meg a 150 millió forintot.

Azóta a kiadások évről-évre fokozatosan emelkedtek, úgy, hogy ma már az évi kiadások összege majdnem négyszer annyi, mint harmincnégy évvel ezelőtt, 1868-ban volt.

A kiadások emelkedésének dolgában igazán meglepő adatokra találunk, ha csak néhány évre tekintünk is vissza. A mostani költségvetés kiadási tételeinek összege mintegy 29 millió koronával nagyobb, mint volt a tavalyi. A tavalyi meg 296 millió koronával volt nagyobb, mint a tiz év előtti, tiz év alatt tehát 300 millió koronával való emelkedése a kiadásoknak. Szörnyűséges dolog ez! Mi ennek az oka? Meddig fog ez így tartani? Mi lesz ennek a vége? Ezt a jelenséget, a bevételeknek és kiadásoknak ezt az emelkedését, a mi eddigi pénzügyminisztereink mindig az állami élet természetes fejlődésének rovására írták. Ezzel menti a mostani emelkedést is Lukács László pénzügyminiszter ur, sőt mi több, fennen és hangosan eldicsekszik vele, hogy ime ez a költségvetés 187.000 korona fölösleggel záródik; örülj hát magyar, minden rendben van, nincsen deficit. Hát elismerem t. pénzügyminiszter ur, hogy ez is valami. Minden esetre jobb, mintha deficittel záródnék az állami költségvetés. De, t. ház, mi következik abból, hogy nincsen deficit? Talán az, hogy kevesebb lesz az ország népeinek terhe, mint eddig volt? Nem, ez nem következik, ellenkezőleg, ebben az évben is több lesz az ország népeinek a terhe, mint eddig volt. Ha, t. képviselőház, az ilyen, még Wekerle pénzügyminisztersége óta az állami költségvetésben szemfényvesztés- és porhintésképen évenként kimutatni szokott néhány ezer forintnyi felesleg mellett nem feledkezünk meg szemügyre venni azt, hogy az államháztartásunk kiadási tételei évről-évre milyen megdöbbentően növekednek: /Ugy van! a szélsőbaloldalon./ akkor, t. ház, minden kimutatott felesleg dacára kétségbe kell esnünk ez ország anyagi jövő sorsa felett és azt kell kérdeznünk, hogy meddig fokozzák még az adóbevételeket és meddig bírja még az ország az egyre növekedő terheket? /Igaz!

Ugy van! balfelől,/ az az ország, mely, mint most is, súlyos gazdasági válságokkal küzd és az a nemzet, mely egyre pusztul és egyre szegényedik.

Valóságos tengődés van ma már, t.ház, ebben az országban a mi egész anyagi életünkben. Gazdaközönségünk rohamosan vesz, pusztul; iparunk, kereskedelmünk az egész vonalon pang; az üzleti bomlásnak szomorú jelei mutatkoznak mindenütt, /Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon,/ munkásaink munka nélkül, az éhség és nélkülözések kínzó gyötrelmei között, tizezrivel vonulnak végig az utcákon.

És ime, mialatt t.ház, a szegénység alig elgondolható veszedelmekkel fenyegeti a magyarságot, a magyar kormány és annak pártja, önök uraim, vidám heje-hujával illesztik be a magyar költségvetésbe ezt a quótát, és a közösügyes kiadásoknak azt a rengeteg összegét, a mely összeg eddig mindig a mi igában való tartásunkra és a velünk ellenséges indulatu osztrák érdekeknek a kielégítésére fordítatott és forditattik /Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon,/ Azok a közösügyes kiadások, t.ház, ebben a költségvetésben is óriási összegekkel szerepelnek. Dehát miért ez a nagy költség? Miért azok a rengeteg kiadások? Talán a közös ügyeknek a vezetésében a magyar államnak különös érdekei hathatósan istápoltatnak, támogattnak, vagy érvényesülnek? Nem, t. ház, a magyar államnak különös érdekei ott a közös ügyeknek abban a vezetésében sem nem érvényesülnek, sem nem istápoltatnak, /Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon,/ ellenkezőleg, a magyar államnak, a magyar nemzetnek érdekei, a közös ügyeknek minden terén, a leghatározottabban elnyomatnak; elnyomatnak pedig szándékosan, elnyomatnak rendszeresen. /Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon,/ Harmincz esztendőnek minden tapasztalása erről győzte meg a magyart.

Hiszen nyilvánvaló, hogy a közös hadseregnek az intézménye csak névleg közös, mert az a közösnek nevezett hadsereg valójában nem közös hanem az minden ízében, minden tagozatában tisztára német és osztrák hadsereg. /Igaz!Ugy van! a szélsőbaloldalon./

Nyilvánvaló az is, hogy a közös külügyi politika vezetésében a magyar államiság nem volt észlelhető soha; avagy tapasztalta-e hát önök közül valaki valaha is, hogy a külpolitikában a magyar államnak, a magyar nemzetnek érdekei csak a legkisebb gondozásban is részesültek volna? /Felkiáltások a szélsőbalról:Soha!/
/

Nem! pedig az ország külügyi politikájának, t. ház, az lenne a hivatása, hogy az államok társaságában megtegye és fogadtasson azokat az essélyességi intézkedéseket a melyek szerint a magyar állam céljai, a külföldi államokban, a külföld irányában és a külfölddel való érintkezésben megvalósíthatók. Az ország külügyi politikájának mindig arra kellene törekednie, hogy a külföld államaiban a magyar nemzet anyagi és erkölcsi érdekeit hathatósan képviselje, hogy ezeket az érdekeket elismertesse, érvényre juttassa, tiszteletben tartsa és biztosítsa.

És ime ezen feladatok ellenére a mi külügyi politikánk működésének eredményéül mit látunk? Látjuk azt, hogy a külföld nem tisztel bennünket, hogy a külföld Magyarországot mint önálló államot nem ismeri, hanem igenis ismeri mint Ausztriának egyik kormányzati provinciáját, ismeri mint Ausztriának egyik tartományát. A magyar kormány élheteretlenségének, vagy pedig az ország létérdekeivel való mit sem törődésének sértő és bántó következése az is, hogy ma, mikor hire jár annak, hogy Németország, a mellyel a hármasszövetség révén utóvégre mi magyarok is politikai szövetségben volnánk, a mi

nagymérvű megkárosításunkra mezőgazdaságunk ellen vánjait felemeli, a császári háznak minisztere, az osztrák birodalmi kancellár, az az ur, akit mi közösügyes külügyi miniszternek nevezünk, aki tehát a mi külügyminiszterünk is volna, akit azért tartunk és azért fizetünk, hogy érdekeinket a külföld államaiban megvédelmezze és képviselje és hogy a szükség úgy hozván magával, ezt a képviselést a monarchia politikai erejének a latbavetésével is foganatosítsa nemcsak hogy nem szállott sikra a végett, hogy tőlünk, a Németország felől bennünket fenyegető veszélyt elhárítsa, hanem ellenkezőleg, mint érdekeinknek valóságos és esküdt ellensége, azt hirdette, hogy a politikai szövetségek fennállhatnak gazdasági háboruk mellett is.

Ezzel pedig az a t. külügyminiszter ur azt jelentette ki, hogy Németország bizvást folytathat és vezethet ellenünk magyarok ellen, tetszése szerinti, irtó gazdasági háborút; azért Németországnak az Osztrák-Magyar monarchiával való szövetséges viszonyát, a hármasszövetséget, az a gazdasági háboru sem érinteni, sem zavarni nem fogja.

A külügyminiszternek ebből a nyilatkozatából tényképpen állapítható meg, hogy a közös külügyminiszter nemcsak hogy nem védelmezte meg és nem is iparkodott megvédelmezni az országnak veszélyeztetett érdekeit, hanem ellenkezőleg még fel is uszította, fel is bátorította az ellenséget arra, hogy csak törjön gazdaságilag Magyarország ellen; azért neki az Osztrák-Magyar monarchia mégis csak politikai szövetségese fog maradni. Ezen és az ilyen szégyenletes dolog igazán csak nálunk és velünk magyarokkal történhetett meg, mert a világ minden más országában a létérdekeket veszélyeztető gazdasági hadüzenet hírére azonnal a politikai szövetség kérdését vetették volna fel, nálunk azonban ezt nem tették, nem is tesszik, nem pedig azért, mert bennünket nem védelmez sem a kö-

zös hadsereg, sem a közös külügyi politika, sőt valósággal mind a kettő örül annak, hogy bennünket fosztogatnak.

Ma, tehát, amidőn az összes államok főleg gazdasági téren iparkodnak érvényesülni; amidőn nemcsak miniszterek, hanem uralkodók is valóságos ügynököknek csapnak fel avégett, hogy népeiknek piaczkát szerezzenek; ma, amidőn gazdasági okokból háboruk folynak és hadi hajók indittatnak: önkéntelenül felmerül előttem a kérdés, hogy a mi külügyminiszterünk és hogy az a bécsi udvar, amelynek czirkulusait, szempontjait, érdekeit az a közös külügyminiszter képviseli, miért nem bánja, hogy Magyarországnak gazdasági terményei Németországból kidobattassanak és hogy a magyar mezőgazdaság nyomoruságos állapota még ezzel is fokoztassék?

Ennek okát józan és logikus észszel másban, mint a monarchia mindkét államának egymáshoz való viszonyában feltalálni nem lehet. Az a gazdasági háboru, amellyel Németország az osztrák-magyar monarchiát fenyegeti, csak Magyarországot sújt-hatja; a magyar nyersterményekről van szó, minthogy pedig csak oly magyar érdekeket kellene képviselni, amelyek az osztrák érdekekkel ellentétben állanak: a mi külügyminiszterünk nemcsak hogy nem képviseli a mi érdekeinket, sőt inkább ellenök cselekszik, és pedig azért, mert van még egy másik fontos nagy érdek is: az egységes összbirodalomnak érdeke, amely azt kívánja, hogy Magyarország egész mezőgazdasága Németországból kiszorittassék és hogy az az egész mezőgazdaság Ausztriának piaczára szoruljon.

Midőn az uralkodó körök észrevették azt, hogy Magyarországon már nagyon is megerősödött az önálló vámterület iránti vágy, kiadták a jelszót, hogy ezt a vágyat az egységes összbirodalom érdekében le kell szerelni, és hogy Magyarországnak Ausztriától való különválását meg kell akadályozni.

Ettől a különválástól az udvari körök valósággal rettegnek és irtóznak, mert ezt a gazdasági különválást a politika-
ilag és közjogilag is teljes különváláshoz vezető első lépés-
nek tekintik. /Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon./
Ebben a különválásban ők az általuk annyira dédelgetett és
egyedül üdvösnek tartott egységes összbirodalomnak valóságos
végső veszedelmét látják. /Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon./

Innen van az, hogy azok az udvari körök nem bánják, sőt
óhajtják, hogy a magyar nyerstermények Németországból kizáras-
sanak, s hogy azok a gazdasági termények egyedül Ausztria fo-
gyasztási piacainak legyenek kiszolgáltatva, mert úgy véle-
kednek, hogy ha mi búzánkat egyedül csak Ausztriában értéke-
sithetjük, akkor vajmi kevés kedvünk lehet Ausztriától elvál-
ni. /Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon./

Igy állván a dolgok, azt kérdezem én: hogy a magyar nem-
zet önérzete, büszkesége megtűrheti-e továbbra is azt a le-
alázó helyzetet, hogy legvitálisabb érdekei az uralkodó kö-
rök által még most is az egységes összbirodalom eszméjének
áldoztassanak fel, annak a rettenetes összmonarchiai fogalom-
nak, amelyet mi magyarok mindig a magyar nemzeti érdekek va-
lóságos vesztőhelyéül ismerünk fel. Megtűrheti-e továbbra is
ez a nemzet azt a lealázó helyzetet, hogy a magyar önmagának
ura ne lehessen, hanem, hogy Bécsnek és az uralkodó családnak
legalázatosabb szolgája legyen? /Ugy van! Ugyvan! a szélső-
baloldalon./ Azt kérdezem én: lehet-e nekünk, lehet-e önök-
nek tovább csak egy percig is támogatni azt a politikát, azt
a gazdasági rendszert, amely a külügyi kormányzatot arra kény-
szerítette, hogy nekünk milliókra menő károkat okozzon, hogy
a magyar létérdekeket feláldozza csak azért, hogy bennünket
elszegényítve és elgyengítve, elgyengült állapotunkban tovább-
ra is Ausztriával mindenféle, úgy gazdasági, mint politikai
közösségben való maradásra kényszerítsen?

Nem, ez nem türhető!

Nagy közgazdasági feladatok megoldása előtt állunk. A küszöbön lévő nagyfontosságú közgazdasági kérdések ma ennek az országnak, ennek a nemzetnek valóságos létkérdései. Ezen kérdések közül az első és mindenekfelett való kérdés az, hogy vajjon a külön, avagy a közös vámterület alapján rendezük-e Ausztriával gazdasági viszonyainkat? /Halljuk! Halljuk! / Én a külön vámterület álláspontján vagyok /Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon./ és azt hiszem, hogy több mint harmincz esztendő szomorú és keserves tapasztalatai után ma már az önálló vámterület feltétlen szükségessége, a vitán kívül álló, bevégzett igazság értékével bir mindazokra nézve, akik az országnak valódi, anyagi szükségletei iránt érzékkel birnak. /Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon./

Ugyanis a népességnek oly nagy, előkelő és fontos eleme, mint az iparosság, már régen egyhangú meggyőződéssel követeli a külön, önálló vámterület felállítását; de követeli azt a földmivelő, a kereskedő és hangosan követeli a mi mindennapi megélhetésünk is.

Az ország törvényhatóságainak legnagyobb része, az ipari és kereskedelmi kamarák valamennyien felirtak az önálló vámterület mellett. Az ország a politikai és gazdasági teljes függetlenség elvének alapján száz országgyűlési képviselőt küldött ide ebbe a parlamentbe, sőt mi több, a kormányparti férfiaknak is legalább egyharmad része azon az alapon lett országgyűlési képviselővé választva, hogy a külön, önálló vámterület hívének vallotta magát. /Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon./ Hiába csürik-csavarják tehát némelyek a dolgot, annyi bizonyos, hogy a magyar nemzet a külön, önálló vámterületet akarja. /Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon./ A nemzet akarata ez.

És ime mégis a magyar kormány, a magyar nemzet ezen akaratával szembeszáll és vele ellentétbe helyezi magát. A kormánynak ugyanis minden magatartása, működése arra vall, hogy mereven és feltétlenül elzárkózik minden olyan politikától, amelynek következése a magyar államnak gazdasági önállósága lehetne.

Ámde, tisztelt ház, hiába zárkózik ettől ez a kormány, mert az eseményeknek, törvényeinknek kérlelhetetlen logikája bennünket szükségkép az Ausztriával való gazdasági elválásra, ennek folytán az önálló vámterületre vezet, /Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon./ kényszerit, sőt sodor.

A mi hazánknak Ausztriával való gazdasági viszonyát ugyanis az 1867:XII.t.-cz. és az ennek ugyszólván kiegészítéséül szolgáló, Széll formula elnevezése alatt ismeretes 1899:XXX. t.-cz. szabályozza. Utóbbi az Ausztriával való gazdasági dolgaink tekintetében a legközelebbi teendőket a következőkben írja elő. /Halljuk! Halljuk! a szélsőbaloldalon./

Először is elsősorban elrendeli, hogy még ezen esztendőben Ausztriának alkotmányos képviselőjével egyetértve és megegyezve készíttessék el egy oly általános autonóm vámtarifa, amely a monarchia mindkét államának gazdasági és ipari érdekeit egyaránt védi. Pedig én, t.ház, azt, hogy köztünk és Ausztria között egy oly általános vámtarifa létrejöhessen, amely a monarchia mindkét államának ipari és gazdasági érdekeit egyaránt megvédje, merőben lehetetlen képtelenségnek tartom, mert egy és ugyanazon vámtarifával a közös vámrendszer keretén belül, egy ipari és egy mezőgazdasági állam érdekeit egyaránt védelmezni nem lehet. /Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon./

Ugyanaz a törvény másodszor azt rendeli, hogy még ebben

az évben köttessék meg a monarchia két államának alkotmányos képvisellete között, az új általános vámtarifa alapján, az új vám- és kereskedelmi szövetség, hogy aztán ezek alapján, vagyis az új általános vámtarifa és az új vámszövetség alapján meg lehessen kezdeni a vámkülfölddel szemben való szerződések megújítása iránt a tárgyalásokat.

Ebben a tekintetben úgy állunk, hogy még a Széll-formula szerint is /Halljuk! Halljuk! a szélsőbaloldalon./ a jogi helyzet az, hogy a külföld államaival való szerződések megkötésének szükségképeni előfeltétele az új általános vámtarifa és az új vám- és kereskedelmi szövetség. /Halljuk! Halljuk! a szélsőbaloldalon./

Ha ez a két feltétel, és pedig akár mindkettő, akár közülük csak az egyik is hiányzik vagy ennek az évnek végéig nem létesül akkor az osztrák-magyar monarchia mint vámpolitikai egység a külfölddel szerződéseket nem köthet.

Ámde ezen feltételek teljesülhetésének is vannak feltételei. Ugyanis arra nézve, hogy az általános vámtarifa és a vámszövetség köztünk és Ausztria között létrejöhessen, az 1867:XII.t.-cz. két alapfeltételt állít fel. Az egyik feltétel a magyar alkotmányosságnak a fenntartása: a másik pedig az osztrák teljes alkotmányosság: mert ugyanazon törvény 25. §-a szerint Magyarország Ausztriának csak alkotmányos képviselétével léphet bármilyen közös viszonyra nézve érintkezésbe. Így állván a dolog, Magyarország Ausztriával vámszövetségbe másképp nem juthat, mint csak úgy, hogy ha azt a vámszövetséget Ausztriának alkotmányos képvisellete megszavazza. Ezt tartva szem előtt, ha lenne és ha akadna valaki olyan vakmerő, aki megkísérelné létező törvényeinknek megkerülésével vagy kijátszásával Magyarországot Ausztriával más módon vámközösségbe hozni: annak az urnak, még ha az

esetleg a magyar miniszterelnök lenne is, mi függetlenségi-ek mindig elébe fogunk állani és az illető már most el lehet készülve arra, hogy nálunk a legridegebb, legkegyetlenebb és legmerevebb visszautasításra fog találni. /Helyeslés a szélsőbaloldalon./

A dolognak természetes és törvényes rendje világos. A közös ügyek és azok kezelési módja alapfeltételei egyikének vagy másikának megszűnése szükségkép és feltétlenül maga után vonja maguknak a közös ügyeknek megszűnését, Magyarországnak Ausztriától függetlenné való gazdasági és politikai önállóságát, a perszonáluniót és külön vámterületet. /Helyeslés a szélsőbaloldalon./

Mindenki előtt ismeretes, hogy Ausztriában már évek óta hiányoznak azok az alkotmányos feltételek, melyek mellett Ausztria velünk vám- és kereskedelmi szövetséget köthetne.

Ausztriában már régóta nincsen sem teljes, sem semmiféle alkotmányosság. Valóságos abszolutizmus az, mely ott ma is uralkodik. Hiszen a legfontosabb törvények, a költségvetés, a kiegyezés, a vám- és kereskedelmi ügy, a hadsereg és quóta, odaát már évek óta császári rendeletekkel intéztetnek el.

Ilyen körülmények közt nyilvánvalónak mutatkozik, hogy Ausztriának alkotmányos képvisellete sem az általános vámtarifának, sem a vámszövetségnek törvénybe iktatására még ebben az évben sem lesz képes. Ebben az esetben pedig a mi törvényeink szerint, sőt még a Széll-formula szerint is a gazdasági teljes különválásnak és a külön, önálló vámterület életbelépésének kell bekövetkeznie. / Helyeslés a szélsőbaloldalon./ És ime, t. ház, daczára ezen eshetőség minden valószínűség szerinti bekövetkezésének, a magyar kormány

ekkoráig semminemű határozott lépést és semminemű intézkedést nem tett sem az önálló vámterület életbeléptetésének előkészítésére, sem az önálló vámterület alapján leendő gazdasági berendezkedésre. Miért nem? /Halljuk! Halljuk!/ Mit jelent ez a feltűnő késedelmezés? Azt, hogy a kormány bármit beszél, még a lehetőségek sorából is ki akarja törölni az önálló vámterület felállítását. Azt jelenti, hogy a magyar kormány akkor sem fogja az önálló vámterületet felállítani, ha ez rá nézve ugyyszólván becsületbeli kötelesség lenne, hanem majd fog Széll Kálmán miniszterelnök ur keresni és találni egy újabb formulát és azzal a neki tetsző és alkalmasnak látszó formulával azután, pusztán lojalitásból, az udvari körök aggodalmainak eloszlatására, követeléseinek kielégítésére, állami önállóságunk és függetlenségünk minden feltételeit ismét és újból martalékául fogja dobni az osztrák érdekeknek és az összbirodalom egységének. /Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon./

Ime, ismét ez az az udvari szolgálat! a Bécs előtt való meghódolás! Ez az a régi rendszer, amely mindig új marad s ez az az új rendszer, amely mindig a régi marad. Régi rendszer-e, vagy új rendszer? Igen, ez az az örök kérdés.

Új rendszer, politikai rendszerváltozás nincs. A kormányzat modorában talán van változás, van új rendszer, de a politikában nincs.

E tekintetben mai napság is minden úgy van, amint volt. A magyar miniszterek ma is éppen úgy, vagy talán még jobban szaladgálnak Bécsbe, mint eddig. A magyar miniszterek Bécsbe! Micsoda megszokott sablon ez! És ime, ebben a sablonban jut kifejezésre a magyar államiságnak mai egész rendszere! Hát nem dagad az önök keble a magyar hazafiságtól, hogy a magyar miniszterek Bécsbe szaladgálhatnak?

Mit csinálnak, mit is csinálhatnak a magyar miniszterek Bécsben? Azt, amit eddig! Széll Kálmánék éppen úgy és azt, amit elődeik. Akár a kiegyezés dolgában tárgyalnak az osztrák kollégákkal, akár katonai követelések felett tanácskoznak velük, ők ott Bécsben a magyar nemzetnek és államnak igazi, valódi érdekeit soha és semmiféleképpen meg nem oltalmazhatják, mert ez ott Bécsben egyszerűen lehetetlen, képtelenség. Képtelen lehetetlenség pedig azért, mert szándékaikat és törekvéseiket, legyenek azok bár még oly becsületesek, még olyan üdvösek is, ott Bécsben agyonnyomja a bécsi körök hatalmi befolyása. /Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon./ Mindaddig, t. miniszter urak, amíg önök Bécsbe szaladgálnak, míg a magyar államot fel nem mentik Bécs gyámságának kegyetlen nyomása alól hiába beszélnek önök rendszerváltozásról, vagy arra irányzott törekvésekről, hiába hivalkodnak és dicsekednek holmi itt-ott elért apró-cseprő eredményekkel, és hiába hizelegnek önöknek régibb és újabb kormánypárti politikusok, én sajnálattal vagyok kénytelen konstatálni azt, hogy önök, magyar miniszterek lépten-nyomon és minduntalan sokkal gyengébb kormányférfiaknak bizonyulnak, hogysem önök a magyar államiságnak igazi és hamisítatlan életet adhatnának. /Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon./ Gyengeségük nyilvánvaló a külügyi képviselőlet dolgában, az osztrákokkal való kiegyezés kérdéseiben, a közös katonai kiadásokban, a quótának felemelésében. A kiegyezésnek ügye ma sokkal zavartabban áll, mint bármikor ezelőtt és féltő, hogy ez a kormány a kiegyezés kérdésében a nemzetet sokkal nagyobb veszedelmekbe fogja sodorni, mint amilyen veszedelmekkel eddig megküzdeni kénytelenek voltunk. De nemcsak felfelé nemcsak kifelé, nemcsak az osztrákokkal szemben gyenge, hanem befelé is erőtlen ez a kormány, a magyar nemzeti érdekek megvédelmezésében. A nemzetiségi jogosulatlan törekvések Széll Kálmán uralkodása alatt már nagyra nűttek; a szászok, az oláhok, a tótok, a szerbek, a horvátok mind-mind folyton ellenünk törnek. De hát lehet-e, t.ház, ez másképen, lehet-e a magyaroknak tekintélye a nemzetiségek előtt akkor, mikor azok mindig

csak azt látják, hogy az államnak nyelve nem ur ebben a hazában és azt látják, hogy itt ebben a hazában még a magyarnak is mindig német vezényszóra kell szolgálni? /Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon./

Én tehát azt a politikát, amelyet Széll Kálmán és kormánya követ, nem helyeslem, azt az országra nézve valóságos szerencsétlenségnek tartom, /Igaz! Így van! a szélsőbaloldalon./ következőleg én ezen politika folytatásához szükséges eszközöket meg nem adom és megadni nem fogom soha. /Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon./ Ezért ezt a költségvetést visszautasítom, /Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon./ azt a részletes tárgyalás alapjául nem fogadom el, /Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon./ hanem a pártomnak, a függetlenségi pártnak derék, kitűnő elnöke, Kossuth Ferenc által beterjesztett határozati javaslatot pártolom. /Hosszantartó élénk helyeslés és éljenzés a szélsőbaloldalon.// A szónokot számosan üdvözlilik./

Az 1901 évi október 24-ére hirdetett országgyűlés

Képviselőházának Naplója

Második kötet

Budapest, Atheneum nyomda 1902

407-411 oldal.

7.

1904. november 25

A Szegedi Napló közli az egyesült ellenzék felhívását a népgyűlésen való megjelenésre.

Szeged népe!

Nagy időknek végzete fenyegeti nemzetünket!

Az 1848-as magyar szabadságharc legdicsőbb vívmánya, a népképviseleti alapon nyugvó felelős kormányzati rendszer meghasonlott önmagával.

Az állami végrehajtó hatalom vezetésével megbízott gróf Tisza István m.kir. miniszterelnök, a független magyar minisztériumról rendelkező 1848:III.t.c-be iktatott jogi felelősségének hatálya alul önhatalmulag kivonta magát és az országgyűlés képviselőházának elnökével, Perczel Dezsővel szövetkezve, 1904 november 18-án este az alkotmányos tárgyalási és határozati rendet erőszakosan megbontotta és a parlamenti szólásszabadság ellen olyan merényletet követett el, amely végveszedelembe sodorhatja a magyar alkotmányt !

Magyarország évezredes alkotmánya a nemzeti élettel járó viharokat mindezideig diadalmasan küzdötte át.

Külső ellenségek nem tudták megtörni nemzetünk életerejét. Ha voltak is időnkint belső ellenségeink, kik személyes vagy hatalmi érdekek által vezéreltetve a haza érdekei ellen állást foglaltak, azok küzdelme az alkotmány-biztosítékok veszélyeztetése nélkül, eredménytelenül vészett el.

A jelen esetben Magyarország legmagasabb állásu államférfia, annak miniszterelnöke alkotmány-biztosítékainknak legfontosabbját, a szólásszabadságot támadja meg. Miután tudta azt, hogy a magyar parlament józanabb részével önző és könnyelmű terveit keresztülvinnie nem sikerül, a házszabályok őréül kirendelt házelnökkel szövetkezve a törvényes formák mellőzésével, a durva erőszak terére lépett.

Tőled függ magyar nép, hogy megtámadott és megsértett alkotmányodon az ejtett sebet meggyógyítod-e, vagy romlásba enged menni a magyar alkotmány egész testét?

Te magyar nép, ki az alkotmánynak mindig olyan nagy tisztelője voltál, hogy 1867-ben Ausztriát kiragadtad az abszolutizmus karjaiból és alkotmányhoz juttattad! Te, ki ellenségeddel is jót tettél, midőn önmagad is veszélyben voltál, védelmezd meg saját hazád létfeltételét! Ébredj fel aléltságodból és közönyödből azonnal, nehogy ébredésed későn legyen!

A magyar hazának legmagyarabb városa, Szeged népe, bontsd ki szennytelen és dicső zászlódat, lobogtasd magasan azokkal szemben, kik életed lüktető ereje ellen irányítanak gyilkos fegyvert!

Sajnos a magyar nemzetnek önfia által ejtett sebet kell gyógyítani, a magyar kir. miniszterelnökkel szemben kell jogainak megvédésére sikra szállni.

Vezetőnek kell lennie e város népének a hazafias érzelmek megnyilatkozásában, mert a városi közgyűlésnek 1904. november 24-én hozott szégyenteljes többségi határozata, amely törvénytípró erőszakos miniszterelnök eljárásának rosszalását mellőzi, ez a határozat, amelyet a hatalmi párt vezetősége részéről bekunyorált közhivatalnokok segítségével kierőszakoltak, nem fejezi ki Szeged polgárságának igazi akaratát.

Ez a mai városi törvényhatóság nem alkalmas arra, hogy benne a polgárság akarata megnyilatkozzék, mert annak többsége részint a mindenkori államhatalomtól, részint a város hatóságától függő közhivatalnokokból és egyéb érdekcsoportokból áll. Ezért a közgyűlési határozat lesújtó ugyan a városra nézve, mert a város tanácsának meghunyászkodását dokumentálja; de nem fejezi ki - hála Istennek - a polgárság akaratát.

Nyilatkozzék hát meg a polgárság igazi akarata!

Ezért Szeged népe 1904. november 27-én d.u. 3 órakor a Klauzál-téren, Kossuth Lajos szobra előtt, rossz idő esetén a Tisza-szálló nagytermében népgyűlést tart, amelyen a város mindkét országgyűlési képviselője, továbbá az egyesült ellenzék vezérférfiai velünk együtt, Szeged népével együttesen tanácskoznak a további teendők iránt.

Legyen ott Szegednek minden polgára!

Tömeges megjelenésünk mellett a hazafiság szent érzetével gyújtott fáklya tüzetől és fényétől vakuljon el a zsarnok és széldüljön le a törvénytelenység teréről.

Annak a Kossuth Lajosnak a szobra előtt emeljen tiltakozó szót Szeged népe, aki megtanított bennünket arra, miként kell szeretni a hazát, miként kell megvédeni szóval és tettel az alkotmányt. Annak nagy szelleme uralja a magyar nemzetet és annak hazafias szent érzelme hassa át mindenki szívét, hogy hasonló tiltakozó szó fölemelésére többé szükség ne legyen soha!

Szegeden, 1904. november 25-én.

A népgyűlést előkészítő bizottság nevében:

VÉGMAN FERENCZ dr.
a Bánfi párt elnöke

POLCZNER JENŐ
országgy.képviselő, a független-
ségi párt elnöke.

A Szegedi Napló, 1904. november 25. Szeged Népe!